

EKOSOSIAALISEN TYÖORIENTAATION MAHDOLLI- SUUDET SUOMALAISESSA AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ

Elisa Rainerma
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Elisa Rainerma	
Työn nimi Ekososiaalisen työorientaation mahdollisuudet suomalaisessa aikuissosiaalityössä.	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Syksy 2021	Sivumäärä 89 + 2 liitettä
Ohjaaja Anu-Riina Svenlin, Aila-Leena Matthies	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä maisterintutkielmassa tarkastellaan ekososiaalisen sosiaalityön asettumista osaksi suomalaista aikuissosiaalityötä. Tutkin, millaisia esteitä ja mahdollisuuksia ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumiseen liittyy, ja millaisista asioista ekososiaalinen työorientaatio rakentuu suomalaisessa aikuissosiaalityössä. Tutkimuksellani osallistun keskusteluun ekososiaalisen työorientaation määrittämisestä.</p> <p>Tutkielmani teoreettinen viitekehys muodostuu ekososiaalisen sosiaalityön teoreettisesta keskustelusta. Empiirinen aineisto on kerätty Jyväskylän yliopiston koordinoiman Taloudellinen toimintakyky ja sosiaalinen osallisuus (TASOS) -hankkeeseen osallistuneilta aikuissosiaalityön ammattilaisilta. Aineiston hankintamenetelminä on käytetty kyselylomaketta ja fokusryhmähaastattelua. Aineisto on analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkielmani tulosten perusteella ekososiaalinen sosiaalityö on ajankohtainen suomalaisessa aikuissosiaalityössä, ja ekososiaaliselle työorientaatiolle näyttää olevan myös käytännön tarve. Tutkimukseni tulokset osoittavat, että ekososiaalisen työorientaation keskeisin mahdollistaja on asiakaslähtöisyys, joka ilmenee asiakkaan aitona kuulemisena ja työn keskiöön nostamisena. Käytännössä ekososiaalinen työorientaatio rakentuu asiakkaan omaan elinympäristöön jalkautumisesta, yhteisöllisyyden vahvistamisesta, voimavaralähtöisestä työskentelystä sekä luontolähtöisyydestä ja ekologisen tietoisuuden jakamisesta. Työn tavoitteena on lisätä asiakkaan kokemaa hyvinvointia.</p> <p>Ekososiaalisen työorientaation merkittävin este on aikuissosiaalityön järjestelmälähtöisyys. Ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen vaatii esimiesten tukea, aikaa, ekososiaalisen tiedon jakamista sekä kokeiluja ekososiaalisen sosiaalityön äärellä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että ekososiaalinen työorientaatio on suomalaisessa aikuissosiaalityössä rakentumassa. Se löytää tarpeensa aikuissosiaalityön käytännön työstä, mutta sen rakenteellinen tehtävä on vielä jäsentymätön. Sosiaalityöntekijän on myös vaikea sovittaa omaa rooliaan ekososiaalisen sosiaalityön ymmärrykseen. Pyrkimyksiä ekososiaalista työorientaatiota kohti kuitenkin on, ja joissakin työyhteisöissä ekososiaalinen sosiaalityö on jo konkretisoitunut käytännöksi.</p>	
Asiasanat ekososiaalinen, ekososiaalinen sosiaalityö, luontolähtöisyys, työorientaatio	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1 Transformatiivinen ekososiaalinen malli.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Ekososiaalisen sosiaalityön tutkimus.....	8
2	EKOSOSIAALINEN SOSIAALITYÖ.....	13
2.1	Ekososiaalisen sosiaalityön historialliset juuret	13
2.1.1	Addamsin ja Richmondin perintö.....	13
2.1.2	Systemiteoreettinen suuntaus.....	14
2.1.3	Ekokriittinen suuntaus	15
2.1.4	Nykykeskustelu	16
2.2	Ekososiaalinen sosiaalityö näkökulmana hyvinvointiin.....	18
2.2.1	Kestävästä hyvinvoinnista kohti ekososiaalista hyvinvointia.....	19
2.2.2	Ekososiaalinen sosiaalityö haastaa eriarvoistavan hyvinvoinnin tavoittelun.....	22
2.2.3	Ekososiaalinen sosiaalityö haastaa merkityksettömyyttä ja osattomuutta synnyttävän hyvinvoinnin tavoittelun	24
2.3	Työorientaatio ekososiaalisen lähestymistavan konkretisoimispyrkimyksenä.....	28
2.4	Yhteenveto.....	30
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	32
3.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	32
3.2	Tutkimuksen konteksti.....	33
3.3	Käytännön kokeilut ja interventiot tutkimuksen mahdollistajina	34
3.4	Aineistonhankintamenetelmät	36
3.4.1	Kyselylomake.....	36
3.4.2	Haastattelut	37
3.5	Aineiston kokoaminen	39
3.5.1	Alkukyselyn toteutus.....	40
3.5.2	Haastattelujen toteutus.....	40
3.6	Teoriaohjaava sisällönanalyysi	43
3.7	Oma positio ja eettinen pohdinta.....	46
4	PYSÄHTYMINEN NYKYHETKEEN	49
4.1	Aikuissosiaalityön nykyiset haasteet	49
4.2	Muutosta kohti?.....	54
4.2.1	Välineitä asiakassuhteen syventämiselle	54
4.2.2	Sosiaalityöntekijän rooli ja ammatillinen ymmärrys	57
4.3	Avaimia ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistumiseen	60

4.3.1	Ekologisuus osana sosiaalityön itseymmärrystä	60
4.3.2	Sosiaalityöntekijän oma muutosprosessi avain ekososiaaliseen työorientaatioon	62
4.4	Yhteenveto.....	63
5	TOISIN TEKEMISEN ÄÄRELLÄ.....	65
5.1	Tasavertaisuus työtä ohjaavana ymmärryksenä	65
5.2	Asiakkaan kokema hyvinvointi työn keskiössä	68
5.2.1	Asiakkaan elinympäristö toiminta-areenana	68
5.2.2	Yhteisöllisyys osallistavana ja voimaannuttavana elementtinä	70
5.2.3	Luontolähtöisyys tasavertaisuuden vahvistajana	71
5.3	Rakenteet ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistajana	72
5.4	Yhteenveto.....	74
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	75
6.1	Ekososiaalinen työorientaatio ja sen mahdollisuudet suomalaisessa aikuissosiaalityössä.....	75
6.2	Pohdinta	79
6.3	Mitä tämä tutkimus minulle antoi?	82

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tässä maisterintutkielmassa tarkastellaan ekososiaalisen sosiaalityön asettumista osaksi suomalaista aikuissosiaalityötä. Ekososiaalinen sosiaalityö on käsitteenä laaja ja monipolvinen, ja minun kiinnostukseni kohdentuu siihen, miten se voisi konkretisoitua käytännön työssä Suomessa. Tutkielmani aihe nousee kiinnostuksestani sitä kohtaan, miten sosiaalityö voi olla osa globaalia ekologisen kriisin ratkaisua ja näin yhteiskuntien heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten elämänedellytysten parantamista.

Elämme keskellä globaalia ekologista kriisiä, ja ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat tehneet siitä yhä näkyvämmän kaikkialla maailmassa. Ekologisen kriisin sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset kohdistuvat globaalilla tasolla kaikista voimakkaimmin heikoimmassa asemassa oleviin yhteiskuntiin, ja yhteiskuntien sisällä kaikista heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin (mm. Peeters 2016, 184; Dominelli 2013, 435–436). Ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset ilmiöt kytkeytyvät toisiinsa (Matthies 2017, 27–28). Vallitseva kriisi kuvastaa näin myös ihmiskunnan eriarvoistumista ja kahtiajakoa niin globaalilla kuin paikallisella tasolla. Ihminen on myös osallinen tähän kriisiin, sillä ihmisten toiminta vaikuttaa siihen, miten maapallon ekologinen kantokyky säilyy ja tämän myötä siihen, millaiseksi ihmisten elämä maapallolla rakentuu. Tämä tekee ekologisesta kysymyksestä ihmisoikeuskysymyksen, ja näin myös sosiaalityön keskeisen kysymyksen.

Ekososiaalisen sosiaalityön lähestymistapa tunnistaa tämän. Se kiinnittää sosiaalityön kestäväen kehityksen periaatteisiin sekä sen omaan arvoperustaansa ihmisoikeuksien puolustajana ja mahdollistajana. Ekososiaalinen sosiaalityö on sosiaalityön kansainvälisessä keskustelussa ollut jo pidemmän aikaa ajankohtainen, ja myös suomalainen sosiaalityön tutkimus on liittynyt tähän keskusteluun 1990-luvulta lähtien enenevässä määrin (mm. Matthies 1993; Närhi 2004; Matthies & Närhi 1998; Närhi & Matthies 2001). Nykyisessä ekososiaalisen sosiaalityön keskustelussa korostuu

ekokriittinen suuntaus, joka kyseenalaistaa länsimaisen jatkuvan talouskasvun tavoittelun. Se näkee länsimaisen talouskasvun tapahtuvan yhteiskuntien ekologisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kustannuksella. (Matthies & Närhi 2014, 92.) Taloudellisen kasvun tavoittelu ohjaa ihmisten ja yhteiskuntien toimintaa, ja tämän aiheuttamia ympäristöön kohdistuvia negatiivisia muutoksia ei ole riittävästi huomioitu. Taloudellisen kasvun tavoittelulla on myös yhteys ihmisten kokemaan henkiseen pahoinvointiin ja tämän myötä elämän mielekkyyden kokemuksiin (Helne & Hirvilampi 2017, 45; Salonen 2012, 142). Ekologinen kriisi kytkeytyy näin moninaisin tavoin yhteiskuntien ja ihmisten elämän edellytyksiin kaikkialla maailmassa. Ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten ilmiöiden yhteenliittymä on vahva, ja nämä ilmiöt eivät tule myöskään ratkaistuksi toisistaan irrallaan. Niitä tulee tarkastella yhdessä ja niihin tulee löytää yhteisiä ratkaisuja. Nykyään ekososiaalinen sosiaalityö liittyy myös osaksi yhteiskuntien *kestävää siirtymää*, jossa ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus on keskeinen lähtökohta yhteiskunnan muutokselle ja ylipäänsä sen rakentumiselle (Matthies 2021, 268; Peeters 2017, 178). Ekososiaalisen sosiaalityön lähestymistapa pyrkii löytämään ratkaisuja tilanteeseen niin sosiaalityön sisällä kuin laajemmin yhteiskunnassa.

Suomalaisessa sosiaalityössä ekososiaalinen sosiaalityö ja sen käytännön kokeilut ovat vielä uusia, ja paikantuvat lähinnä päihde- ja mielenterveyspalveluihin sekä vammaissosiaalityöhön. Ekososiaalinen sosiaalityö on näyttäytynyt ensisijaisesti luontoon suuntautuneena toimintana, jonka tarkoituksena on ollut hyödyntää luonnon hyvinvointia tuottavia vaikutuksia. Yhteiskunnan ja sosiaalipalveluiden kestävä siirtymän mahdollistamiseksi ekososiaalisen sosiaalityön tulisi laajentua myös muille sosiaalityön kentille ja sosiaalityön tulisi tarttua ekososiaalisen sosiaalityön nostamiin ekologisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiin. Tässä maisterintutkielmassa katse kohdistuu ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksiin aikuissosiaalityössä, sillä aikuissosiaalityössä työstetään kestävään siirtymään ja elinympäristöön vaikuttavia asioita selvemmin kuin muilla sosiaalityön osa-alueilla. Aikuissosiaalityöllä on myös erityistä vaikutusta siihen, miten arkielämässä kehitys saadaan kääntymään kohti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävämpää tulevaisuutta. Aikuissosiaalityön siirtyminen kohti ekososiaalista sosiaalityötä on erityisen tärkeää myös siksi, että aikuissosiaalityössä kohdataan ekologisen kriisin ja kestäättömän kehityksen vaikutukset hyvin selvästi. Aikuissosiaalityön asiakkaat voidaan myös nähdä vallitsevan tilanteen uhreina, sillä kestäättömästä kehityksestä kärsivät eniten ne, jotka ovat yhteiskunnassa kaikkein heikoimmassa asemassa. (Matthies 2021, 268.)

Aikuissosiaalityö on sosiaalityötä, jota tehdään kunnallisissa sosiaalitoimistoissa aikuisväestön parissa. Sen tehtävänä on muutokseen tähtäävä sosiaalityö, mutta myös asiakkaan elämää ylläpitävä huollollinen sosiaalityö. Aikuissosiaalityö on käsitteenä

vakiintunut käyttöön 2000-luvulla. Arja Jokisen ja Kirsi Juhilan (2008) toimittamaa teosta *Sosiaalityö aikuisten parissa* voidaan pitää ensimmäisenä suomalaisena tutkimuksena, joka loi kokonaiskuvaa aikuissosiaalityöstä. Aikuissosiaalityötä ohjaavat Sosiaalihuoltolaki sekä sitä täydentävät asiakaskohtaiset ja etuuksia koskevat lait. (Svenlin, Matthies & Turtiainen 2021, 10–11; Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 18.)

Kysyn tutkielmassani, millaisia esteitä ja mahdollisuuksia ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumiseen liittyy, ja millaisista asioista ekososiaalinen työorientaatio rakentuu suomalaisessa aikuissosiaalityössä. Lähestyn tätä tutkimalla aikuissosiaalityössä työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten ajatuksia ja näkemyksiä ekososiaalisesta sosiaalityöstä ja sen mahdollisuuksista käytännössä.

1.1 Ekososiaalisen sosiaalityön tutkimus

Ekososiaalisen sosiaalityön kansainvälinen teoreettinen tutkimus on ollut vilkasta viimeisten vuosikymmenten aikana (mm. Dominelli 2012; Gray, Coets & Hetherington 2012; Peeters 2016, 2017; Boetto 2016, 2017; Drolet, Wu & Dennehy 2016; Powers 2017; Alston 2017; Elsen 2017). Suomalainen sosiaalityön tutkimus on liittynyt tähän keskusteluun aina 1990-luvulta lähtien (mm. Matthies 1993, 2017, 2021; Matthies & Närhi 1998, 2014, 2017, 2018; Närhi 2004, 2015; Närhi & Matthies 2001, 2016, 2017, 2018; Ranta-Tyrkkö 2017, 2018; Helne & Hirvilammi 2014, 2017) Suomessa ekososiaalisen sosiaalityön teoreettiseen keskusteluun ovat vaikuttaneet erityisesti sosiaalityön professorit Aila-Leena Matthies ja Kati Närhi, joita voidaan pitää ekososiaalisen sosiaalityön suomalaisina pioneereina (Juhila 2018, 135). Suomalaiseen ekososiaalisen keskusteluun ovat osallistuneet myös muun muassa kasvatustieteen professori Veli-Matti Värri (2014, 2019) sekä ekososiaalisen hyvinvointitutkimuksen dosentti, kasvatustieteen professori Arto O. Salonen (2012, 2013, 2014). Ekososiaalista tutkimusta ja teoreettista keskustelua käydään Suomessa eri tieteenaloilla, ja yhteiskunnan kestävä siirtymän pyrkimykset sekä vallitseva ilmastonmuutoskeskustelu myös laajentavat ekososiaalista keskustelua yhä enemmän tieteiden väliseksi.

Ekososiaalisen sosiaalityön tutkimus Suomessa on painottunut teoreettiseen tutkimukseen, ja empiiristä tutkimusta ekososiaalisesta sosiaalityöstä on tehty toistaiseksi varsin vähän. Jyväskylän yliopiston *ECOSOS, Sosiaalityön ja toimeentulojärjestelmien kontribuutio yhteiskuntien ekososiaaliseen siirtymään* -tutkimushanke (2015–2019) on yksi esimerkki ekososiaalisen sosiaalityön käytäntöön suuntautuneista tutkimushankkeista Suomessa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa käytäntöön ekososiaalisia innovaatioita Euroopassa liittyen nuorten toimeentuloon. Tutkimushankkeessa luotiin ekososiaalisen innovaation käsite ja kriteerit ekososiaalisen siirtymän konkreettisille malleille käytännössä. (Kokkolan Yliopistokeskus Chydenius 2021a.)

2010-luvulla kiinnostus ekososiaalista sosiaalityötä kohtaan myös käytännön kentällä on kasvanut ja erilaisia kehittämishankkeita ekososiaalisen sosiaalityön liepeillä on toteutettu eri puolilla Suomea. Merkittävä luontolähtöisten toimintamallien kehittäjä suomalaisen sosiaali- ja terveystyöpalveluiden kentällä on ollut Green Care Finland ry. Green Care on luontoon ja maaseutuympäristöön liittyvää ammatillista toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää ihmisten hyvinvointia erilaisin eläin- ja luontoavusteisin menetelmin. Green Care Finland -yhdistyksen puitteissa toimii myös valtakunnallinen Green Care -tutkijayhteisö, joka on käynnistynyt Vaasan yliopiston aloitteesta syksyllä 2016. (Green Care 2021a; 2021b.)

Ekososiaalisen sosiaalityön kansainvälinen tutkimus on 2010-luvulla suuntautunut enenevässä määrin sosiaalityön käytäntöön (mm. Alston 2017; Rambaree 2017; Ranta-Tyrkkö & Jojo 2017; Alston, Hazeleger & Hargreaves 2016; Boetto 2016). Nämä tutkimukset ovat keskittyneet pääasiassa alueille, joissa ympäristöongelmien seuraukset ovat olleet konkreettisia ja paikallisten ihmisten arkielämään vaikuttavia. Tutkimuksissa on hahmotettu sitä paikallista ympäristöä ja niitä olosuhteita, joissa työ tapahtuu ja toisaalta myös sosiaalityöntekijöiden tapaa tehdä työtä näillä alueilla. Tutkimuksissa ei suoranaisesti ole tarkasteltu ekososiaalisen sosiaalityön oletuksia suhteessa sosiaalityöntekijöiden työorientaatioon ja ymmärrykseen sosiaalityöstä, lukuun ottamatta Heather Boetton, Wendy Bowelsin, Kati Närhen ja Meredith Powersin (2020) toteuttamaa käytäntötutkimusta australialaisten sosiaalityöntekijöiden keskuudessa sekä Powersin (2017) toteuttamaa tutkimusta sosiaalityöntekijöiden ammattidentiteetin rakentumisesta ekologiset asiat sisältäväksi. Kaikista tutkimuksista on silti löydettävissä sosiaalityöntekijän roolia ja työtettä määrittäviä tekijöitä ekososiaalisen sosiaalityön kontekstissa. Tutkimukset osoittavat, että sosiaalityön ammattilaisilla on merkittävä rooli ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisessa sekä ekososiaalisen muutoksen aikaansaamisessa niin sosiaalityön sisällä kuin laajemmin yhteiskunnassa.

Boetton ym. (2020) toteuttamassa käytäntötutkimuksessa australialaisten sosiaalityöntekijöiden parissa tutkittiin, miten sosiaalityöntekijöiden ekososiaalisen sosiaalityön tiedon lisääntyminen vaikutti heidän tekemään käytännön sosiaalityöhön. Tutkimuksessa kokeiltiin käytännössä, miten Boetton (2017) kehittämä transformatiivinen ekososiaalinen työmalli (*the transformative ecosocial work model*) toimii ja millaisia muutoksia tämä käytännössä edellyttää. Sosiaalityöntekijöiden tiedon lisääminen ja yhteinen jakaminen oppimisen äärellä tapahtui tutkimuksessa järjestettävien työpajojen kautta. (Boetto ym. 2020, 300–303.) Tutkimuksessa havaittiin, että sosiaalityöntekijät pystyivät ekososiaalisen tiedon lisääntymisen myötä muuttamaan työnsä fokusta ja kehittämään käytännön interventioita, jotka edistivät ekologista kestävyyttä sekä lisäsivät ihmisten hyvinvointia. He ymmärsivät paremmin mahdollisuuksiaan toteut-

taa ekososiaalista työtä käytännössä, ja nostivat aktiivisesti esiin asioita organisaatioissaan, jakoivat ajatuksiaan ja ideoitaan tapaamisissa sekä verkostoituivat keskenään. Olennaista muutoksessa oli, että työntekijät katsoivat asioita 'ekologisten silmälasien läpi'. Työntekijät kehittivät ja toteuttivat uusia ekososiaalisia interventioita yksilötyössä, ryhmien kanssa sekä omissa organisaatioissaan, mutta rakenteellisen tason ekososiaalista työtä he eivät mieltäneet osaksi omaa työtään. Tutkimuksessa havaittiin, että keskeinen haaste ja mahdollistaja ekososiaaliselle työlle sosiaalityöntekijän oman muutoksen lisäksi oli työn rakenne. Organisaation kulttuuri, esimiehen asenne, resurssit ja ymmärrys ekososiaalisesta sosiaalityöstä vaikuttavat siihen, miten ekososiaalinen sosiaalityö mahdollistuu käytännössä. (Boetto ym. 2020, 305–307.)

Meredith Powersin (2017) on puolestaan tutkinut Yhdysvalloissa, miten sosiaalityöntekijöiden ammatti-identiteetti rakentuu ekososiaaliset kysymykset huomioivaksi, ja millaisia esteitä ja mahdollisuuksia sille on. Powers (mt., 289) haastatteli 17 sosiaalityöntekijää, jotka olivat työskennelleet ympäristöasioiden parissa. Tutkimus osoitti, että ympäristöasioiden liittäminen osaksi sosiaalityötä liittyy vahvasti sosiaalityöntekijän ammatilliseen ymmärrykseen omasta roolistaan ja sosiaalityöstä professiona. Sosiaalityöntekijän oma sisäinen kiinnostus ja tietämys vaikutti siihen, miten hän mielsi sosiaalityön ja ympäristöasioiden limittyvän toisiinsa. Vahva ymmärrys sosiaalisten ja ympäristöllisten asioiden yhteydestä vaikutti niin, että sosiaalityöntekijät halusivat työssään yhdistää nämä asiat myös käytännössä. He tekivät niin vastustuksesta huolimatta, tai riippumatta siitä, olivatko he ainoita asialle vihkiytyneitä työyhteisössään. He halusivat kehittää ammatti-identiteettiään niin, että ympäristövastuu kuului siihen olennaisena osana. (Mt., 292–295.)

Esimiesten tuki, käytännön mahdollisuus tehdä ympäristötyötä osana omaa työtä sekä sosiaalityön koulutus ja ympärillä olevien ihmisten kannustus vaikuttivat myönteisesti ekologisten asioiden yhdistämiseen osaksi sosiaalityötä. Vastaavasti ajan ja koulutuksen puute, käytännön mahdottomuus sisällyttää ympäristöasioita osaksi omaa työtä sekä ympärillä olevien ihmisten negatiivinen suhtautuminen vaikeuttivat ekologisten asioiden liittämistä osaksi sosiaalityöntekijän ammatti-identiteettiä. Toisaalta ne työntekijät, joilla oli vahva oma näkemys ekologisten ja sosiaalisten asioiden yhteydestä pyrkivät rakentamaan ammatti-identiteettinsä nämä asiat huomioivaksi riippumatta käytännön esteistä. (Powers 2017, 297.) Tutkimus osoitti myös sen, että osa sosiaalityöntekijöistä mielsi sosiaalityön itsessään niin laajana professiona, että he pystyivät ottamaan ekologiset kysymykset osaksi työtään riippumatta omasta kiinnostuksesta tai kokemuksesta, mutta osaksi ammatillista ymmärrystä ne eivät asettuneet. (Mt., 292–295.)

Komalshing Rambareen (2017) tutkimus Maurituksella käsitteli uusiutuvien energiamuotojen yhteistoiminallista kehittämistä yhdessä kansalaisten kanssa osana sosiaalityön pyrkimyksiä kohti ekososiaalista siirtymää. Rambaree (mt., 121–122)

osoittaa tutkimuksellaan, että sosiaalityöntekijät ja erityisesti kansalaisjärjestöissä toimivat sosiaalityöntekijät ovat tärkeässä roolissa ekososiaalisen siirtymän mahdollistamisessa. Tämä vaatii sosiaalityöntekijöiltä kuitenkin usein radikaalia ja aktivismin kaltaista toimintaa, ja edellyttää perinteisten rakenteiden murtamista. Sosiaalityöntekijöiden työotteessa tärkeäksi nousi ihmisten valtaistaminen ja näin paremman elinympäristön turvaaminen jokaiselle. Sosiaalityöntekijöiden rooli ja valtuutus ekososiaalisessa siirtymässä nousee sosiaalityön omasta arvopohjasta, joka ilmenee usein ihmisten voimaannuttamisena ja emansipaationa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden saavuttamiseksi. (Rambaree 2017, 132–133.) Satu Ranta-Tyrkkö ja Bibin Jojo (2017, 115–116) ovat Intian kaivostyöläisten parissa tekemässään tutkimuksessa puolestaan todenneet, että sosiaalityöntekijän ekososiaalinen työote näyttäytyy joustavana, avoimena ja vastaanottavaisena työorientaationa. Työn keskeinen tavoite on saada aikaan muutos paikallisissa oloissa, ja työotteessa korostuu paikallisuuden ymmärtäminen vahvana osana käytännön sosiaalityötä. Sosiaalityöntekijä toimii paikallisten ihmisten parissa heidän tarpeistaan käsin.

Margaret Alston (2017, 91–92) on todennut, että sosiaalityöntekijöillä on työnsä puolesta vahva ymmärrys ja osaaminen ihmisen ja hänen ympäristönsä välisestä suhteesta. Ilmastomuutos ja sen aiheuttamat katastrofit luovat erityisen tarpeen ymmärtää ihmisten ja ympäristön välistä suhdetta uudella tavalla, ja sosiaalityöntekijät ovat tämän uuden tiedon tuottamisen prosessissa tärkeässä roolissa. Sosiaalityöntekijöillä on mahdollisuus vaikuttaa sosiaalisesti oikeudenmukaisemman yhteiskunnan jälleerakennuspyrkimyksiin niillä alueilla, joilla he toimivat (mt., 98). Alston (mt., 102–103) haastaa sosiaalityöntekijöitä tuomaan tietonsa globaaleille keskusteluareenoille ja päätöksentekoon. Sosiaalityöntekijöillä on erityinen ymmärrys ihmisen ja luonnon välisestä yhteydestä, joka todentuu paikallistasolla sekä ympäristökriisin aktuaalisista vaikutuksista ihmisten elämään. Tästä syystä sosiaalityöntekijät ovat merkittävässä roolissa sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen oikeudenmukaisuuden toteutumisessa kaikkialla maailmassa.

Aikaisemmat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että ekososiaalinen sosiaalityö paikantuu työksi, jossa kohdataan ympäristöongelmien konkreettiset vaikutukset ja jossa olennaista on kansalaisten hyvinvoinnin ja elämänedellytysten turvaaminen. Sosiaalityöntekijät työskentelevät osana paikallista yhteisöä yhdessä niiden asiakkaiden kanssa, joiden elämään ja yhteisöihin ympäristöongelmat vaikuttavat. Ihmisten elinympäristö itsessään ohjaa sosiaalityöntekijöiden työn tekemisen tapaa ekososiaaliseen suuntaan. Ekososiaalisen sosiaalityön tavoitteet ja tehtävät nousevat paikallisten ihmisten tarpeista ja ympäristön sanelemista ehdoista käsin. Tämä on määrittänyt sosiaalityöntekijän työtettä ja ymmärrystä ekososiaalisen sosiaalityön luonteesta.

Tutkimusten perusteella voidaan myös todeta, että sosiaalityöntekijän oman tietoisuuden lisääntyminen ja ymmärrys ekososiaalisen lähestymistavan merkityksestä sosiaalityölle saa aikaan muutoksia työorientaatiossa ja työn kohdentumisessa toisin.

Oma tutkimukseni tarkastelee ekososiaalisen lähestymistavan oikeutusta ja tarvetta suomalaisessa aikuissosiaalityössä, joka on muotoutunut pitkälti yksilöorientoituneeksi viranomaistyöksi. Lähtöoletukseni on, että ekososiaalinen sosiaalityö on suomalaisessa sosiaalityön kontekstissa uutta. Suomalaisessa yhteiskunnassa ekososiaalinen sosiaalityö ja näin myös sosiaalityöntekijän tehtävät ja rooli määrittävät väistämättä toisin kuin konkreettisten ympäristöongelmien kurittamisessa valtioissa. Ekososiaalisen sosiaalityön tarve on silti ilmeinen, sillä globaali ympäristökriisi on yhteinen ja sen vaikutukset ulottuvat kaikkialle, toisaalla näkyvämmiin ja toisaalla piilotetuihin. Työn tehtäväkenttä voi olla toisenlainen, mutta globaalien ympäristökriisin vastuut ja seuraukset ovat silti yhteiset. Tutkimuksellani osallistun keskusteluun ekososiaalisen sosiaalityön asettumisesta osaksi käytännön sosiaalityötä. Se pyrkii vastaamaan siihen, miten ekososiaalinen sosiaalityö mahdollistuu aikuissosiaalityössä, ja miten ja millaiseksi se käytännössä muotoutuu suomalaisessa aikuissosiaalityön kontekstissa.

Luvussa kaksi avaan ekososiaalisen sosiaalityön teoreettista viitekehystä ja määrittelen empiiristä aineistonkeruutani ohjaavat käsitteet ja teemat. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimukseni kontekstin ja tutkimuskysymykseni sekä kerron tutkimukseni toteuttamisesta. Neljännessä ja viidennessä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset. Tutkielmani viimeisessä kuudennessa luvussa esittelen tutkimukseni johtopäätökset.

2 EKOSOSIAALINEN SOSIAALITYÖ

2.1 Ekososiaalisen sosiaalityön historialliset juuret

Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu ekososiaalisen sosiaalityön lähestymistavasta. Ekososiaalisen sosiaalityön historialliset juuret juontuvat sosiaalityön varhaisiin vaiheisiin 1800–1900 -lukujen taitteeseen, Jane Addamsin (1860–1935) ja Mary Richmondin (1861–1928) perintöön (Närhi & Matthies 2016a, 22–23).

Ympäristö on aina ollut osa sosiaalityön käytäntöjä kuin myös tieteenalan kehitystä (Närhi & Matthies 2016a, 22). Ympäristöön liittyvät kysymykset ovat kulkeneet mukana sosiaalityön kehityksen eri vaiheissa ja toki laajemman yhteiskunnallisen tilanteen mukaisessa ymmärryksessä ja painotuksessa. Maailmanlaajuinen herääminen luonnonympäristön kriisiin ja ympäristöongelmiin 1960–70 -luvulla nosti ympäristökysymyksen kuitenkin uudella tavalla sosiaalityön keskusteluun, ja kysymys ekologisuudesta liittyi osaksi sosiaalityön keskustelua. 2000-luvulta lähtien ekososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä on laajentunut ja vahvistunut. (Närhi 2004, 14–15.)

2.1.1 Addamsin ja Richmondin perintö

Jane Addams ja Mary Richmond molemmat korostivat ympäristön merkitystä ihmisen hyvinvoinnille. Richmond piti tärkeänä erityisesti ihmisen sosiaalista ympäristöä niin yksilön hyvinvoinnin kuin myös sosiaalisten ongelmien rakentumisen kannalta. Addamsin yhdyskuntatyössä, jossa yhteiskunnallisiin epäkohtiin pyrittiin vaikuttamaan paikallisyhteisöissä toimien, oli puolestaan kuin sisäänkirjoitettuna ihmisen fyysisen asuin ympäristön merkitys hänen hyvinvoinnilleen ja elämänedellytyksilleen. Työn keskeinen kohde oli asukkaiden oma elinympäristö kaupunkien (teollisuus)lä-

hiöissä. Addamsin työssä ihmisten ja asukasyhteisöjen ongelmat nähtiin johtuvan ensisijaisesti siitä sosiaalisesta ja fyysisestä ympäristöstä, jossa he elivät. Ihminen tuli nähdä osana omaa asuinympäristöään, jotta häntä voitiin auttaa parhaalla mahdollisella tavalla. (Närhi & Matthies 2016a, 24; Närhi & Matthies 2016b, 95; Närhi 2017, 302.)

Närhen ja Matthiesin mukaan (2016a, 24) niin Richmondin kuin Addamsin lähestymistavat ovat ajankohtaisia nykyiselle ekososiaalisen sosiaalityön keskustelulle. Addamsin jopa radikaali, muutoksen pyrkivä ja yhteisöllinen näkemys sosiaalityöstä sekä hänen ymmärryksensä köyhyyden rakenteellisesta ja myös ympäristöllisestä luonteesta on ollut tärkeää ekososiaalisen sosiaalityön paradigman muotoutumisessa. Richmond puolestaan korosti kokonaisvaltaista lähestymistapaa ihmiseen. Tämä edellyttää sosiaalisen ja kulttuurisen todellisuuden tarkastelua, mutta myös fyysisen ympäristön vaikutusten huomioimista ihmisten elämässä. Tämän ymmärryksen voidaan osaltaan nähdä rakentaneen ekologista lähestymistapaa yksilöiden ja perheiden parissa. (Mt., 24.)

2.1.2 Systemiteoreettinen suuntaus

Ekososiaalisen sosiaalityön lähestymistavassa on 1970-luvulta lähtien voitu erottaa sekä systemiteoreettinen että ekokriittinen suuntaus. Systemiteoreettinen painotus korostaa sosiaalisen ympäristön merkitystä ihmisen kasvun ja hyvinvoinnin keskeisenä viitekehyksenä sekä kokonaisvaltaista 'systemistä' otetta sosiaalityön käytännöissä (Närhi & Matthies 2016a, 26; Matthies & Närhi 2014, 92;). Kokonaisvaltainen näkökulma auttaa sosiaalityöntekijää hahmottamaan asiakkaan elinympäristön ja hyvinvoinnin välisiin suhteisiin liittyvät ongelmat (Närhi & Matthies 2016b, 96).

Systemiteoreettinen suuntaus vaikutti erityisesti 1970-luvulla ja se nähtiin myös sosiaalityön yhtenäistämisen symbolina, jonka avulla pyrittiin saamaan sosiaalityön professionille vaikutusvaltaa. Sosiaalityö pyrki erottautumaan muista tieteenaloista kehittämällä systemiteoreettista ajattelua. (Matthies & Närhi 2014, 92; Närhi 2004, 15.) Teoria korostaa ihmisen sosiaalisen ympäristön ja sosiaalisten suhteiden merkitystä eli 'person in environment' -ajattelua. Tästä on seurannut etäännyminen 'biofyysisestä' elinympäristöstä eli luonnosta, koska teoria jättää ihmisen fyysisen ympäristön huomiotta. Teorian heikkoutena pidetään myös sitä, että se ei huomioi laajempaa globaalia ympäristöä. Sosiaalityön tehtäväksi jää ihmisten sopeuttaminen olemassa olevaan ympäristöön ja siinä tapahtuviin muutoksiin, koska ympäristökysymysten ja sosiaalityön välisiä suhteita ei nähdä poliittisina. (Närhi & Matthies 2016a, 26–28; Närhi 2017, 304; Matthies & Närhi 2014, 92.)

2.1.3 Ekokriittinen suuntaus

Ekokriittisen suuntauksen juuret juontavat puolestaan modernin yhteiskunnan ekologiseen kriisiin sekä ekologiseen liikkeeseen 1970–80 -luvulta alkaen (Matthies & Närhi 2014, 92). 1960–70 -luvuilla keskustelua maapallon ekologisesta kriisistä ja kestäättömästä talouskasvusta käytiin vilkkaasti eri tieteenaloilla. Öljykriisit 1970-luvulla nostivat luonnonvarojen rajallisuuden laajempaan keskusteluun. Merkittävää kansainvälistä huomiota sai myös *Rooman Klubin* julkaisema raportti *Kasvun rajat* (1972), jossa kyseenalaistettiin modernin yhteiskunnan kestäättömän talouskasvu ja luonnonvarojen kestäättömän käyttö sen taustalla. Myöhemmin on julkaistu vielä *Ylittävät kasvun rajat* (1992) sekä *Kasvun rajat – 30 vuotta myöhemmin* (2004). Ekokriittinen suuntaus sosiaalityön sisällä liittyy näin osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua. Ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja keskustelu ekologisen kriisin vaikutuksista sekä ratkaisupyrkimyksistä on yleisesti ja eri tieteenaloilla jaettu huoli. Sosiaalityö on liittynyt voimakkaammin tähän keskusteluun vasta 2000-luvulla, vaikka ekososiaalinen lähestymistapa ja ekologisen kriisiin ulottuvuuksiin kohdentuva ekokriittinen suuntaus on sosiaalityön sisällä vaikuttanut jo pidempään.

Ekokriittinen suuntaus kiinnittyy YK:n kestävän kehityksen (*sustainable development*) periaatteisiin, mutta saa perusteensa myös sosiaalityön omasta arvopohjasta ja tästä nousevasta työn tavoitteesta. Brundtlandin komission loppuraportissa *Yhteinen tulevaisuutemme* (1987) kestävä kehitys määriteltiin kolmella ulottuvuudella: taloudellisella, sosiaalisella ja ekologisella. Komission mukaan taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväan kehitykseen ei päästä ilman talouskasvua, mutta olennaista on huolehtia siitä, että kasvu on ekologisesti kestävä. (Ylhäisi & Koponen 2007, 269.) Kestävän kehityksen ehkä tunnetuimpia tavoitteita on ”tydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan” (*Yhteinen tulevaisuutemme* 1987, 26). Se myös asettaa maailman köyhien perustarpeet etusijalle. Raportin mukaan on määritettävä ”kriittinen kuormitustaso”, jonka kukin ekosysteemi kestä vaurioitta, ja huolehdittava, ettei tuota rajaa ylitetä. Tämä sama vaatimus koskee niin teollisuusmaita kuin kehitysmaita. (Ylhäisi & Koponen 2007, 269.) Kestävä kehitys ei kuitenkaan tarkoita ainoastaan epäoikeudenmukaisuuteen kohdistuvaa kriittisyyttä ja kansainvälisen solidaarisuuden vaatimusta. Se liittyy myös siihen, että ympäristöongelmat ovat muuttuneet paikallisista ja alueellisista maailmanlaajuisiksi, ja ymmärrys keskinäisestä riippuvaisuudesta on saanut uuden ja samalla hyvin konkreettisen sisällön. (Mt., 257.)

Ekokriittisen suuntauksen vaikutuspiirissä 1970–80 -luvuilla toimineet sosiaalityöntekijät olivat mukana erilaisissa ympäristöliikkeissä ja myös kehittämässä uusia ’ympäristöystävällisiä käytäntöjä’ (*green practice*). He myös kyseenalaistivat aikansa sosiaalityön sisällön ja tavoitteet. Kritiikki kohdistui sosiaalityön byrokraattisuutta, keskittämistä ja kontrolliluonnetta kohtaan. Syntyi vaatimus ammatillisuuden

vähentämisestä, 'self-help' -ajattelun lisäämisestä sekä paluusta takaisin 'luonnollisuuteen'. Keskustelua käytiin myös siitä, miten sosiaalityö voisi toimia ilman sitoutumista taloudelliseen kasvuun ja siitä aiheutuvaan ympäristön tuhoutumiseen. Yhteiskunnan ekososiaalinen muutos kaikilla sen keskeisillä sektoreilla nousi merkittäväksi vaatimukseksi. (Närhi & Matthies 2016a, 27.)

Ekokriittinen suuntaus kyseenalaistaa länsimaisen yhteiskuntamallin, joka tavoittelee jatkuvaa taloudellista kasvua. Taloudellisen kasvun tavoittelu perustuu sen mukaan niin luonnon kuin ihmisten voimavarojen hyväksikäyttöön (Närhi 2015, 323; Matthies & Närhi 2014, 92). Tällaisessa yhteiskunnassa talouden näkökohdat asetetaan yhteiskunnan sosiaalisten ja ekologisten näkökohtien edelle hyvinvoinnin turvaamisen nimissä, ja tämä aiheuttaa luonnonvarojen tuhoutumista, elämän edellytysten kaventumista ja yhä syvenevää kokonaisvaltaista köyhyyttä. Jatkuvan talouskasvun ihanne ja siihen kytkeytyvä uusliberalistinen paradigma syventävät ekologista kriisiä, jonka sosiaaliset vaikutukset yksilöihin sekä yhteiskuntiin ovat merkittävät. (mm. Droelt, Wu & Dennehy 2016; Peeters 2016, 177–179.) Näin ollen ei ole olemassa taloudellisista ja ekologisista asioista irrallaan olevia sosiaalisia asioita (Matthies 2017, 28). Matthiesin (mt., 27) mukaan sosiaalisen kestävyyskysymykset ovat olennainen osa ekologista ja taloudellista kriisiä sekä sen hoitamista, ja ne kuuluvat niin sosiaalityön kuin sosiaalipolitiikan ytimeen. Ekologisen tietoisuuden lisääntyminen on näin käytännössä laajentanut yhteiskuntien sosiaalisen kysymyksen ekososiaalisiksi kysymykseksi (Matthies & Närhi 2014, 92).

2.1.4 Nykykeskustelu

2010-luvulla ekososiaalisen sosiaalityön keskustelussa on korostunut ekokriittinen suuntaus, johon myös tämän tutkimuksen lähtökohta paikantuu. Keskustelussa on kuitenkin havaittavissa pyrkimyksiä systeemiteoreettisen ja ekokriittisen suuntauksen yhteensovittamisesta (Matthies & Närhi 2014, 93). Jane Addamsin perintö on myös nähtävissä, sillä sosiaalityöntekijä nähdään ekososiaalisessa sosiaalityössä aktiivisena ja poliittisena toimijana, joka toteuttaa yhteiskunnallista muutosta, eikä vain sopeuta asiakasta kulloinkin vallitseviin olosuhteisiin. Ekososiaalisen sosiaalityön lähestymistapa haastaakin nykyistä sosiaalityön orientaatiota, ja vaatii ekososiaalista sekä ekokriittistä paradigmaa sosiaalityöhön. (Närhi & Matthies 2016a, 32.) Nykyisessä keskustelussa korostuu myös voimakkaampi globaali painotus sekä kehittyvien maiden mukanaolo sosiaalityön kestävä kehityksen määrittelyssä (Matthies & Närhi 2014, 94).

Matthiesin (2021, 268) mukaan ekososiaalinen sosiaalityö asettuu nykyään osaksi yhteiskunnan *kestävää siirtymää* (*sustainability transition*). Kestävällä siirtymällä tarkoitetaan kokonaisvaltaista järjestelmätason muutosta kaikilla yhteiskunnan sektoreilla kohti ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta. Tämä

edellyttää muutoksia niin politiikassa, taloudessa, teknologiassa kuin kulttuurissa. Kasvusta irtautuva, mutta ekologisesti kestävä ja sosiaalisesti oikeudenmukainen yhteiskunta tarvitsee yhteiskunnallisten rakenteiden muutosta yksilön valintojen lisäksi (Matthies & Närhi 2014, 93). Myös Jef Peeters (2016, 178) toteaa, että siirtyminen kestävään, kaikille oikeudenmukaisempaan yhteiskuntaan vaatii talouden dematerialisaatiota eli materiaali-intensiivisen tuotannon ja kuluttamisen vähentämistä, vaurauden tasaista jakautumista sekä uutta ymmärrystä ihmisen hyvinvoinnista. Tämä tarkoittaa käytännössä kokonaisvaltaista järjestelmän muutosta eli muutoksia kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Kestävä siirtyminen on näin prosessi, joka koskettaa kaikkia elämän osa-alueita. (Peeters 2016, 178; Elsen 2017, 56.) Keskeistä kestäväsiirtymän pyrkimyksissä ja ekososiaalisen sosiaalityön painotuksissa osana siirtymää on, että maapallon ekologinen kantokyky säilyy. Vallitseva ekologinen kriisi nostaa tarkasteluun länsimaisen talouskasvukeskeisyyden taustalla olevan ymmärryksen ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta. Sosiaalityölle tämä asettaa vaatimuksen sekä sen oman toiminnan että yhteiskunnallisen kehityksen reflektoinnista kestäväsiirtymän kriittien mukaisesti. (Matthies & Närhi 2014, 93.)

Sosiaalityön mukanaolo kestäväsiirtymän mahdollistamisessa nähdään tärkeänä, sillä sosiaalityö tuo keskusteluun sosiaalisen asiantuntemuksen. Sosiaalityöllä on tietoa siitä, millaisia muutoksia niin yksilö- kuin organisaatitasolla kuin myös kulttuuri- ja systeemitasolla vaaditaan kestäväsiirtymän mahdollistamiseksi, ja siitä, miten nämä muutokset voidaan ennakoita ja toteuttaa sosiaalisesti hyväksyttävällä ja asiainkuuluvalla tavalla. Sosiaalityöllä on myös ymmärrystä siitä, miten vallitsevan kriisin vaikutukset ilmenevät heikoimmassa asemassa olevien ihmisten arjessa, ja miten kriisin negatiivisia vaikutuksia ihmisten elämään voidaan ehkäistä. (Matthies 2017, 21–22; 2021, 269.)

Ekososiaalisen sosiaalityön ulottuvuus on näin samalla sekä globaali että paikallinen. Sosiaalityön itseymmärrys ja tavoite köyhyyttä vastaan taistelevana ja hyvinvointia lisäävänä professiona asettaa sille velvoitteen puuttua globaaleihin epäoikeudenmukaisiin rakenteisiin, mutta myös paikallisiin rakenteisiin, jotka nykyaikana ovat kytköksissä globaaliin kehitykseen. (Matthies & Närhi 2014, 94.) Kirsi Juhila (2018, 127) toteaa, että globalisaatio prosessina on monella tavalla haastanut maantieteellisen rajoihin perustuvan paikka-ajattelun, ja tämä tarkoittaa ”ennen kaikkea maapallon ihmisten, eri alueiden ja valtioiden keskinäisriippuvuuksien vahvistumista” (Juhila 2018, 127). Globalisaation vaikutukset ihmisiin ja maihin on keskenään erilaisia, ja tässä prosessissa rikkaat länsimaat ovat vapaampia kuin kehittyvien maiden asukkaat ja yhteiskunnat. Juhilan (2018, 128) mukaan globalisaatioon liittyikin erilaisia eriarvoistumisprosesseja, joista myös sosiaalityön tulee kantaa vastuuta.

Ekologinen kriisi asettaa sosiaalityön professionille erityisen vaatimuksen myös siksi, että ympäristön tuhoutumisen vaikutukset kohdistuvat kaikkien pahimmin yhteiskuntien köyhimpiin, heikoimmassa asemassa oleviin, kansalaisiin (Peeters 2016, 184; Dominelli 2013, 435–436). Maapallon luonnonvarojen tuhoutuminen vaikuttaa niin globaalisti kuin paikallisella tasolla ihmisarvoisen elämän mahdollisuuksiin ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Tähän liittyy olennaisesti ymmärrys sosiaalityön ylirajaisuudesta, ja silloin sosiaalityö asettuu osaksi myös ”maapallon tulevaisuutta koskevia kehityskulkuja”, kuten Juhila (2018, 134) toteaa. Ekososiaalisen viitekehyksen näkökulmasta voidaankin ajatella, että vallitsevat ekologinen kriisi on länsimaisen sosiaalityön profession kriisi, sillä se ei ole onnistunut tehtävässään auttaa ja tukea heikoimmassa asemassa olevia kansalaisia, puolustaa köyhiä ja edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Sosiaalityö on päätenyt ”sosiaalisessa ympäristössä reagoivaksi kapea-alaiseksi yksilötyöksi” (Matthies & Närhi 2014, 94). Köyhyyden ja sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden taustalla vaikuttaa usein niin globaalit kuin paikalliset ympäristöongelmat. Sosiaalityön asemoituessa kapeasti toimivaksi yksilötyöksi, ei sillä ole mahdollisuuksia puuttua näihin ongelmiin. (Mt., 94.)

Globaalin tason lisäksi ekososiaaliset ongelmat näkyvät myös kansalaisten arjessa paikallisesti täällä Suomessa. Länsimaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa kansalainen ei joudu samanlaisten ympäristötuhojen keskelle kamppailemaan elämänsä edellytyksistä, mutta myös Suomessa kaikista heikoimmassa asemassa olevat kansalaiset kärsivät jatkuvan talouskasvun tavoittelusta, joka tapahtuu sosiaalisten ja ekologisten näkökohtien kustannuksella. Tulevaisuudessa ekologisen kriisin konkreettiset ympäristöä tuhoavat vaikutukset tulevat myös todennäköisesti näkymään enemmän Suomessa, joten kestäväen siirtymän edistäminen on myös tässä mielessä suomalaisen sosiaalityön keskeinen tehtävä. Ekososiaalinen sosiaalityö on osa yhteiskunnan kestäväen siirtymää, ja sen keskiössä on ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen oikeudenmukaisuus ja niiden aktuaalinen toteutuminen ihmisten arkielämän tasolla. Ekososiaalinen sosiaalityö löytää näin tarpeensa ja oikeutuksensa sosiaalityön omasta arvolähtökohdasta globaalin ekokriisin aikakaudella.

2.2 Ekososiaalinen sosiaalityö näkökulmana hyvinvointiin

Seuraavassa käsittelen ekososiaalisen sosiaalityön näkökulmia hyvinvointiin. Hyvinvointikeskustelu itsessään on hyvin laaja ja monipolvinen, ja rajaankin tarkasteluni joihinkin ekososiaalisen sosiaalityön kannalta olennaisiin näkökulmiin hyvin käytännönläheisesti. Ekososiaalinen näkökulma hyvinvointiin tuottaa muutoksia sosiaalityön sisältöihin, ja siksi se on olennainen tarkasteltaessa ekososiaalisen sosiaalityön käytännön mahdollisuuksia suomalaisessa aikuissosiaalityössä.

Ekososiaalinen sosiaalityö on vastavoima vallitsevalle uusliberalistiselle paradigmalle, ja tarjoaa sosiaalityön pohjaksi nykyisestä paradigmasta poikkeavaa ymmärrystä hyvinvoinnista. Hyvinvoinnin ja hyvän elämän edellytysten uudelleen määrittely muuttaa käsityksen elämästä perustavanlaatuisesti, ja näin myös sen mitä sosiaalityöllä tavoitellaan. Närhen ja Matthiesin (2017, 320) mukaan hyvinvoinnin ymmärtäminen laajemmin kuin vain taloudellisena vaurautena, voi mahdollistaa niin sosiaalityöntekijöille kuin sosiaalityölle tieteenalana kasvamisen muutoksetekijän rooliin. Näin sosiaalityö voi olla osa kestävästä siirtymästä. Tämä voi muuttaa niin sosiaalityön sisäistä itseymmärrystä ja käytäntöjä kuin myös laajemmin yhteiskuntaa. (Helne & Hirvilammi 2017, 36–39; Närhi & Matthies 2017, 320.)

Ekososiaalinen ymmärrys hyvinvoinnista kyseenalaistaa taloudellisen vaurauden hyvinvoinnin lähteenä, ja myös laajentaa *kestävän hyvinvoinnin* (Hirvilammi 2015) käsitettä. Se laajentaa katseen yksittäisen ihmisen hyvinvoinnista koko maapallon koiseksi ja asettaa kaikkien ihmisten perustarpeiden täyttymisen hyvinvoinnin ehdoksi. Ekososiaalinen hyvinvointi kiinnittää myös huomion nykyisen hyvinvoinnin ja hyvän elämän seurauksiin, jotka ovat yhteydessä osattomuuden kokemuksiin ja syrjäytymiseen.

2.2.1 Kestävästä hyvinvoinnista kohti ekososiaalista hyvinvointia

Ekososiaalisesta viitekehyksestä katsottuna hyvinvoinnin uudelleen määrittely nähdään keskeisenä tienä kohti ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä tulevaisuudesta (mm. Peeters 2016, 178). Ekososiaalinen ymmärrys hyvinvoinnista liittyy näin keskusteluun *kestävyydestä*. Hyvinvoinnin uudelleen määrittelyä pidetään tarpeellisena, sillä nykyinen ymmärrys hyvinvoinnista nähdään perustuvan ihmiskeskeiseen, *antroposentrisen*, käsitykseen ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta sekä ymmärrykseen hyvinvoinnista taloudellisena vaurautena, joka edellyttää jatkuvaa talouskasvua. (Helne & Hirvilammi 2017, 37–40; Peeters 2016, 178–180; Hirvilammi 2015, 61–70).

Tuuli Hirvilammi ja Tuula Helne (2017, 44) ovat laajentaneet Erik Allardtin tarve-teoriaan pohjaava hyvinvointikäsitystä sisältämään myös ihmisen aktiivisen toimijuuden (*doing*) osaksi ihmisen hyvinvointia. He nimittävät hyvinvointikäsitteensä *kestäväksi hyvinvoinniksi*. Kestävä hyvinvointi pohjaa *relaationaaliseen ihmiskäsitykseen*, joka korostaa ihmisen riippuvaisuutta luonnosta ja muista olioista maapallolla (Hirvilammi 2015, 64–65). Relatonaalinen ymmärrys ihmisyydestä tulee lähelle *naturalistista ihmiskäsitystä*, mutta se näkee vahvasti ihmisen sosiaaliset ja henkiset ulottuvuudet, ja näin ihminen ymmärretään myös moraalisen ja vastuullisen toimijana, joka pyrkii kohti hyvää elämää. (Mt., 65.) Relatonaalinen ihmiskäsitys uudenlaisen hyvinvointiymmärryksen pohjana nähdään muuttavan ymmärrystä hyvinvoinnista ja elä-

mästä kokonaisuudessaan, sillä ihmisyyden paikka määrittyy vähintäänkin tasavertaiseksi suhteessa luontoon ja muihin luonnon olijiin, ja tässä ymmärryksessä korostuu ihmisen riippuvaisuus niistä.

Arto Salonen (2012, 140) tuo tähän keskusteluun ihmisen todellisen elämismailman, ihmisen konkreettiset valinnat, ja myös ihmisen kyvyn muutokseen tietoisuuden lisääntymisen kautta. Ihmisen valintoja ohjaa hänen ymmärryksensä maailmasta ja omasta paikastaan siinä. Salosen (mt., 140) mukaan *ihmiskeskeisessä maailmankäsityksessä* inhimillinen elämä nähdään muuta elämää arvokkaampana, ja tällöin huomattava ihmiskeskeisyys voi johtaa luonnosta vieraantumiseen ja näin ymmärrykseen ihmisyyden yliveraisuudesta. *Elämäkeskeisessä käsityksessä* ihminen pyrkii arvioimaan toimintaansa ja sen oikeutusta suhteessa luontoon ja inhimillisen elämän ulkopuolella oleviin elämän muotoihin. *Ekosysteemikeskeinen* ymmärrys puolestaan tunnustaa elollisen ja elottoman luonnon itseisarvon, ja näkee ihmisen osana niin elollista kuin elottomia ekosysteemiä. Sen pyrkimys ei kuitenkaan ole ihmisen ja elottoman luonnon samanarvoisuudessa. Salonen (mt., 140) toteaaakin, että kaiken elämän pitäminen samanarvoisena on todellisuudessa vaikeaa ja mahdotonta.

Ekososiaalinen ymmärrys ihmisen ja luonnon paikasta ja arvosta tulee lähelle *ekosysteemikeskeistä* maailmankuvaa. Boetton (2017, 48–50) mukaan ekososiaaliselle sosiaalityölle keskeistä on *kokonaisuolaisen maailmankuvan* omaksuminen, joka hyväksyy globaalin maailman kulttuurisen moninaisuuden sekä elollisen luonnon ja ihmisten välisen keskinäisen riippuvuuden toisistaan. Voidaan ajatella, että ekososiaalisen sosiaalityön viitekehyksestä katsottuna hyvinvointi tulee ymmärtää tämän kautta, ei vain *relaationaaliseen ihmiskäsitykseen* pohjautuvana. Tämä liittyy ymmärrykseen maapallosta ja ihmiskunnasta kokonaisuudessaan. Globalisaatiolla itsessään tarkoitetaan asioiden, ilmiöiden ja ihmisten keskinäistä riippuvuutta, ja globaalissa maailmassa myös vallitsee hyvin monenlaisia käsityksiä maailmasta ja ihmisen paikasta siinä. Länsimainen ymmärrys voidaan nähdä ihmiskeskeisenä, *antroposentrisenä*, tapana suhtautua muuhun maailmaan, mutta olennaista on huomata, että tämä ihmiskeskeisyys ei kuitenkaan korosta kaikkien ihmisten ihmisyyttä ja tarpeita. Käytäntö osoittaa, että se korostaa ennen kaikkea länsimaisten ihmisten tarpeita. Näin ollen länsimaisen käsityksen pitäminen ihmiskeskeisenä on tältä osin ontuva, ja myös alistava ajattelu-tapa. Relatonaalinen ymmärrys ihmisen paikasta maailmassa ei myöskään ole uutta, vaikka se ei edusta länsimaissa valtavirtaa. Ekososiaalinen sosiaalityö ja sen mukainen ymmärrys hyvinvoinnista pyrkiikin katsomaan maailmaa laajemmasta viitekehyksestä kuin vain länsimaisen kehyksen kautta. Näin se myös samalla tunnustaa globaalin Etelän ihmiskäsitykset, kulttuurit sekä sosiaalityön traditiot ja tiedon tasavertaiseksi ja merkitykselliseksi länsimaisen tradition kanssa, mistä esimerkiksi Beotto (2017, 50) kirjoittaa.

Ekososiaalisen sosiaalityön näkökulmasta nykyisen hyvinvointikäsitteen ongelma voidaan näin ajatella löytyvän valtasuhteista, jotka tällä hetkellä ovat epäsuhteelliset, ei niinkään ihmiskäsityksestä. Länsimainen olemisen tapa ja kulttuuri ohjaa maapallon valtasuhteita, ja tämä keskeisellä tavalla määrittää globaalin talouden ja olemisen tavan ehtoja. Närhen mukaan (2015, 323) ekososiaalinen lähestymistapa kyseenalaistaa tämän länsimaisen jatkuvaa taloudellista kasvua tavoittelevan ymmärryksen hyvinvoinnista, mikä perustuu taloudellisen voiton saamiseen ihmisen ja luonnon voimavaroja hyväksi käyttämällä. Ongelman juuri on epäoikeudenmukaisuudessa vallan käytössä ja jakautumisessa, mikä ilmentää ihmisoikeuksien ja ihmisarvon täydellistä polkemista. Nykyisessä valtarakennelmassa niin luonto kuin ihmiset ovat valtaa pitävien resursseja. Nykyinen ymmärrys hyvinvoinnista perustuu pikemminkin taloudellisen vallan ylivertaisuuteen kuin ihmisyyden ylivertaisuuteen. Tässä hyvinvointikäsitteessä kaikki ihmiset kuin myös elon luonto ovat resursseja taloudellisen vallan koneistossa. Satu Ranta-Tyrkkö (2017, 118) puhuu halvasta energiasta, halvoista raaka-aineista, halvasta ruoasta ja myös halvoista ihmisistä. Ekososiaalinen sosiaalityö kiinnittää katseensa tähän epäkohtaan, ja vaatii uudenlaista ymmärrystä hyvinvoinnista, jossa kaikkien ihmisten ja myös luonnon itseisarvo tunnustetaan. Ekososiaalisen sosiaalityön näkökulmasta uudenlaisen hyvinvoinnin perusta ja oikeutus nousee näin myös globaalista käytännön todellisuudesta, ja tällöin katse kohdistuu ei vain ympäristöön, vaan myös ihmisten kokemaan tämänhetkiseen kärsimykseen. Ekososiaalisen hyvinvoinnin perusta kiinnittyy tällöin ihmisarvoon ja ihmisoikeuksiin. Tämän myötä ekososiaalisen sosiaalityön keskeiseksi tehtäväksi nousee ihmisarvon ja ihmisoikeuksien puolustaminen, ja länsimaisen talouskasvun ihanteesta irrottautuminen. Ekososiaalinen sosiaalityö haastaa ennen kaikkea suunnanmuutokseen, joka vaatii keskustelua oikeasta ja väärästä.

Tämän vuoksi merkityksellistä ekososiaalisen sosiaalityön ja hyvinvoinnin kannalta on ymmärtää ihminen moraalisen ja vastuullisen toimijana. Ilman tätä ulottuvuutta ihmisen vastuuttaminen ekologisesta kriisistä, sen aiheuttamasta kärsimyksestä toisille ihmisille tai sen negatiivisten vaikutusten korjaamisesta on vailla pohjaa. Ihminen on osa luontoa ja ihmisen toiminta tulee nähdä osana ekosysteemiä, mutta ihminen moraalisen toimijana eroaa muista luonnonolioista merkittäväällä tavalla, niin vastuissa kuin oikeuksissakin. Sosiaalityö myös itsessään niin tieteenalana kuin ammattikäytännöissä on sitoutunut ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen sekä kollektiivisen vastuun periaatteisiin. Sosiaalityön tavoite kokonaisvaltaisena muutostyönä kohdistuu myös ihmisen hyvinvoinnin lisäämiseen. (IASSAW AIETS 2021; Sosnet 2021.) Tämä nostaa ihmisen hyvinvoinnin keskiöön myös sosiaalityön käytäntöjen sisällä. Ekososiaalisesta viitekehyksestä katsottuna aito ja todellinen hyvinvointi ei voi kuitenkaan tapahtua kestäättö-

mästi luonnonvaroja tuhoten tai ihmisten elinmahdollisuuksia kaventaen nyt tai tulevaisuudessa. Keskustelussa ekososiaalisesta hyvinvoinnista ja näin ekososiaalisesta sosiaalityöstä, keskiössä on ihminen ja ihmisen hyvinvointia lisäävien interventioiden toteuttaminen. Tämä itsessään ei kuitenkaan ole ristiriidassa ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden pyrkimysten kanssa, vaan voidaan nähdä jopa niiden toteutumisen edellytyksenä.

Kyse on näin ennemminkin uudelleen rakentuvasta vastuun piiristä globalisointuneessa maailmassa, kuin ihmisyyden ylivertaisuudesta tai ihmisen ja luonnon samanarvoisuudesta. Tuula Helne ja Tiina Silvasti (2012, 11) puhuvat ”yhteyksien verkosta”, joka sitoo maailman eri laidat ja ekosysteemit yhteen keskinäisriippuvuuden kautta. Sosiaalityölle tämä tarkoittaa uudenlaista toimintaympäristöä ja myös vastuun verkkoa. Juhila (2018, 129) toteaa, että tällä ”keskinäisriippuvuuden aikakaudella” sosiaalityön toimintaympäristö laajenee ”koko maapallon kokoiseksi”. Vallitsevat globaalit kriisit kuten köyhyys, sairaudet, ympäristöongelmat ja sodat vaativat ylirajaista sosiaalityötä. Olennaista on myös tunnistaa tämä uudenlainen toimintaympäristö ja osattava toimia siinä. (Mt., 129.) Ekososiaalinen sosiaalityö nostaa tämän uuden toimintaympäristön työn keskiöön, ja ylirajaisuus tarkoittaa toimimista myös ylirajaisten ongelmien parissa paikallisesti.

2.2.2 Ekososiaalinen sosiaalityö haastaa eriarvoistavan hyvinvoinnin tavoittelun

Ekososiaalinen sosiaalityö kiinnittyy kestäväen kehityksen periaatteiden niin sanottuun vahvaan tulkintaan. Tämän mukaan maapallolla on olemassa ekologiset rajat, jotka määrittävät kasvun mahdollisuudet (*limits of growth*). Vahva tulkinta perustuu ajatukseen, että ympäristöä tulee suojella ja ympäristön uusiutumiskyky tulee pyrkiä palauttamaan ennalleen. Vahvan tulkinnan mukaan kehitys ei ole mahdollinen ilman kestävyttä. (Peeters 2016, 183.) Se tunnistaa talouden, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden keskinäisen riippuvuuden.

Kestäväen kehityksen keskeinen periaate on, että kaikkien ihmisten perustarpeet tulevat täytetyiksi ilman, että vaarannetaan tulevien sukupolvien mahdollisuutta tehdä niin. Sen keskeinen tavoite on kasvattaa kaikkien ihmisten elämänlaatua. Tämän lisäksi kestäväen kehityksen ideologia nostaa keskiöön erityisesti köyhydessä elävien ihmisten perustarpeet. (Yhteinen tulevaisuutemme 1987, 26; Peeters 2016, 180–181, 189.) Keskustelu perustarpeista liittyy vahvasti keskusteluun ravinnosta, ja tekee näkyväksi ihmisen riippuvuuden luonnosta. Samalla se asettuu myös keskusteluksi sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. (Matthies 2021, 275). Tällä hetkellä osa maapallon väestöstä kärsii perustarpeiden täyttymättömyydestä. Samanaikaisesti osa pystyy täyttämään perustarpeiden ohella myös hetkelliset mielihalunsa. Ekososiaalinen sosiaalityö nostaa esiin tämän yhteiskuntien niin globaalin kuin paikallisen kipupisteen, joka on havaittavissa myös suomalaisessa aikuissosiaalityössä.

Perustarpeiden ja luonnonvarojen riittävyyden välinen yhteys on ekososiaalisesta viitekehyksestä katsottuna kahdella tavalla jännitteinen. Ensinnäkin ihmisen perustarpeiden täytyminen on perustavanlaatuinen edellytys hyvälle elämälle ja hyvinvoinnille. Hirvilammi ja Helne (2014, 2166; 2017, 44–45) määrittävät tämän hyvinvoinnin ulottuvuudeksi *having*. He tarkoittavat tällä sellaista *kohtuullista elintasa*, jossa ihmisten perustarpeet täytyvät ilman, että muiden ihmisten tai tulevien sukupolvien tarpeilta katoa pohja. Kohtuullinen ja reilu taso tarkoittaa väistämättä tarpeiden sopeuttamista ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden rajoihin (Hirvilammi 2015, 67). Peetersin (2016, 186–188) mukaan ihmisten aineellisten perustarpeiden täytyminen on pohja kestäväälle ja ihmisarvoiselle elämällä, ja näin koko ihmiskunnan hyvinvoinnille. Ihmiselämälle maapallolla on olemassa ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävät rajat. Näiden rajojen kunnioittaminen ja niiden sisällä pysyminen määrittävät kestäväen hyvinvoinnin tason, joka olisi kaikille mahdollinen.

Toiseksi kyse ei ole vain luonnonvarojen todellisesta riittävyydestä, vaan myös vallitsevasta epätasa-arvosta. Ekososiaalinen lähestymistapa nostaa esiin luonnonvarojen hyväksikäytön ja sosiaalisen epätasa-arvon välisen syvän yhteyden (*deep interdependence*) (Matthies 2017, 21). Tämä liittyy *ympäristöoikeudenmukaisuuden käsitteeseen (environmental justice)*. Ympäristöoikeudenmukaisuudella tarkoitetaan luonnonvarojen ja ympäristön tuottamien hyötyjen tasaista jakautumista ihmisten kesken, mutta myös ympäristöhaittojen seurauksien reilua jakautumista ja yhteistä vastuuta niistä. Ympäristöoikeudenmukaisuus on myös mahdollisuutta osallistua ympäristöriskejä ja -varoja koskevaan päätöksentekoon sekä sitä, että ihmisten ja yhteisöjen keskenään erilaiset tarpeet tunnustetaan. Kyseessä ei ole vain globaalin tason ilmiö, vaan se lipuu myös yhteiskuntien sisälle. Yhteiskunnat eivät ole pystyneet varmistamaan luonnonvarojen reilua jakaantumista ihmisten perustarpeiden mukaisesti tai niin, että tulevien sukupolvien ja luonnon hyvinvoinnin perusta säilyisi. (Matthies 2021, 272; Peeters 2016, 184; Dominelli 2013, 436–437.)

Vallitsevassa tilanteessa ihmisten perustarpeiden täytyminen kilpailee mielihaluisten toteuttamisen kanssa rajallisten luonnonresurssien todellisuudessa. Helne ja Hirvilammi (2014, 2165) tuovat esiin, että ihmisten perustarpeet ovat universaaleja, kun taas halut vaihtelevat ajassa, paikassa ja kulttuurissa. Kestävässä yhteiskunnassa perustarpeiden tyydyttäminen mahdollisimman resurssiviisaasti asettuu ensisijaiseksi suhteessa mielihaluihin. (Mt., 2165.) Tämä edellyttää koko ihmiskunnan tasolla uudenlaista ymmärrystä hyvästä elämästä ja siitä, mistä hyvinvointi todellisuudessa syntyy (Peeters 2016, 186). Ekososiaalisesta viitekehyksestä käsin katsottuna hyvinvointi on elämää kohtuuden rajoissa, eikä se perustu kuluttamiseen ja taloudelliseen vaurauteen. (Helne & Hirvilammi 2017, 44–45; Peeters 2016, 189–190.)

Näin ollen voidaan sanoa, että ekososiaalisen viitekehyksen näkökulmasta perustarpeiden tyydyttäminen on keskeinen tekijä hyvinvoinnissa ja toisaalta myös kaiken alla oleva hyvinvoinnin pohja. Ekososiaalisen sosiaalityön tehtäväksi määrittyy näin sekä asiakkaiden perustarpeiden täyttymisen tosiasiallinen mahdollistaminen että osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun kaikille oikeudenmukaisesta, kohtuullisesta ja ekologisesta elämäntavasta.

2.2.3 Ekososiaalinen sosiaalityö haastaa merkityksettömyyttä ja osattomuutta synnyttävän hyvinvoinnin tavoittelun

Nykyinen ymmärryksemme hyvinvoinnista on paradoksaalisesti yhteydessä aineellisen niukkuuden ja epätasa-arvon ohella myös henkiseen pahoinvointiin. Helne ja Hirvilampi (2017, 37) toteavat, että ekologisessa kriisissä on kyse ”ihmisyyden kriisistä”. On kyse siitä, miten me ymmärrämme itsemme ja paikkamme maailmassa, ja mitä tämä käytännössä tarkoittaa itsellemme ja koko ympärillämme olevalle yhteisölle. (mt., 37.) Olennaista on tällöin tarkastella sitä, mitä pidämme tärkeänä ja arvokkaana, eli olemassaolon ihannettamme.

Olemassaolon ihanteemme on yhteydessä siihen yhteisöön ja kulttuuriin, jossa elämme. Arvostettavat asiat, ilmiöt ja elämän päämäärät rakentuvat ihmisen oman maailmankuvan sekä ympärillä vaikuttavan yhteisön kulttuurisidonnaisista käsityksistä, siitä mikä milloinkin on hyvää, tavoiteltavaa, normaalia tai epänormaalia. Länsimaissa ajattelu ja olemisen tapa ovat ”läpimaterialisoituneita”. (Salonen 2012, 136–137.) Henkilökohtainen omistaminen, omaisuuden kartuttaminen ja keskinäinen kilpailu ovat normeja, joihin pyrimme, emmekä ehdi Salosen käsittein miettimään ”valitsevaa sosiaaliseen olemassaolon ihannettamme” (mt., 135–136). Ranta-Tyrkön (2017, 126) mukaan kuluttamisen ja onnellisuuden liittäminen toisiinsa on yksi nykyisen kulutuskulttuurin ja ”nykykapitalismin” keskeisin maailmaa ja ihmisen minuutta muokkaava tekijä. Ekososiaalinen lähestymistapa kyseenalaistaa tämän länsimaisen tavan ”olla olemassa”. Se haastaa uusliberalistisen paradigman mukaisen ymmärryksen, jossa kilpailu nähdään hyvän yhteiskunnan perustana ja taloudellinen vauraus hyvinvoinnin lähteenä. Kulutuskeskeinen kulttuuri nähdään oikeastaan sosiaalisen ja henkisen pahoinvoinnin aiheuttajana. (Helne & Hirvilampi 2017, 45; Peeters 2016, 178.)

Keskinäinen kilpailu ja riippumattomuuden tavoittelu niin toisista ihmisistä kuin luonnosta liittyy vahvasti yksilökeskeisyyden korostumiseen ajassamme. Nämä yhdessä heikentävät ihmisten välistä yhteyttä, ja tällä on liittymäkohtansa ihmissuhteiden välineellistymiseen. (Salonen 2012, 135, 142.) Jatkuvan kasvun tavoittelu tekee niin ihmisistä, luonnonvaroista kuin ekosysteemin tarjoamista elämänmahdollisuuksista vain välineitä markkinoiden kasvulle. Salosen (2013, 59–60) mukaan, ihmisen kohtelu välineenä johtaa riittämättömyyden tunteeseen, joka puolestaan lannistaa ja

tukahduttaa. Vallitsevassa kulutuskeskeisessä kulttuurissa aineellisten päämäärien perässä juokseminen johtaa lopulta yksilökeskeisyyden liiallisen korostumiseen ja yhteisöllisyyden kaventumiseen. Ihmisten välisen yhteyden kaventuminen murentaa yhteisöllisyyttä ja tämä tekee osattomuudesta vallitsevaa todellisuutta. Osallisuuden puute on puolestaan vahvasti yhteydessä elämän merkityksettömyyden kokemuksiin ja syrjäytymiseen riskiin. (Salonen 2012, 142.) Nämä ilmiöt ovat tunnistettavissa myös suomalaisessa aikuissosiaalityössä. Tämä näkyy konkreettisesti asiakkaiden arkielämässä, mutta myös sosiaalipalvelujärjestelmässä ilmenevänä ”yksityisen vastuun diskurssina” (Juhila 2008, 48–81). Ekososiaalisen sosiaalityön viitekehyksestä katsottuna hyvinvoinnin ymmärtäminen ainoastaan taloudellisen kasvun näkökulmasta on kapea.

Leo Stranius (2011, 41) toteaa, että länsimaissa talouskasvu on moninkertaistunut viimeisten vuosikymmenten aikana, mutta ihmisten onnellisuus ei ole lisääntynyt. Päinvastoin materialistiseen elämisen tapaan liittyy enemmän huolta, masennusta, fyysisiä ongelmia sekä alkoholin ja tupakan liiallista käyttöä. Salonen (2013, 59) tuo esiin, että pohjimmiltaan kulutusyhteiskunta ei salli tyytyväisyyttä, sillä tyytyväinen ihminen ei tarvitse mitään lisää. Aidon kestävyuden näkökulmasta on tärkeää, että ymmärryksemme hyvinvoinnista astuu materialismin ja individualismin yläpuolelle, ja tunnustaa luonnonympäristön merkityksen yhteiskuntien hyvinvoinnille (Peeters 2016, 190).

Tämä pakottaa katsomaan sosiaalityötä ja koko hyvinvointivaltioiden sosiaalipolitiikkaa kriittisessä valossa. Länsimainen sosiaalityö on itse osallistunut tämän uusliberalistisen ideologian mukaiseen hyvinvoinnin tuottamiseen ja ihmisten sopeuttamiseen yhteiskuntaan, jossa keskinäinen kilpailu ja individualismi ovat keskeisiä arvoja. (Boetto 2017, 51.) Ne ovat omalta osaltaan sitoutuneita myös tähän luontorasittavaan ”kasvutarinaan”, sillä huolimatta maapallon ekologisen kantokyvyn kriittisestä tilasta, taloudellinen kasvu nähdään edelleen ensisijaisena ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. (Juhila 2018, 135; Matthies 2017, 28.) Ekososiaalisen lähestymistapa hyvinvointiin ja sosiaalityöhön muuttaa koko sosiaalityön olemuksen ja itseymmärryksen, ja näin ekososiaalinen sosiaalityö irrottautuu kokonaan nykyisestä sosiaalityön ymmärryksestä. Ekologisen ulottuvuuden lisääminen vain osaksi nykyistä sosiaalityön orientaatiota, ylläpitää edelleen luonnon hyväksikäyttöä, individualismia, länsimaiden ylivaltaa ja sosiaalityöhön kietoutuneita hienovaraisia kolonialistisia prosesseja. (Boetto 2017, 50–52.)

Ekososiaalisesta viitekehyksestä katsottuna ihminen on todellisuudessa riippuvainen niin ympärillä olevasta luonnosta kuin toisista ihmisistä (Helne & Hirvilammi 2017, 41–43), ja ne ovat myös keskeisiä ulottuvuuksia kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa. Pelkästään keskustelu perustarpeista tekee näkyväksi ihmisen biologisen riip-

puvuuden luonnosta. Hyvän elämän tulee näin ollen olla mahdollista ilman, että vahingoitamme luonnon ekosysteemiä (Peeters 2016, 189). Syvä luontosuhde itsessään myös tuottaa ihmisen elämään kokonaisvaltaista hyvinvointia (Helne & Hirvilammi 2017, 39–40; Boetto 2016, 61; Närhi & Matthies 2016a, 32–34). Luonnon läheisyydestä ja sen voimaannuttavista elementeistä nauttiminen on osa hyvinvointia. Tällöin sosiaalisuudessa tulee tarkastella toisaalta sitä, millä tavalla tämä mahdollisuus toteutuu heikoimmassa asemassa olevien kohdalla ja toisaalta, miten sosiaalisuuden käytännöissä luontosuhdetta voidaan tukea. Näin luontosuhde asettuu myös kysymykseksi ympäristöoikeudenmukaisuudesta. (Matthies 2021, 278–279.) Tähän liittyy myös ihmisen fyysisen elinympäristön tunnistaminen ihmisen hyvinvoinnin kannalta merkittävänä. Ekososiaalinen sosiaalisuus ymmärtää luonnonympäristön kokonaisvaltaisena ihmisen elämän viitekehyksenä ja näkee niin fyysisen kuin sosiaalisen ympäristön ihmisen hyvinvoinnin kannalta olennaisena. (Närhi 2017, 305–307; Närhi & Matthies 2016b, 98.)

Ihmisen elämän merkityksellisyyden kokemukset liittyvät myös ennen kaikkea toisiin ihmisiin, ei tavaroihin (Salonen 2013, 59). Riippuvaisuus luonnosta ja toisista ihmisistä kietoutuu näin vahvasti yhteen jopa toinen toisiaan ruokkivana niin positiivisena kuin negatiivisena kehänä. Tämä avaa hyvinvoinnin ymmärtämiselle uudelleen ulottuvuuden. Sosiaalinen yhteenkuuluvuus, hyväksytyksi tuleminen sekä ihmisten välinen aito yhteys ja arvostus tuottavat hyvinvointia ja tässä syntyvä osallisuus johtaa ”ihmisen kukoistamiseen”, kuten Salonen (2012, 142–143) toteaa. Nämä vähentävät materiaalien merkitystä ja tarvetta ostaa hyväksyntää materiaaleilla. Ne luovat tilaa myös henkisille päämäärille, joille ei ole planetaarisia rajoja. (Mt., 143.)

Hirvilammin ja Helnen (2014, 2017) hyvinvoinnin ulottuvuudet *doing, being* ja *loving* puhuvat juuri tästä samasta. *Doing* ymmärretään *mielekkääksi ja vastuulliseksi toiminnaksi*. Ihminen nähdään aktiivisena toimijana, joka tekemisen kautta toteuttaa itseään ja myös hyvinvointiin liittyviä tarpeitaan. Toisaalta ihminen on vastuullinen toimija, ja hyvinvointi on tällöin riippuvainen toiminnan laadusta. Olennaista on ihmisen kyky toimia oikein, ja arvioida oman toimintansa seurauksia suhteessa ympäristöön ja muihin ihmisiin. Ihminen voi myös toteuttaa näitä tarpeitaan hyvin eri tavoin, ja merkityksellistä onkin ihmisen omat yksilölliset kyvyt ja arvostukset, joita hän toiminnallaan ilmentää. *Loving* viittaa puolestaan ihmisen *merkityksellisiin suhteisiin*, ja tarpeeseen vuorovaikutuksesta ja yhteenkuuluvuudesta toisten ihmisten, mutta myös luonnon kanssa. Olennaista on suhteiden tiiviys ja laatu. Hyvinvointia lisää kuuluminen yhteisöihin ja sieltä saatava arvostus ja solidaarisuus. Ihmisen hyvinvointi riippuu hänen sosiaalisten suhteidensa sekä ihmisen ja luonnon välisen suhteen laadusta. *Being* eli *elävä läsnäolo* korostaa inhimillistä kasvua ja itsensä toteuttamista. Se liittyy myös osallisuuteen yhteiskunnasta ja yhteisöistä, ja sen vastakohtaksi voidaan ymmärtää *vieraantuminen*. Ihmisellä on tarve olla osa yhteiskuntaa ja elää tasapainossa

luonnon kanssa. Tähän liittyy ajatus ihmisen tarpeesta toteuttaa itseään ja kasvaa ihmisenä. (Helne & Hirvilammi 2017, 44–46; Hirvilammi 2015, 68–70; Helne & Hirvilammi 2014, 2167.)

Ekososiaalisesta viitekehyksestä katsottuna ihmisen hyvinvointi koostuu ennen kaikkea aineettomista päämääristä. Ekososiaalinen sosiaalityö tunnistaa ihmisen henkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden, ja sen merkityksen ihmisen ja koko ihmiskunnan hyvinvoinnille. Hyvä elämä rakentuu suhteessa toisiin ihmisiin ja luontoon, ja voidaan ajatella, että hyvinvointi on mahdollista vain suhteessa näihin. Keskeistä on yhteisöllisyys ja yhteyden merkitys, ei kuluttaminen tai taloudellinen vauraus. (Peeters 2016, 178, 189–190.) Ekososiaalisen sosiaalityön viitekehyksestä katsottuna hyvinvointi on aitoa yhteyttä luonnon ja toisten ihmisten kanssa. Se on tasa-arvoista elämänedellytysten jakautumista ja luonnon hyvinvoinnista huolehtimista. (Helne & Hirvilammi 2017, 44–45; Peeters 2016, 189–190.) Salonen (2013, 63) puhuu ekososiaalisesta sivistyksestä, joka korostaa hyvinvoinnin kokonaisvaltaisuutta ja elämän merkityksellisyyden kokemusta. Kohtuullisuus todentuu, kun hyvinvointi ymmärretään koostuvan ihmisten välisissä sosiaalisissa suhteissa ja siitä rakentuvassa elämän merkityksellisyydessä ja tarkoituksessa. Tällöin myös materian merkitys vähenee ja omistaminen kyseenalaistuu. (Mt., 59.) Ekososiaalinen ymmärrys hyvinvoinnista perustuu sekä luonnon että ihmisten väliselle terveelle riippuvuudelle ja yhteydelle, jolla on suoria vaikutuksia myös maapallon ekologiseen kestävyYTEEN.

Näin ollen, ekososiaalisen sosiaalityön tehtäväksi määrittyy myös yhteisöllisyyden ja ihmisten välisen yhteyden tukeminen, asiakkaan voimavarojen tunnistaminen ja niille rakentuvan mielekkään osallisuuden vahvistaminen, asiakkaan luontosuhteen syventäminen, asiakkaan elinympäristön mukaan ottaminen osaksi työtä sekä rakenteellisella tasolla irrottautuminen vallitsevasta sosiaalityön paradigmasta.

Yhteenvedona voi todeta, että ekososiaalinen hyvinvointi laajentaa nykyistä ymmärrystä hyvinvoinnista ja muuttaa sosiaalityön sisältöjä käytännössä. Tämä avaa uudenlaisia käytännön ulottuvuuksia ekososiaaliselle sosiaalityölle myös suomalaisessa aikuissosiaalityön kontekstissa. Ekososiaalisen sosiaalityön tulisi käytännössä *turvata asiakkaiden perustarpeiden täytyminen, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja ihmisten välistä yhteyttä, tunnistaa ja tukea asiakkaan voimavaroja, syventää asiakkaan ja luonnon välistä suhdetta, ottaa ihmisten elinympäristö osaksi työtä, vaikuttaa ekologisemmän yhteiskunnan mahdollistumiseen niin yksilön kuin rakenteellisella tasolla sekä irrottautua nykyisestä sosiaalityön paradigmasta.*

2.3 Työorientaatio ekososiaalisen lähestymistavan konkretisoimispyrkimyksenä

Tämän maisterintutkielman tavoitteena on vastata kysymykseen siitä, millaiseksi ekososiaalinen sosiaalityö suomalaisessa aikuissosiaalityön kontekstissa käytännössä muotoutuu ja millaisia mahdollisuuksia ja esteitä sille asettuu. Ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen käytännössä edellyttää ekososiaalisen työorientaation määrittämistä, sillä sosiaalityö tekemisenä perustuu työorientaatioon. (Karjalainen, Kivipelto, Liukko & Muurinen 2021, 12).

Työorientaatio voidaan ymmärtää sosiaalityötä jäsentävänä lähestymistapana, joka ohjaa käytännön sosiaalityötä eli sen tavoitteita, tekemisen tapoja sekä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän vuorovaikutusta. (Karjalainen ym. 2021, 12.) Työorientaatio kuvaa myös sosiaalityöntekijän omaa henkilökohtaista työhön liittyvää ymmärrystä, joka kuitenkin sisältää ammatillisesti jaettavissa olevan näkökulman sosiaalityöhön. Se sisältää ymmärryksen siitä, miksi ja millä tavalla sosiaalityötä tehdään, millaisia valintoja ja ratkaisuja valittu orientaatio edellyttää sekä miten jotain tiettyä menetelmää ”ammatillisesti sovelletaan”. (Mt., 12.) Karjalainen ym. (mt., 21) toteavat, että sosiaalityön tarkasteleminen työorientaationa tarjoaa lähtökohdan myös työntekijän oman osaamisen ja toimijuuden kehittymiselle.

Boetto (2017, 50–52) on mallintanut ekososiaalisen sosiaalityön käytännön työhön liittyviä konkreettisia työn piirteitä sekä sen edellyttämiä ulottuvuuksia niin sosiaalityössä professiona kuin myös sosiaalityöntekijässä itsessään. Ekososiaalinen sosiaalityö mahdollistuu käytännössä vasta sitten, kun kaikilla näillä ulottuvuuksilla tai tasoilla tapahtuu muutoksia ja liikehdintää. Boetto (mt., 52) kuvaa tätä käytännön työn pohjalla olevaa perustaa kolmen kehän muodostamana ympyränä.

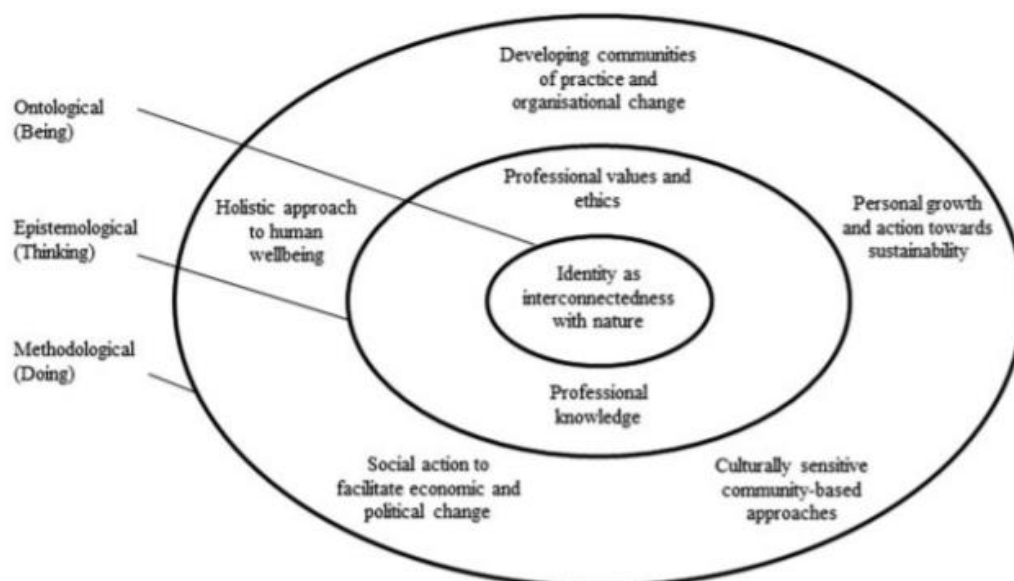

Figure 1: Transformative eco-social model

Kuva 1. Transformatiivinen ekososiaalinen malli. (Boetto 2017, 52)

Ensimmäinen taso on *ontologinen* eli *being*, kaiken pohjalla vaikuttava sosiaalityön itseyttäminen. Tämä sisältää niin sosiaalityön kuin sosiaalityöntekijän omat uskomukset, arvot ja asenteet, ja sen miten sosiaalityö tieteenalana itsensä asemoi suhteessa muuhun maailmaan. Ekososiaalisessa työssä nämä arvot ja ymmärrys nousevat ekososiaalisesta paradigmasta. Seuraava taso on *epistemologinen* eli *thinking*. Tämä kuvastaa sitä, miten sosiaalityön ammatillinen tieto, arvot ja etiikka muodostuvat osaksi ekososiaalista käytännön työtä. Kolmas ulottuvuus on *metodologinen* eli *doing*. Tämä on käytännön toiminnan taso, jossa ekososiaalinen sosiaalityö konkretisoituu erilaisiksi interventioiksi ja toiminnoiksi. (Boetto 2017, 51–63.) Lähestyn tässä tutkielmassa ekososiaalisen työorientaation määrittämistä ensisijaisesti tämän ymmärryksen kautta. Määritän työorientaation koostuvan sosiaalityöntekijän tavasta tehdä työtä ja työmenetelmistä sekä näiden taustalla vaikuttavista arvoista, sosiaalityöntekijän ammatillisesta ymmärryksestä sekä työn tavoitteista.

Uuden työorientaation määrittäminen vaatii myös pysähtymistä nykyisten työorientaatioiden tai sosiaalityön käytäntöjen äärelle. Juhila (2012, 12) toteaa, että sosiaalityö itsessään instituutiona on vahvasti sidoksissa sen historiallisen ajan tapahtumiin, keskusteluihin ja näkemyksiin, missä se elää ja vaikuttaa. Sosiaalityö käy näin jatkuvaa vuoropuhelua vallitsevan ympäristön kanssa, ja uusi aika tuottaa aina uudenlaisia tarpeita sosiaalityölle. Eeva Liukon (2006, 17) mukaan uusien sosiaalityön

lähestymistapojen tulee ”kamppailla” sekä hakea oma paikkansa ja asemansa niin sosiaalityön ammatillisella kentällä kuin myös käytännön työprosesseissa. Uusilla lähestymistavoilla tulee olla niin sanottua työntö- ja vetovoimaa. Työntövoima koostuu siitä, että yhteiskunnan, valtion ja byrokratian tulee tunnistaa niiden tarpeellisuus ja tämän lisäksi tehdä töitä niiden vahvistumisen puolesta. Vetovoima niiden tulee puolestaan hakea sosiaalityön kentältä. Liukko (2006, 17) puhuu ”katu-uskottavuudesta”. Uusien lähestymistapojen tulee jollain tavalla vastata asiakkaiden ja sosiaalityöntekijöiden havaitsemiin toiminnallisiin vajeisiin. Niiden tulee täyttää jotain puutetta siinä, miten asiakkaiden tarpeet havaitaan ja miten niihin vastataan. (Mt., 17.) Uuden lähestymistavan tai orientaation tulee siis lunastaa paikkansa sosiaalityön kentällä, jotta se voi konkretisoida käytännössä.

Ekososiaalinen lähestymistapa on suomalaisen aikuissosiaalityön kentällä uusi tulokas. Yhteiskunnallista työntövoimaa sillä on osana kestävän siirtymän pyrkimystä, mutta sosiaalityön kentällä sen vetovoima on vielä ”haussa”. Tässä maisterintutkielmassa etsin yhdessä aikuissosiaalityötä tekevien sosiaalityön ammattilaisten kanssa ekososiaalisen työorientaation työntö- ja vetovoimia. Tämän myötä avautuu näköaloja siihen, millaisia mahdollisuuksia ekososiaaliselle työorientaatiolle suomalaisessa aikuissosiaalityössä, millaisiin tarpeisiin se mahdollisesti vastaa ja millaiseksi se käytännössä muotoutuu.

2.4 Yhteenveto

Ekososiaalinen sosiaalityö on enemmän kuin ajankohtainen vallitsevassa globaalissa tilanteessa ja yhteiskuntien *kestävän siirtymän* pyrkimyksissä. Ekososiaalisessa sosiaalityössä on kyse suuremmasta paradigman muutoksesta, ei pelkästä työmenetelmästä tai -orientaatiosta. Tämän vuoksi ekososiaalista sosiaalityötä on vaikea määritellä tyhjentävästi. Olennaista ekososiaalisessa sosiaalityössä on pyrkimys ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävän yhteiskunnan rakentamiseen niin, että kaikki yhteiskunnan jäsenet ovat siinä osallisia niin globaalisti kuin paikallisella tasolla. Sen katse kohdistuu erityisesti yhteiskuntien heikoimmassa asemassa olevien tilanteeseen niin ekologisen kriisin keskellä kuin myös kestävän siirtymän pyrkimyksissä.

Ekososiaalinen sosiaalityö kiinnittyy *kestävän kehityksen ideologiaan ja periaatteisiin*. Sen lähtökohtana on lisätä asiakkaan elämään kokonaisvaltaista hyvinvointia, ja samalla irtautua länsimaisesta talous- ja kasvuperustaisuudesta. Ekososiaalinen sosiaalityö saa pontensa ekologisesta kriisistä ja se liittyy osaksi kestävän siirtymän pyrkimyksiä maapallon ekologisen ja sosiaalisen kantokyvyn turvaamiseksi. Ekososiaalisen sosiaalityön näkökulmasta hyvinvoinnin perustavia arvoja ovat ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittaminen sekä luonnon itseisarvon tunnustaminen. Ihmisen

hyvä elämä syntyy perustarpeiden pohjalle rakentuvasta henkisten päämäärien tavoittelusta ja niiden aktualisoitumisesta, ja ihminen nähdään myös kykenevänä saavuttamaan niitä. Aineellinen todellisuus yksistään ei riitä täyttämään ihmisen syvimpiä olemassaolon ja hyvinvoinnin kysymyksiä, ja toisaalta välinpitämättömyys suhteessa henkisiin päämääriin tai vastuun kysymyksiin ei myöskään tue hyvinvointia.

Ekososiaalinen hyvinvointi haastaa pohtimaan ekososiaalisen sosiaalityön käytännön työtä uudella tavalla. Tämän teoriakehyksen perusteella ekososiaalista työorientaatiota määrittävät seuraavat teemat 1) rakenteellinen vaikuttaminen, 2) voimavara- lähtöisyys, 3) yhteisöllisyys ja ihmisten välisen yhteyden vahvistaminen 4) ihmisten elinympäristöön jalkautuminen sekä 5) luontolähtöisyys. Uuden työorientaation mahdollistuminen edellyttää kuitenkin myös käytännön työstä nousevaa tarvetta tehdä toisin. Tämä edellyttää pysähtymistä nykyisen aikuissosiaalityön onnistumisiin ja haasteisiin, asiakkaiden keskeisiin ongelmiin sekä niihin keinoihin, joilla niitä nykyisessä orientaatioissa pyritään ratkaisemaan.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella ekososiaalisen sosiaalityön asettumista osaksi suomalaista aikuissosiaalityötä. Olen kiinnostunut siitä, miten ekososiaalinen sosiaalityö ja sitä seuraava työorientaatio määrittellään suomalaisen aikuissosiaalityön kontekstissa. Ekososiaalinen sosiaalityö käsitteenä on varsin laaja ja tutkimukseni taustalla vaikuttava kysymys on, miten sitä voidaan toteuttaa käytännössä. Haluan tuoda näkyväksi sitä, mitä mahdollisesti jo tehdään ekososiaalisen sosiaalityön saralla suomalaisessa aikuissosiaalityössä, ja toisaalta millaisia esteitä ja mahdollisuuksia siihen liittyy. Tämän kautta tutkimukseni osallistuu keskusteluun ekososiaalisen työorientaation määrittelemisestä. Tähän liittyy olennaisesti sen ymmärtäminen, millaiset arvot ja tavoitteet ohjaavat työtä, ja millaisista elementeistä ekososiaalinen työorientaatio käytännössä rakentuu.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia esteitä ja mahdollisuuksia ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoinnille suomalaisessa aikuissosiaalityössä on?
2. Miten ja mistä asioista ekososiaalinen työorientaatio rakentuu suomalaisessa aikuissosiaalityössä?

3.2 Tutkimuksen konteksti

Alkusysäys tälle maisterintutkielmalle lähti Jyväskylän yliopiston koordinoimasta Taloudellinen toimintakyky ja sosiaalinen osallisuus (TASOS) -hankkeesta, johon pääsin sosiaalityön syventävien opintojeni harjoittelun aikana osallistumaan. TASOS-hanke on aikuissosiaalityön kehittämishanke, jossa kuntien aikuissosiaalityön ammattilaiset sekä asiakkaat yhdessä yliopiston tutkijoiden kanssa kehittävät ja toteuttavat uusia aikuissosiaalityön menetelmiä. (Kokkolan yliopistokeskus Chydenius 2021b.) Yhtenä osa-alueena TASOS-hankkeessa on ekososiaalinen sosiaalityö ja erityisesti luontolähtöisten menetelmien kokeileminen ja kehittäminen. Tämä hanke konkretisoi ja mahdollisti minulle ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksien tutkimisen suomalaisessa aikuissosiaalityön kontekstissa. Tutkimukseni lähtökohta nousi näin omasta tiedonintressistäni, halustani vastata siihen, miten ekososiaalinen sosiaalityö voisi asettua suomalaiseen aikuissosiaalityöhön ja millaisista elementeistä ekososiaalinen työorientaatio rakentuu. Halusin tavoittaa sen, mitä tämä uusi lähestymistapa käytännössä tarkoittaa ja millaisin edellytyksin se onnistuu Suomessa. TASOS-hanke ja siihen osallistuneet sosiaalialan työntekijät tarjosivat mahdollisuuden tämän lähtökohdani tavoittamiseen.

TASOS-hanke on aikuissosiaalityön kehittämishanke ja sen tavoitteena on vahvistaa työelämän ulkopuolella olevien työkäisten ihmisten sosiaalista osallisuutta ja parantaa heidän taloudellista toimintakykyään. Hanke toteutetaan vuosina 2020–2023. Hankkeen osatoteuttajina ovat Jyväskylän kaupunki, Laukaan ja Äänekosken kunnat sekä perusturvaliikelaitos Saarikka ja Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalokuntayhtymä Soite. Hankkeessa pyritään kehittämään voimavaralähtöistä ja vaikuttavaa asiakastyötä yhdessä aikuissosiaalityöntekijöiden, asiakkaiden ja kumppaneiden kanssa. Tämän lisäksi pyritään vahvistamaan asiakkaiden taloudellista kyvykkyyttä ja sosiaalista osallisuutta erilaisilla taloussosiaalityön lähestymistavoilla sekä yhteisöllisillä ja toiminnallisilla menetelmillä. Ekososiaalinen sosiaalityö on mukana hankkeessa luontolähtöisten menetelmien kokeilujen kautta. Yksilötyön lisäksi hankkeessa on tarkoituksena hyödyntää ryhmätyön, vertaistuen ja yhteistyön menetelmiä. Terveystalokuntayhtymän (THL) ja kuntatoimijoiden kehittämää AVAIN-tietosisältöä hyödynnetään hankkeessa vaikuttavuuden arvioinnin työkaluna. (Kokkolan yliopistokeskus Chydenius 2021b.)

TASOS-hanke perustuu yhteisen kehittämisen ajatukseen, ja kuntien työntekijät halutaan saada vahvasti mukaan kehittämistyöhön. Hankkeen käynnistyessä loka-kuussa 2020 järjestettiin jokaisessa osatoteuttajakunnassa kuntakäynti. Kuntakäyntien tarkoituksena oli selvittää, millaisia odotuksia, toiveita ja suunnitelmia kunnissa oli hankkeeseen liittyen. Näiden jälkeen hankkeessa toteutettiin neljä työpajaa hankkei-

den kehittämisalueista verkkoympäristössä TEAMS-yhteyden välityksellä. Joulukuussa 2020 pidettiin *Taloussosiaalityön ja Voimavaralähtöisen asiakastyön* työpajat. Tammikuussa 2021 toteutettiin *Yhteisöllisten ja luontolähtöisten menetelmien* työpaja, ja helmikuussa 2021 *Kokoava työpaja*. Työpajoissa kuntien työntekijöille jaettiin tietoa ja käytännön välineitä taloussosiaalityön, yhteisöllisten ja luontolähtöisten menetelmien sekä voimavaralähtöisen asiakastyön toteuttamiseen. Työpajoissa oli aina myös kuntien oman työskentelyn osio.

Tutkimukseni ei ole osa TASOS-hanketta, mutta sillä on vahva sidos siihen, sillä tutkielmani aineisto on kerätty hankkeessa mukana olevilta kuntien työntekijöiltä. Toinen merkittävä TASOS-hankkeen mahdollistama asia tutkimukselleni on, että hankkeessa toteutetut ekososiaaliset kokeilut ja tiedon lisääminen sekä itse työntekijöissä ja heissä yhdessä tapahtunut yhteinen oppimisen ja reflektion prosessi ovat olleet tutkimukseni kannalta merkittävässä roolissa.

3.3 Käytännön kokeilut ja interventiot tutkimuksen mahdollistajina

Aloittaessani maisterintutkielmani ymmärsin nopeasti, että ekososiaalinen lähestymistapa suomalaisessa aikuissosiaalityössä on varsin uutta ja sen konkretisoituminen käytännön toimiksi vaatii aikaa ja käytännössä tehtäviä kokeiluja. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että sosiaalityöntekijä on merkittävässä roolissa ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistumisessa. Tämä edellyttää kuitenkin, että sosiaalityöntekijä saa tietoa ekososiaalisesta sosiaalityöstä. Muutos kohti uudenlaista tapaa tehdä vaatii tuekseen teoreettista tutkimustietoa, tietoa mahdollisista jo tehdyistä käytännön sovellutuksista, tietoa työntekijöiden ja asiakkaiden kokemuksista sekä työntekijän omia kokeiluja uuden äärellä. Näiden kautta syntyy työntekijän omaa reflektiota ja ymmärrystä uuden orientaation tarpeellisuudesta. Tämä ymmärrys ohjasi näkemystäni tiedon jakamisen, kokeilujen ja yhteisen reflektion tärkeydestä myös omassa tutkimuksessani.

TASOS-hanke tutkimukseni kontekstina on mahdollistanut tutkimukseeni osallistuneille työntekijöille näiden käytännön kokeilujen toteuttamisen ja ekososiaalisen tiedon saamisen. Tutkimukseni ja hankkeen välinen vuoropuhelu on ollut siksi merkittävää. Tästä johtuen tutkielmassani on käytäntötutkimuksen piirteitä ja näin se asettuu osittain käytäntötutkimuksen viitekehykseen. Käytäntötutkimus käsitteenä ilmentää ”sosiaalityön kehittämisessä ja tutkimuksessa rakentuvaa, useiden toimijoiden yhteistä oppimisen ja tiedonmuodostuksen prosessia” (Satka, Julkunen, Kääriäinen, Poikela, Yliruka & Muurinen 2016, 8). Sen tavoitteena on uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen yhteisen ja monitoimijaisen tiedonmuodostuksen kautta (mt., 10).

Käytännön kokeilut ovat keskeinen käytäntötutkimuksen piirre, ja siinä nostetaan merkittävään asemaan itse toimija (Saurama 2016, 79–80). Käytäntötutkimuksella onkin näin kahtaalle ulottuvat vaikutukset. Se vaikuttaa paikallisesti tutkittavassa ympäristössä tuoden näkyväksi muutoksen tarpeellisuutta ja toisaalta se pyrkii tutkitun tiedon teoretisointiin ja tiivistämiseen niin, että siitä tulee yleistettävämpää ja laajemmalle vaikuttavaa. (Mt., 78.) Omassa tutkimuksessani sosiaalityön ammattilaisten toimijuus kokeilujen toteuttajana nähdään merkityksellisenä työn uudistamisen ja uudenlaisen työorientaation syntymisen kannalta. Ilman heidän kokeilujaan ja kokeistaan niistä, työorientaatio ei rakennu, eikä ekososiaalinen sosiaalityö konkretisoidu suomalaiseen aikuissosiaalityöhön soveltuvaksi.

Ensimmäisenä interventiona voidaan pitää ekososiaalisen sosiaalityön teoriaperustaisen tiedon jakamista työntekijöille TASOS-hankkeen työntekijöille suunnatussa *Yhteisölliset ja luontolähtöiset menetelmät* -työpajassa tammikuussa 2021. Tässä työpajassa oli 68 osallistujaa. Tämän jälkeen helmikuussa 2021 ekososiaalisesta sosiaalityöstä kiinnostuneet työntekijät osallistuivat yhteiseen *Tsemppityöpajaan*, jonka tarkoituksena oli reflektoida kuultua ja mahdollisia tehtyjä ekososiaalisia kokeiluja. Työpajaan osallistui 18 työntekijää. Näiden työpajojen jälkeen työntekijöiden oli mahdollisuus kokeilla omissa työyhteisöissään asiakkaiden kanssa luontolähtöisiä menetelmiä. Luontolähtöisyys ymmärrettiin tässä laajana kattokäsitteenä erilaisille ekososiaalisen sosiaalityön kokeiluille. Tämä kokeilujen ja työpajatyöskentelyiden aika oli tutkimukselleni merkityksellistä. Se käynnisti ja mahdollisti sosiaalityöntekijöissä prosessin, joka oli olennainen osa ekososiaalisen lähestymistavan konkretisoitumisessa.

Tärkeää tässä tutkimuksessa oli myös kokemuksellisen tiedon yhteinen muodostaminen ja myös yhteisessä vuorovaikutuksessa tapahtuva reflektointi. Työntekijöistä tuli TASOS-hankkeen myötä osa isompaa asiantuntijoiden joukkoa. He saivat tuekseen toinen toistensa kokemuksia ja rohkaisua, tutkimuksellista pohjaa ja yhteisen reflektion mahdollistamia levähdyspaikkoja. Jokaisesta osatoteuttajaorganisaatiosta oli nimetty hankkeeseen kehittäjäsosiaalityöntekijä, ja he tapasivat toisiaan parin viikon välein kehittäjätiimin tapaamisissa. Tapaamisissa oli mukana myös hankkeen työntekijät yliopistolta. Näissä tapaamisissa jaettiin käytännön asioita, mutta ne myös mahdollistivat yhteisen reflektoinnin uuden äärellä. Kokeilujen tekemisessä onkin tärkeää niissä tapahtuvan toiminnan reflektointi. Tämä mahdollistaa uudenlaisten toimintojen ja palveluiden tuottamisen. (Muurinen & Lovio 2016, 155.)

Heidi Muurinen ja Iikka Lovio (2016, 138; 156) toteavat, että kokeileminen mahdollistaa sosiaalista elämää koskevien teoreettisten oletusten testaamisen todellisissa olosuhteissa, ja toisaalta erilaisten alkuoletusten arvioiminen ”kompleksisessa ympäristössä” ei ole mahdollista ilman kokeilemistä. Tämä on ekososiaalisen työorientaation rakentumisen kannalta ratkaisevaa. Teoreettinen keskustelu ja muualla maailmalla toteutetut interventiot ovat vakiintuneet osaksi käytäntöä monissa yhteisöissä.

Suomalaisessa aikuissosiaalityössä nämä eivät silti vielä ole saaneet sellaista kaiku-pohjaa, että olisi voitu käytännössä miettiä ekososiaalisten interventioiden laajempaa käyttöä, saati ekososiaalisen työorientaation tai ekososiaalisen lähestymistavan konkretisoitumista sosiaalipalvelujärjestelmään. Etsittäessä uuden työorientaation mahdollisuutta ja laskeutumispintaa, täytyy myös pysähtyä sen äärelle, mitä nyt tehdään ja miksi niin tehdään. Kokeileminen tuo tähän kaivatun näkökulman, sillä se mahdollistaa ”vakiintuneiden toimintatapojen ja niihin liittyvien työntekijöiden rutiinien” haastamisen (Muurinen & Lovio 2016, 155). Kokeilut antavatkin tietoa itse kokeiltavasta asiasta, mutta samalla ne toimivat myös työntekijän oman toiminnan tutkiskelun ja kehittämisen menetelmänä (mt., 155). Kokeilut ja niistä käynnistyvä työntekijän oma prosessi mahdollistavat ekososiaalisen työorientaation käsitteellistämisen ja käyttöönoton. Tämän lisäksi käytäntötutkimus mahdollistaa sosiaalityöhän vaikuttavien tekijöiden, kuten paikan ja tilan tutkimisen, jotka ekososiaalisessa viitekehyyksessä voivat olla hyvin moninaisia. Kokeellisessa toiminnassa on kyse ympäristön ja elollisten toimijoiden vastavuoroisesta vaikuttamisesta toisiinsa. (Mt., 154; 157.)

TASOS-hanke tutkimuksen kontekstina on mahdollistamassa ekososiaalisen sosiaalityön jalkautumista suomalaiseen aikuissosiaalityön kenttään. Minä tutkin sitä, millaisena ekososiaalinen sosiaalityö hankkeessa tehtyjen interventioiden jälkeen näyttäytyy, millaisia esteitä ja mahdollisuuksia sille muotoutuu ja mitä ekososiaalinen työorientaatio lopulta voisi olla.

3.4 Aineistonhankintamenetelmät

Aineistonhankintamenetelminä tutkimuksessani ovat kysely ja haastattelu. Kyselyn tein tammikuussa 2021 tutkimukseni alkuvaiheilla. Haastattelut toteutin tästä noin puolen vuoden päästä elo- ja syyskuussa 2021. Kyselyn tarkoitus oli kartoittaa työntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia ekososiaalisesta sosiaalityöstä ennen kuin he olivat tehneet varsinaisia kokeiluja tai saaneet teoretietoa ekososiaalisesta sosiaalityöstä. Haastattelut toteutin kokeilujen ja ekososiaalisen teoretiedon jakamisen jälkeen. Niiden tavoitteena oli saada tietää, mitä työntekijät ajattelivat ekososiaalisesta sosiaalityöstä kokeilujen jälkeen, ja millaisia esteitä ja mahdollisuuksia he ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisessa havaitsivat.

3.4.1 Kyselylomake

Kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa (Valli 2018, 92). Tein kyselyn sähköisesti Webropol-kyselynä. Kysely oli perusteltu aineistonhankintamenetelmä, koska tarkoituksena oli kartoittaa työntekijöiden alkutilannetta. Sen

tavoite oli olla lyhyt ja silti alkutilanteesta riittävästi informaatiota antava. Kysely lähetettiin TASOS-hankkeeseen osallistuville sosiaalityöntekijöille, jotka työskentelivät eri puolilla Suomea omissa organisaatioissaan. Tämän joukon tavoittaminen kävi helpoiten kyselylomakkeen avulla (Valli 2018, 101).

Laadin lomakkeen kysymykset ekososiaalisen viitekehyksen teoriapohjaan nojaten. Käytin kysymysten laatimisen aikaa ja tarkensin niitä useaan otteeseen. Tällä pyrin varmistamaan sen, että saisin aineistoa, jolla pystyn vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Pyrin myös olemaan selväsanaa ja mahdollisimman tarkka siinä, että kysymykset olivat yksiselitteisesti ymmärrettävissä. Raine Vallin (2018, 93) mukaan eriten virheitä tutkimustuloksiin aiheuttava tekijä on kysymysten muoto. Kyselylomakkeella oli suljettuja ja avoimia kysymyksiä. Lomakkeella oli neljä taustakysymystä ja viisi kysymystä tutkimuksen teemaan liittyen. Alkukyselyn tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten sosiaalityöntekijät ymmärtävät aikuissosiaalityön tavoitteet ja oman roolinsa tavoitteiden saavuttamisessa, sekä siitä, mitä he tietävät ekososiaalisesta sosiaalityöstä ja luontolähtöisyydestä. Taustakysymykset toimivat johdatteluna itse teemakysymyksiin, mutta pyrin saamaan niillä myös tietoa, jota vasten peilata kyselyn tuloksia. Esimerkiksi työkokemus aikuissosiaalityössä oli merkittävä tieto tästä näkökulmasta katsottuna. Tarkoitukseni oli kuitenkin tehdä ajallisesti riittävän lyhyt kysely, että vastaajat myös vastaisivat siihen (mt., 95).

Kyselyn muoto valikoitui sähköiseksi Webropol-kyselyksi sen nopeuden ja helpouden vuoksi. Webropol-ohjelma on myös Jyväskylän yliopiston opiskelijoille käytettävissä vapaasti ja suojatusti aineistonhankintaan, joten koin luontevaksi hyödyntää tätä mahdollisuutta. Sähköinen kysely oli minulle tutkijana myös helpottava, sillä se vähensi omia työvaiheitani aineiston käsittelyn yhteydessä. Kyselyaineistoa ei tarvinnut litteroida, eikä syöttää käsin koneelle. Tämä myös tekee aineistosta luotettavamman, koska mahdolliset syöttövaiheessa tapahtuvat lyönti- ja muut virheet jäävät pois. Vastaukset ovat suoraan siinä muodossa, jossa vastaaja on ne itse kirjannut. (Valli & Perkkilä 2018, 118; Valli 2018, 101; Hirsjärvi & Hurme 2008, 37.) Webropol-kyselyssä vastaaja voi myös vertailla vastauksiaan, sillä hän pystyy palaamaan aikaisempiin kysymyksiin kyselyn aikana. Näin ollen vastaukset voivat vaikuttaa toisiinsa. Vallin ja Päivi Perkkilän (2018, 123) mukaan tämä voi parantaa vastausten johdonmukaisuutta ja auttaa vastaajaa hahmottamaan kokonaisuutta. Toisaalta samankaltaisten kysymysten sarja voi myös heikentää vastaajien vastaustarkkuutta, jos he eivät paneudu samalla tarkkuudella kaikkiin kysymyksiin.

3.4.2 Haastattelut

Valitsin toiseksi aineistonhankintamenetelmäksi haastattelun, koska halusin tietää, mitä käytännön työntekijät ajattelevat ekososiaalisesta sosiaalityöstä, millaisia koke-

muksia heillä oli siitä ja millaisia esteitä ja mahdollisuuksia he näkevät siinä. Haastattelu aineistonhankintamenetelmänä vastasi tähän tarpeeseen hyvin, sillä se soveltuu hyvin tilanteisiin, kun halutaan tietää, mitä joku ajattelee jostakin asiasta (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 27.) Ekososiaalinen sosiaalityö suomalaisessa kontekstissa on myös vielä varsin vieras asia ja verrattain vähän tutkittu ilmiö. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 35) mukaan haastattelun avulla on luonteva tutkia vähän kartoitettua tai tuntematonta aluetta, ja myös jos tiedetään jo ennalta, että tutkimuksen aihe tuottaa monitahtoisesti ja moniin suuntiin viittaavia vastauksia.

Toteutin kaksi erillistä haastattelua, ja valitsin haastattelujen muodoksi fokusryhmähaastattelun. Fokusryhmä on asiantuntijoista koostuva ryhmä, jonka mielipiteillä ja asenteilla ajatellaan olevan vaikutusta tarkasteltavaan ilmiöön. Tämä on perusteltu valinta myös silloin, kun tutkimuksen tarkoituksena on kehitellä uusia ideoita. Keskeistä fokusryhmähaastattelussa on yhdessä syntyvä keskustelu. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 62.) Tässä fokusryhmähaastattelussa asiantuntijat olivat sosiaalialan ammattilaisia, joilla oli tietoa ja kokemusta ekososiaalisesta sosiaalityöstä TASOS-hankkeen kautta. Molemmissa ryhmissä haastateltavat olivat toisilleen ennestään tuttuja hankkeen kautta. Koko tutkimukselleni ja aineistoni hedelmällisyydelle oli keskeistä työntekijöiden oma reflektioprosessi, ja kokeilujen ja yhteisen tiedonmuodostuksen kautta tapahtuva uuden ekososiaalisen lähestymistavan jäsentyminen. Ajattelin, että fokusryhmähaastattelussa tämä prosessi saisi jatkua ja tavoitteeni oli ryhmähaastatelluille tyypillinen vapaamuotoinen keskustelu (Eskola & Suoranta 2003, 97). Tästä huolimatta haastattelu on suunniteltu tiedonkeruun tilanne, joten haastattelijana olin roolissa, jossa ohjasin keskustelua ja palautin sitä myös takaisin aiheeseen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 42; Eskola ym. 2018, 28). Tiesin myös, että työntekijät ovat keskenään eri vaiheissa ekososiaalisen sosiaalityön äärellä. Haastatteleamalla heitä yhdessä pyrin varmistamaan sen, että aineisto toisaalta olisi riittävän rikas ja toisaalta halusin, että yhteinen tiedonmuodostuksen prosessi saisi jatkua ja haastattelu voisi toimia myös uudenslaisia avauksia ja näkökulmia tuottavana interventiona (Eskola & Suoranta 2003, 95). Eskolan ja Suorannan (mt., 94) mukaan ryhmähaastattelussa on mahdollisuus saada tietoa tavallista enemmän, sillä osallistujat voivat muistella yhdessä sekä tukea toisiaan ja myös rohkaistua. Ryhmähaastattelussa haastateltavat voivat myös innostaa toinen toisiaan puhumaan (mt., 95).

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Tämä mahdollisti minulle suhteellisen avoimen, mutta kuitenkin jäsennellyn aineistonhankinnan, jossa haastateltavat pääsivät halutessaan puhumaan hyvin vapaamuotoisesti (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48; Eskola & Suoranta 2003, 87). Nostin haastattelun teemat luvussa kaksi kuvaamastani ekososiaalisesta teoriakehyksestä. Nämä teemat olivat *yhteisöllisyys, voimavaralähtöisyys, luontolähtöisyys, asiakkaiden elinympäristöön jalkautumi-*

nen ja rakenteellinen vaikuttaminen. Perehdyin ennen haastattelua huolellisesti ekososiaaliseen teoriakeskusteluun ja kirkastin omaa tutkimuskysymystäni useaan otteeseen. Näin pyrin varmistamaan sen, että haastattelussa keskityttäisiin tutkimukseni kannalta olennaisiin asioihin ja pystyisin aineistolla vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Näiden teemojen lisäksi ensimmäisessä haastattelussa nostin keskusteluun teemoja myös alkukyselystä, ja toiseen haastatteluun nostin teemoja ensimmäisestä haastattelusta. Näin eri vaiheissa keräämäni aineistot myös toimivat seuraavan aineistonkeruun syventäjinä.

Haastattelua ohjasi valitsemani teemat, eikä minulla ollut tarkkaa kysymyslistaa haastateltaville (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48). Keskustelu eteni teemojen ympärillä haastateltavien ehdoilla, ja sen mukaisesti kuinka paljon keskustelua syntyi. Haastattelu menetelmänä mahdollisti kuitenkin sen, että pystyin keskustelussa syventämään niitä osa-alueita, joita haastateltavat itse nostivat ja tekemään jatkokysymyksiä sen mukaan, miten haastateltavat vastasivat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88.) Pidin haastattelun aikana huolen siitä, että kaikki teemat tulivat käsitellyksi, mutta jouduin myös suostumaan siihen, että kaikki teemat eivät synnyttäneet samanlaista keskustelua, mihin myös Eskola, Lätti ja Vastamäki (2018, 29–30, 45) viittaavat.

3.5 Aineiston kokoaminen

Joulukuussa 2020 pyysin hankkeessa mukana olevien organisaatioiden esimiehiltä tutkimusluvan alkukyselyn toteuttamista ja työntekijöiden haastattelua eli aineiston keruuta varten. Tutkimusluvan saamisessa oli hienoista viivettä. Sain tutkimusluvan kolmesta organisaatiosta tammikuussa 2021, ja kahdesta maaliskuussa 2021. Pystyin näin lähestymään aluksi vain niitä työntekijöitä, joiden organisaatiot olivat myöntäneet tutkimusluvan.

Rajasin tutkimukseen osallistujat TASOS-hankkeessa mukana oleviin työntekijöihin, koska tutkimuskysymykseni kannalta oli olennaista, että työntekijällä oli jo jotain ymmärrystä ja mahdollisesti käytännön kokemusta ekososiaalisesta sosiaalisuudesta. TASOS-hanke myös mahdollisti ekososiaalisen tiedon jakamisen työntekijöille, joten pystyin myös varmistumaan siitä, että haastattelemani työntekijät olivat saaneet ekososiaalista tietoa ennen haastattelua. Eskolan ym. (2018, 30) mukaan haastattelun ideana on tavoittaa henkilöt, joilla uskotaan olevan tutkimuksen kannalta olennaista tietoa tai kokemusta tai joiden tiedetään olleen osana jossain toiminnassa tai prosessissa, joka liittyy tutkimuksen aihepiiriin. Alkukyselyssä ennakkotiedon merkitys ei ollut niin merkittävä, mutta tarkoitus oli, että alkukyselyyn ja haastatteluihin osallistuvat työntekijät olisivat samaa joukkoa. Näin tutkimukselleni tärkeä prosessinomai-

suus mahdollistui. Rajasin alun perin kohderyhmäksi sosiaalityöntekijät, sillä aikaisemmat tutkimukset olivat osoittaneet, että sosiaalityöntekijä on merkittävässä asemassa ekososiaalisen lähestymistavan mahdollistamisessa käytännön työssä. Muutin tätä rajausta kuitenkin viimeisen haastattelun kohdalla koskemaan aikuissosiaalityössä toimivia sosiaalialan ammattilaisia.

3.5.1 Alkukyselyn toteutus

Ennen TASOS-hankkeen *Luontolähtöiset ja yhteisölliset menetelmät* -työpajaa tammi-kuussa 2021, teetin sosiaalityöntekijöille alkukyselyn Webropol-kyselynä. Lähetin kyselyn linkin sähköpostilla. Sähköpostissa oli saatekirje, jossa kerrottiin tutkimuksesta, sen tavoitteista ja aineiston säilyttämisestä. Sain sosiaalityöntekijöiden sähköpostiosoitteet TASOS-hankkeen kautta, ja lähetin kyselyn vain niille sosiaalityöntekijöille, joiden organisaatiot olivat myöntäneet tutkimusluvan.

Lähetin kyselyn 35 sosiaalityöntekijälle. Kyselyyn vastasi 12 sosiaalityöntekijää, heistä 11 oli naisia. Vastaajat olivat 35–59-vuotiaita. Heidän työkokemuksensa aikuisosiaalityöstä vaihteli kolmesta vuodesta seitsemääntoista vuoteen. Kysely toteutettiin anonyymisti, mutta vastaajien antaessa luvan, kyselyn vastaukset voitiin yhdistää haastattelun vastausten kanssa. Tämä lupa kysyttiin kyselylomakkeessa. Kyselyn vastausaika oli kaksi viikkoa, joka oli varsin lyhyt aika. Tiedostin tämän kyselyä laatiessa. Minulla oli käytössä sosiaalityöntekijöiden sähköpostiosoitteet, ja lähetin kaksi kertaa muistutusviestin sähköpostilla. Sähköisen kyselyn haaste onkin, että vaikka kohderyhmä tavoitetaan helposti, se ei takaa yhtä hyvää vastausprosenttia kuin jos itse olisi ollut paikalla aineistonkeruutilanteessa (Valli & Perkkilä 2018, 119).

Alkukyselyssä kartoitin myös, mitä sosiaalityöntekijät näkevät asiakkaiden keskeisinä ongelmina ja voimavaroina, ja onko näillä heidän mielestään yhteyttä ekososiaalisen viitekehyksen nostamiin ilmiöihin. Alkukyselyn tavoitteena oli päästä kiinni siihen, mistä tieto- ja kokemuspohjasta käsin ekososiaalista työorientaatiota lähdetään rakentamaan, ja tässä vaiheessa oli vielä ajatuksena tutkia myös mahdollista tietomäärän lisääntymisen vaikutusta sosiaalityöntekijän työorientaatioon tai muutokseen omassa työssään. Tutkimuksen edetessä kävi selväksi, että vaikuttavuuden tutkiminen ei näin pienellä otoksella ja näin lyhyessä ajassa onnistu. Se ei myöskään näyttänyt lopulta olevan merkitykselliseltä kokonaisuuden kannalta, koska painopiste oli ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistumisessa ja konkretisoitumisessa käytännön työhön.

3.5.2 Haastattelujen toteutus

Haastattelut toteutettiin etäyhteyden avulla TEAMS-ympäristössä. Tämä johtui haastatteluiden ja koko tutkimuksen aikana vallitsevasta COVID-19 – pandemiasta ja sen

mukana tuomista rajoitustoimenpiteistä, jotka estivät kasvokkaisen kokoontumisen. Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi aikuissosiaalityöntekijää ja yksi aikuissosiaalityön sosiaaliohjaaja. Yksi työntekijä osallistui molempiin haastatteluihin. Nauhoitin haastattelut nauhurille ja litteroin ne tekstiaineistoksi haastattelun jälkeen.

Ensimmäinen haastattelu

Halusin toteuttaa haastattelut ekososiaalisten kokeilujen jälkeen, ja tämän vuoksi ensimmäinen haastattelu pidettiin elokuussa 2021. Esitin haastateltaville haastattelu-pyyynnön suullisesti, ja tapasimme tämä jälkeen kaikki yhdessä TEAMS-yhteyden välityksellä ennen haastattelua kesäkuussa 2021. Kerroin heille tapaamisessa tutkimukseni tarkoituksesta ja käytännön toteuttamisesta. Olin haastatteluun lupautuneille jo tuttu harjoitteluni ajoilta, ja myös tutkimukseni aihe ja tavoite oli heillä muistissa. Sovimme tapaamisessa haastattelun ajankohdasta yhdessä. Ajankohdan yhteensovittamisessa oli haasteita, koska kaikki työntekijät olivat hyvin kiireisiä. Sovimme haastattelun kahden kuukauden päähän elokuun alkuun 2021. Tapaamisen jälkeen lähetin heille sähköpostilla tietosuojailmoituksen ja suostumuslomakkeen allekirjoitettavaksi.

Lähetin haastateltaville haastattelun TEAMS-kutsulinkin sähköpostilla heinäkuun 2021 lopulla. Olin testannut TEAMS-yhteyden ja TEAMS-linkin toimivuuden ennalta, ja varautunut myös siihen, jos ohjelma kaatuu tai tulee yhteyskatkoja. Minulla oli apua saatavilla, jos näin kävisi. Olin myös testannut nauhurin tallennustoiminnot etukäteen (Eskola ym. 2018, 33). Valmistauduin haastatteluun huolella, sillä erityisesti haastattelun järjestäminen etäyhteydellä vaati varautumista. Suhtauduin itse haastatteluun silti levollisin mielin, sillä haastateltavat olivat minulle tuttuja hankkeen tiimoilta. Olimme myös keskustelleet haastattelusta yhdessä kesäkuun tapaamisella.

Haastatteluun lupautui alun perin viisi (5) työntekijää, mutta esteiden vuoksi haastattelussa oli läsnä neljä (4) työntekijää. Haastattelu kesti kaksi tuntia. Haastattelun aluksi kävin vielä läpi salassapitosäännökset, sekä haastattelun nauhoittamiseen ja aineiston säilyttämiseen liittyvät asiat. Nauhoitin haastattelut erilliselle nauhurille, ja testasimme yhdessä ennen haastattelun alkua nauhurin toimivuuden. Pyysin haastattelun aluksi jokaista esittelemään itsensä ja näin sain jokaiselta ääninäytteen nauhurille.

TEAMS-ympäristö asetti omat haasteensa luottamuksellisen ja vapaan keskusteluilmapiiriin luomiselle. Verkkoympäristö hankaloittaa spontaania puhetta ja puheenvuorojen ottamista. Nonverbaalisten viestin havainnoiminen myös vaikeutuu, koska osallistujat eivät näe toisiaan tai näkevät vain toistensa kasvot. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 119) mukaan haastateltavien eleet, ilmeet ja asennot on otettava huomioon olennaisena osana kommunikaatiota. Ei-kielelliset ilmiöt heijastavat haastateltavien ajattelua ja tietoisuutta. Näiden huomioiminen tässä haastattelussa oli hyvin

vaikeaa. Suurin osa haastateltavista ei pitänyt kameroita päällä puhuessaan tai seurattessa toisten puheenvuoroja. Tämä kaikki vaikuttaa myös keskustelun rytmitykseen ja sitä kautta luontevaan keskusteluyhteyteen. Itse pyrin vaikuttamaan siihen, että haastattelutilanne olisi mahdollisimman keskustelevalta ja luottamuksellisen. Pidin itse myös kameraa päällä koko haastattelun ajan. Keskustelu sujui luontevammin haastattelun edetessä, ja myös haastateltaville tutummat aihepiirit synnyttivät vilkkaampaa ja keskustelelevampaa otetta.

Toteutin haastattelun puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Haastattelua ohjasi ennalta valitut teemat, jotka nostin ekososiaalisesta viitekehystä. Tämän lisäksi ensimmäisessä haastattelussa teemoja ohjasi myös alkukyselyn vastaukset. Teemat olivat: *aikuissosiaalityön tavoitteet, nykyiset aikuissosiaalityön haasteet sekä asiakkaiden ongelmat ja niihin vastaaminen, yhteisöllisyys, voimavaralähtöisyys, luontolähtöisyys, asiakkaiden elinympäristöön jalkautuminen ja rakenteellinen vaikuttaminen*. Keskustelimme kaikista teemoista haastattelun aikana. Toisista teemoista keskustelu oli vilkkaampaa, mutta koin että jokainen sai sanotuksi sen, mitä halusi keskustelun aikana. Keskustelun aikana korostui myös minun roolini haastattelijana. Pidin keskustelua yllä ja etsin erilaisia keinoja, joilla keskustelu eteni (Eskola & Suoranta 2003, 85). Koin, että välillä aktiivinenkin osallistuminen ja myötäeläminen tilanteessa mahdollisti keskustelun lisääntymisen ja syvenemisen (Eskola ym. 2018, 27).

Toinen haastattelu

Ensimmäisen haastatteluaineiston analyysi nosti esiin kysymyksiä, joita halusin vielä syventää ja tämä synnytti tarpeen toisen fokusryhmähaastattelun järjestämiselle. Tutkimusprosessin aikana minulle oli myös syntynyt ymmärrys siitä, että ekososiaalista sosiaalityötä toteutetaan jo joillakin paikkakunnilla vahvemmin. Halusin aineistooni mukaan työntekijöitä, jotka olivat jo pidemmän aikaa tehneet sosiaalityötä ekososiaalisella työotteella. Pystyin näin syventämään ensimmäisestä haastatteluaineistosta nousevia ajatuksia ja myös paremmin määrittämään sitä, mitä ekososiaalinen työorientaatio todellisuudessa voisi olla. Tästä syystä päädyin laajentamaan kohderyhmää myös sosiaalityöntekijöiden ulkopuolelle, jotta sain mahdollisimman kattavan aineiston tutkimuskysymysteni kannalta.

Toinen haastattelu toteutui syyskuussa 2021. Esitin haastattelupyynnön viidelle työntekijälle suullisesti. Sovittuamme haastattelusta alustavasti lähetin heille sähköpostin, jossa kerroin vielä tarkemmin tutkimukseni aiheesta ja tavoitteesta, sekä tutkimukseni käytännön toteutuksesta. He kaikki suostuivat haastatteluun ja sovimme haastatteluajankohdan sähköpostilla. Lähetin heille tämän jälkeen tietosuojailmoituksen ja suostumuslomakkeen allekirjoitettavaksi. Myös tämä haastattelu järjestettiin TEAMS-ympäristössä, ja lähetin haastateltaville haastattelun TEAMS-kutsulinkin sähköpostilla etukäteen.

Haastatteluun osallistui neljä (4) työntekijää, sillä yksi (1) työntekijä oli estynyt. Haastattelu kesti tunnin. Haastattelun aluksi kävin läpi salassapitosäännökset, sekä haastattelun nauhoittamiseen ja aineiston säilyttämiseen liittyvät asiat. Nauhoitin haastattelut nauhurille ja testasimme tässäkin haastattelussa yhdessä nauhoituksen toimivuutta ennen haastattelun alkua. Pyysin haastattelun aluksi jokaista esittelemään itsensä ja näin sain jokaiselta ääninäytteen nauhurille. Verkkoympäristön haasteet olivat läsnä myös tässä haastattelussa, mutta pienemmällä painotuksella. Olin myös ensimmäisen haastatteluaineiston litteroinnin yhteydessä tarkastellut omaa toimintaani haastattelun aikana. Pysin tässä haastattelussa antamaan aikaa ja tilaa vielä enemmän haastateltaville, ja koin olevani varmempi ja rennompi haastattelun aikana. Tämä saattoi osaltaan vaikuttaa siihen, että verkkoympäristön tuomat haasteet vuorovaikutukselle jäivät pienempään rooliin. Keskustelu sujui mielestäni avoimesti ja luontevasti, ja mielestäni haastattelussa vallitsi luottamuksellinen ilmapiiri.

Keskustelimme kaikista teemoista haastattelun aikana ja keskustelu oli vilkasta. Teemat lomittuivat puheessa, ja minun ei tarvinnut juurikaan itse ottaa teemoja esille. Ne tulivat luontevasti työntekijöiden omassa puheessa esiin. Eskola ja Suoranta (2003, 97) toteavat, että haastateltavan tehtävän on laittaa keskustelu alkuun ja olla sen jälkeen mahdollisimman hiljaa. Koin, että tässä haastattelussa tämä oli mahdollista ja näin pitkälti kävi.

3.6 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Olen analysoinut kaikki kolme aineistoani teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Laadullisella aineiston analyysillä on tarkoitus luoda aineistoon selkeyttä, tiivistää aineistoa ilman että sen sisältämä informaatio katoaa ja tuottaa uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Eskola & Suoranta 2003, 137).

Olen valinnut analyysimenetelmäksi teoriaohjaavan sisällönanalyysin, koska se keskittyy aineiston sisällölliseen merkitykseen ja aineistoa voidaan analysoida riittävän systemaattisesti ja objektiivisesti teoriasta tuoduilla käsitteillä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117, 133). Analyysia ohjaavat käsitteet olen tuonut ekososiaalisesta viitekehyksestä, mutta myös aikuissosiaalityön teoreettisesta keskustelusta. Nämä viitekehykset ovat ohjanneet analyysiani ja toimineet apuna teoreettisten kytkentöjen tekemiseen. Analyysi on kuitenkin edennyt teoriaohjaavan sisällönanalyysille ominaiseen tapaan aineiston ehdoilla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.)

Alkukyselyn vastaukset sain suoraan Webropol-ohjelmasta, joten minun ei tarvinnut syöttää niitä erikseen tietokoneelle. Tämän aineiston analyysissä käytin sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia menetelmiä, mutta huomio oli tekstin sisällössä.

Luin kyselyn ensin kokonaisuudessaan läpi kaksi kertaa tutustuakseni siihen huolellisesti. Tämän jälkeen erotin kyselystä vastaajien lukumäärän ja heidän taustatietonsa. Seuraavaksi luin läpi jokaisen kysymyksen ja sen vastaukset huolellisesti. Merkitsin jokaisen kysymyksen kohdalla kaikki samaan asiaan viittaavat vastaukset. Laskin montako samaan asiaan viittaavaa vastausta vastausten joukossa oli. Tämän jälkeen kirjasin vastaukset numerojärjestykseen sen mukaisesti, kuinka paljon niitä ilmeni vastauksissa. Näin sain ymmärryksen siitä, millaista variaatiota vastauksissa vallitsi. Huomasin nopeasti lukiessani vastauksia, että ne olivat hyvin samankaltaisia. Tämä korostui erityisesti aikuissosiaalityön haasteisiin, asiakkaiden ongelmiin ja työn tavoitteisiin liittyvissä vastauksissa.

Haastatteluaineistojen käsittelyn aloitin litteroimalla haastatteluiden äänitiedostot tekstiaineistoksi. Aku Kallion (2021) mukaan litterointi on keskeinen osa aineiston haltuunottoa ja analyysiprosessia. Se on analyysin ensimmäinen vaihe, ja tarjoaa mahdollisuuden tutustua aineistoon sekä tehdä havaintoja ja tulkintoja kerätystä aineistosta. Tallenteissa erottui hyvin puheenvuorot ja pystyin yksilöimään jokaisen puhujan. Tallenteen kuuluvuus oli hyvä ja puhe oli selvää. Litteroinnin yhteydessä poistin haastateltavien yksilöintitiedot ja annoin tekstissä mainituille paikannimille oman tunnusteen. Merkitsin haastateltavat koodein H1, H2, ... H7. Litteroin haastatteluaineistot sanatarkasti ja merkitsin naurahdukset, huokaukset ja muut ääntelyt tekstiin sulkeisiin. Puheessa ilmenevät tauot ilmaisin sekunneissa numeroin tekstiin. Sisällönanalyysissa huomio kiinnittyy puheen sisältöihin, eikä yksityiskohtainen litterointi ole välttämätöntä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 141; Kallio 2021). Halusin kuitenkin merkitä kaikki ääntelyt ja puheessa ilmenevät tauot tekstiaineistoon, koska mielestäni ne kuvasivat keskustelua olennaisella tavalla ja antoivat tietoa aiheen tuttuudesta tai vieraudesta. Tämä oli mielestäni analyysin kannalta merkittävää. Ensimmäisen haastattelun äänitallenteen pituus oli 1 tunti 41 minuuttia. Litteroitua tekstiaineistoa tuli 22 sivua. Toisen haastattelun äänitallenteen pituus oli 53 minuuttia, ja tekstiaineistoa tuli 9 sivua. Seuraavaksi käsittelen tarkemmin haastatteluiden analyysin.

Litteroinnin jälkeen luin tekstin läpi kiinnittämättä huomiota mihinkään erityiseen. Tarkoitukseni oli tutustua aineistoon ja muodostaa siitä kokonaiskuva. Toisella lukukerralla etsin tekstistä haastattelua ohjanneita teemoja ja merkitsin niitä tekstiin alleviivauksin. Teemahaastattelun teemat voivat itsessään muodostaa aineiston jäsenyyksen, ja lähdin tästä liikkeelle analyysissäni (Eskola & Suoranta 2003, 151). Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä teoria ohjaa analyysia ja toimii apuna teoreettisten kytkentöjen tekemiseen. Olin määrittänyt ekososiaalisen teoriakehyksestä haastattelun teemoiksi yhteisöllisyyden, voimavaralähtöisyyden, luontolähtöisyyden, asiakkaiden elinympäristöön jalkautumisen ja rakenteellisen vaikuttamisen. Nämä toimivat myös aineistoni analyysia ohjaavina käsitteinä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.) Luin tekstiä useita kertoja läpi ja etsin näihin liittyviä tekstikohtia aineistoista, ja merkitsin

kaikki eri teemat tekstiin. Tämän jälkeen teemoittelin tekstin näiden käsitteiden mukaisesti omaan tiedostoon.

Seuraavaksi etsin tekstistä haastattelun muihin teemoihin liittyviä tekstikohtia. Nämä teemat olivat aikuissosiaalityön tavoitteet, nykyiset aikuissosiaalityön haasteet sekä asiakkaiden ongelmat ja niihin vastaaminen. Luin tekstiä läpi useamman kerran ja alleviivasin kaikki kohdat, joissa esiintyi puhetta näistä teemoista. Nämä teemat esiintyivät usein toisiinsa lomittuneina ja myös ekososiaalisesta teoriasta nousseiden teemojen kanssa lomittuen. Merkitsin kaikki tällaiset tekstikohdat tekstiin. Näiden vaiheiden jälkeen luin tekstiä läpi ilman ohjaavia käsitteitä. Pyrin lukemaan tekstiä mahdollisimman avoimesti. Tässä vaiheessa merkitsin tekstiin kaikki ne asiat, mistä haastateltavat puhuivat näiden teemojen ulkopuolella.

Käsittelin toisen haastatteluaineiston samalla tavalla kuin ensimmäisen. Luin tekstiä ensin läpi kaksi kertaa ilman merkintöjä ja pyrin lukemaan sitä hyvin avoimin mielin. Tavoitteeni oli saada näin kokonaiskuva aineistosta. Tätä haastattelua ohjaavia teemoja olivat olleet yhteisöllisyys, voimavaralähtöisyys, luontolähtöisyys, asiakkaiden elinympäristöön jalkautuminen, rakenteellinen vaikuttaminen ja työtä ohjaavat arvot. Luin tekstiä seuraavaksi etsien näihin teemoihin liittyviä tekstikohtia.

Kun olin käynyt molemmat aineistot läpi, luin aineistoja yhdessä. Luin tekstitiedoston läpi yhden kerran ja samalla tarkistin, olenko mielestäni ymmärtänyt sen, mitä haastateltavat ovat puhuneet ja puheillaan tarkoittaneet. Tämän jälkeen luin tekstiä etsien sieltä ekososiaalisen sosiaalityön esteitä ja mahdollisuuksia, ja myös eroavaisuuksia ja yhdistäviä tekijöitä. Luin tekstiä läpi useamman kerran ja merkitsin tekstiin esteet ja mahdollisuudet. Joissakin kohdin sama tekstikohta sisälsi sekä esteitä että mahdollisuuksia.

Aineistoa analysoidessani olen pyrkinyt olemaan erityisen varovainen ja tarkka siinä, että pitäydyn vahvasti sanotussa. Tämä on tarkoittanut myös sitä, että olen välttänyt lauseiden mekaanista irrottamista toisistaan. Olen pyrkinyt pitämään ne analyysivaiheissa vahvasti asiayhteyksissään ja nostamaan esiin sen, mitä haastateltavat tosiasiallisesti sanoivat, millaisessa asiayhteydessä ja myös mitä uusia näkökulmia he asiaan toivat. Analyysini tuloksena olen jäsentänyt ekososiaalisen sosiaalityön esteeksi järjestelmälähtöisyyden ja mahdollisuudeksi asiakaslähtöisyyden. Näiden kautta tarkastelen ekososiaalisen työorientaation muodostumista.

Olen jakanut aineiston kahteen osaan. Ensimmäisen aineiston muodostaa alkukysely ja ensimmäinen fokusryhmähaastattelu. Toinen aineisto koostuu toisesta fokusryhmähaastattelusta. Olen nimennyt nämä tutkimukseni ensimmäiseksi aineistoksi ja toiseksi aineistoksi. Esittelen kummankin aineiston analyysin tulokset omissa tulosluvuissa.

3.7 Oma positio ja eettinen pohdinta

Maisterintutkielmani työstäminen ja aineiston keruu lomittuivat osittain käytännön harjoitteluni kanssa. Tämä tarkoitti myös sitä, että harjoittelijan ja tutkijan roolini vuorottelivat tämän prosessin aikana, eikä se aina ollut yksinkertaista. Tarkastelen ensin omaa positiotani tämän kaksoisroolin kautta ja sen jälkeen empiiriseen tutkimukseen liittyviä eettisiä näkökohtia.

Olin Kokkolan yliopistokeskuksella harjoittelussa yhteensä seitsemän kuukauden ajanjakson ajan lokakuun 2020 alusta huhtikuun 2021 loppuun. Osallistuin koko tämän ajan myös TASOS-hankkeen toimintaan. Olin mukana hankkeen jokaisella kuntakäynnillä lokakuussa 2020, ja osallistuin lähes jokaiseen kehittäjätiimin tapaamiseen loka-huhtikuun välillä. Osallistuin myös kaikkiin työpajoihin. Työpajoihin sisältyi myös kuntien oman työskentelyn osio, ja olin mukana eri kuntien työskentelyissä. Toimin myös sihteerinä kahden kunnan omissa työskentelyosiossa joulukuun työpajoissa. Tulin näin tutuksi hankkeessa mukana oleville työntekijöille ja he tulivat minulle tutuksi. Näin myös tutkimukseeni osallistuneet henkilöt olivat minulle tuttuja, ja minä olin myös heille tuttu.

Yhteisölliset ja luontolähtöiset menetelmät -työpajassa tammikuussa 2021 pidin osana harjoitteluani luennon luontolähtöisten menetelmien käytännön kokeiluista. *Tsemppityöpajassa* helmikuussa 2021 puolestani johdattelin keskusteluun ekososiaalisen sosiaalityön nostattamista ajatuksista, tunteista, esteistä ja mahdollisuuksista. Harjoittelijan roolissa olen ollut siten jakamassa ekososiaalisen sosiaalityön tietoperustaa tutkimukseeni osallistuneille työntekijöille. Olen osallistunut siihen tiedon lisäämisen prosessiin, jota pidän keskeisenä tutkimukseni tehtävän kannalta. Olen myös vahvistanut ja seurannut tämän prosessin kehittymistä koko harjoittelujakson ajan ollen osallisena niin kehittäjätiimin tapaamisissa kuin *Tsemppityöpajassa* yhteiseen reflektioon johdattelijana ja siitä osallisena. Tästä johtuen oma ymmärrykseni ekososiaalisesta sosiaalityöstä ja sen mahdollisuuksista on voinut vaikuttaa siihen käsitykseen, joka työntekijöille on prosessin aikana rakentunut. Näin myös haastatteluaineistosta nousevien näkemysten voi ajatella olevan saman prosessin tulosta. Pyrin kuitenkin työpajojen äärellä siihen, että jakaessani tietoa annoin myös tilaa työntekijöiden omalle prosessille ja reflektiolle. Tiedostin, että minun tulee olla avoin sille, että ekososiaalinen sosiaalityö voi jäsentyä työntekijöiden ajattelussa myös toisin kuin itse sen ymmärrän.

Pohdin tutkimukseni eri vaiheissa, miten se, että tunnen haastateltaviani ja he tuntevat minua, vaikuttaa aineistonkeruuseen sekä aineiston analyysiin ja tulkintaan. Jari Metsämuurosen (2011, 38) mukaan tutkimuksen tekemiselle on lähtökohtaisesti hyväksi, että tutkija on innostunut aiheestaan. Hankkeeseen osallistuneille työnteki-

jöille oli todennäköisesti hankkeen aikana välittynyt oma innostukseni ja kiinnostukseni ekososiaalista sosiaalityötä kohtaan samalla, kun olimme tulleet toisillemme tutuiksi. Ymmärrän, että aineistonkeruutilanteessa, niiden työntekijöiden, jotka eivät koe ekososiaalista sosiaalityötä niin mielekkäänä, voi olla suurempi kynnyksensä ilmaista näkemyksiään minulle. Tämä korostuu haastattelussa, jossa ei vallitse anonymitteettia itse tilanteessa. Toisaalta se, että olin harjoittelijana ollut mukana työntekijöiden reflektioprosessissa saattoi myös mahdollistaa sen, että työntekijöiden oli helpompi puhua asioista minulle ja minun myös haastateltavilleni.

Haasteltavat tunsivat myös toisensa ennalta. Tämä voi vaikuttaa niin, etteivät kaikki halua kertoa ajatuksiaan, varsinkin jos ne poikkeavat muiden mielipiteistä. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 63) toteavatkin, että ryhmähaastattelun vaikeutena on, että ryhmädynamiikka ja valtahierarkia vaikuttavat siihen, kuka puhuu ja mitä ylipäänsä sanotaan. Haastattelun aikana pyrin hälventämään minuun mahdollisesti liittyviä ennako-oletuksia, mutta myös haastateltavien välillä mahdollisesti vaikuttavia asenteita. Toin esiin yhteisen tiedonmuodostuksen tärkeyttä ja sitä, ettei oikeita vastauksia tai ajatuksia ole, vaan olemme yhdessä uuden äärellä pohtimassa ja jakamassa ajatuksia. Pohdin näitä asioita paljon jo harjoitteluni aikana, ennen aineistonkeruuta. Tämän vuoksi pyrin eri tilanteissa harjoitteluni aikana etäännyttämään rooliani opinnäytetyön tekijänä ja asemoitumaan harjoittelijan rooliin.

Väistämättä on niin, että harjoitteluni aikana tein monia havaintoja työyhteisöistä, työntekijöistä ja ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisen mahdollisuuksista. Välillä vaati tietoista pyristelyä ja toimia sen eteen, etten anna havaintojeni vaikuttaa aineistonhankintaan ja sen analyysiin. Työntekijöiden prosessi itsessään vaikutti myös minuun. Sen myötä oma ymmärrykseni laajeni ja syventyi ekososiaalisesta sosiaalityöstä ja sen mahdollisuuksista Suomessa. Tiedostan, että oma kiinnostukseni ekososiaalista sosiaalityötä kohtaan ja myös oma aikaisempi työkokemus ja koulutustausta ohjasivat minua helposti näkemään ekososiaalisen työn tarpeita ja näkökulmia eri asioissa. Koin, että vastapainoksi työkokemukseni ja koulutustaustani toivat osamista ja ymmärrystä ilmiön tarkasteluun sekä asioiden erottamiseen ja yhdistämiseen toisiinsa. Olen aineiston analyysissä pyrkinyt toimimaan mahdollisimman tarkasti, ja aineistoa kunnioittaen, etten yhtäältä näkisi siellä sellaista, mitä siellä ei ole, ja toisaalta löytäisin kaiken sen, mikä sieltä on löydettävissä.

Empiirisen aineiston käsittely, tulkinta ja säilyttäminen vaativat itsessään erityistä huolellisuutta ja eettistä herkkyyttä. Arja Kuulan (2015, 44) mukaan ihmistieteissä tutkimuseettisten normien lähtökohta on ihmisen kunnioittamista ilmentävät arvot. Olen tutkimukseni kaikissa vaiheissa pyrkinyt kunnioittamaan tutkimukseeni osallistuneita työntekijöitä ja sitä tietoa, mitä heillä on ollut. Olen ollut avoimen kiinnostunut siitä, mitä he haluavat kertoa ja toisaalta myös hyvin vaikuttunut siitä luotamuksesta, jota he ovat osoittaneet osallistumalla tutkimukseeni. Tavoitteeni on ollut

ymmärtää heitä oikein ja pyrkiä sitä kautta rakentaa laajempaa ymmärrystä ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksista suomalaisen aikuissosiaalityön kentällä. Tämä on edellyttänyt niin itse haastattelutilanteessa kuin tulosten raportointivaiheessa erityistä tarkkuutta ja haastanut myös minua refleктоimaan omia ajatuksiani ja näkemyksiäni. (Kuula 2015, 46.)

Ennen aineistonkeruuta korostin tutkimukseeni osallistujille osallistumisen vapaaehtoisuutta. Vapaaehtoisuuden tulee olla ehdotonta, ja osallistujilla tulee olla aidosti vapaus valita osallistumisen ja osallistumattomuuden välillä (Kuula 2015, 62). Tiedostin, että tutkimuksessani kaksoisroolini voi tehdä osallistumisesta myös näennäisesti vapaaehtoista. Koin tärkeäksi selventää haastateltavia pyytäessäni, että haastattelu ja maisterintutkielmani eivät liity TASOS-hankkeeseen, ja osallistuminen tutkimukseeni on täysin vapaaehtoista. Korostin myös sitä, että aineisto on salassa pidettävää, eikä TASOS-hankkeen työntekijöillä ole siihen pääsyä. Pyrin myös olemaan mahdollisimman avoin ja selkeä kertoessani tutkimukseni toteuttamisesta.

Tutkimukseen osallistuneiden työntekijöiden organisaatiot ovat myöntäneet tutkimukselleni tutkimusluvan, ja tutkimukseeni osallistuneet tiesivät tämän. Olen antanut tutkimukseen osallistuneille sekä suullisesti että kirjallisesti perustiedot tutkimuksestani sekä sen käytännön toteutuksesta. Haastateltavat ovat myös saaneet tietosuojailmoituksen sekä allekirjoittaneet suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Kaikille tutkimukseeni osallistuneille olen myös antanut yhteystiedot, mikäli he haluavat myöhemmin ottaa yhteyttä ja kysyä tutkimukseeni liittyvistä asioista. (Kuula 2015, 45, 73–75.)

Ennen aineistonhankintaa osallistuin Jyväskylän yliopiston *Tutkimusaineistojen kerääminen, tallennus ja säilyttäminen* sekä *Henkilötietojen käsittely tieteellisessä tutkimuksessa* –opintojaksoille. Olen säilyttänyt ja käsitellyt aineistoa tietoturvallisesti niin, että se on ollut turvassa ulkopuolisilta. Haastatteluaineistot on säilytetty suojatusti Jyväskylän yliopiston palvelimella. (Kuula 2015, 46.) Olen pyrkinyt olemaan erittäin tarkka aineiston käsittelyn kanssa suojatakseni osallistujien yksityisyyden ja turvatakseni näin myös tulosteni luotettavuuden.

Tutkimuksen luotettavuus perustuu siihen, että tutkimusprosessi kuvataan mahdollisimman avoimesti ja tarkasti, ja tutkija on itse noudattanut hyvän tutkimustavan mukaisia käytäntöjä. Olen kuvannut tutkimukseni eri vaiheet niin avoimesti kuin se empiirisen tutkimuksen osalta on mahdollista vaarantamatta tutkimukseeni osallistuneiden yksityisyyttä. Olen tiedostanut, että tutkiessani uutta ja myös itseäni kovasti kiinnostavaa aihetta, minun tulee noudattaa äärimmäistä tarkkuutta siinä, miten aineistoa analysoin ja tulkitsen. Tämän on vaatinut minulta tutkijana paljon ja välillä se on jopa muodostunut tutkimukseni etenemisen esteeksi.

4 PYSÄHTYMINEN NYKYHETKEEN

Tarkasteltaessa ja etsittäessä ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksia suomalaisen aikuissosiaalityön kentällä, on tärkeää pysähtyä ensin sen äärelle, mitä aikuissosiaalityössä tällä hetkellä tapahtuu. Uusi tapa tehdä työtä ja ymmärtää sosiaalityön ydintä astuu ja asettuu aina osaksi nykyistä tapaa toimia. Liukon (2006, 17) mukaan uusi tapa mahdollistuu vain silloin, jos sille nähdään olevan tarvetta käytännön työssä. Uudenlaisen ymmärryksen konkretisoituminen konkreettiseksi työksi edellyttää tarvetta uudelle, mutta myös vanhan tavan kriittistäkin reflektointia.

Tässä luvussa esitän tutkielmani ensimmäisen aineiston analyysin tulokset. Tarkastelen aikuissosiaalityön tämänhetkisiä haasteita ja muutoksen tarpeita sekä ekososiaalisen sosiaalityön teoriasta nousevia käytännön teemoja nykyisen aikuissosiaalityön valossa. Näistä muodostuu käsitys siitä, millaista vetovoimaa ekososiaalisella sosiaalityöllä on aikuissosiaalityön kentällä. Samalla piirtyy kuva ekososiaaliselle sosiaalityölle rakentuvista esteistä ja myös siitä, mitä muutos kohti ekososiaalista työorientaatiota vaatii.

4.1 Aikuissosiaalityön nykyiset haasteet

Analyysini perusteella nykyisen aikuissosiaalityön merkittäväksi haasteeksi muodostuu *järjestelmälähtöisyys*. Järjestelmälähtöisyys näyttäytyy myös ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisen keskeisenä esteenä, mutta myös syynä sille, miksi aikuissosiaalityössä tulisi siirtyä kohti ekososiaalista sosiaalityötä. Järjestelmälähtöisyys ilmenee *lokeroitumisen ongelmana, yksin pärjäämisen vaateena, työn rakenteellisina haasteina sekä työn tavoitteiden ja asiakkaan ongelmien välisenä kohtaamattomuutena*.

Järjestelmälähtöisyys näkyy aineistossa puheena *lokeroitumisen ongelmasta*. Konkreettisesti tämä ilmenee esimerkiksi vaikeutena saada asiakkaita mielenterveyspalveluihin, ja asiakkaiden pompotteluna päihde- ja mielenterveyspalveluiden välillä.

Myös itsessään aikuissosiaalityön päätös jostain palvelusta voi estää asiakasta saamasta tarvitsemaansa tukea toisaalta. Asiakkaiden ongelmat pyritään jakamaan eri palvelualueiden ja sektoreiden mukaisesti, ja jokainen toimija huolehtii omasta vastuualueestaan. Todellisuudessa asiakkaiden on vaikea saada tarvitsemaansa apua aikuissosiaalityön ulkopuolella olevista palveluista, ja haastateltavat näkevät sosiaalityöntekijän aseman hyvin voimattomana tämän tilanteen äärellä. Asiakkaat valuvat kaikkine ongelmineen aikuissosiaalityön piiriin, vaikka tarvitsisivat ongelmiinsa apua myös muualta. Lokeroitumiseen liittyy näin aidon moniammatillisuuden puute, ja tämän haastateltavat mieltävät merkittävänä työn ongelmana.

Lokeroitumiseen liittyy myös toimivan yhteistyön puute, ja tällöin kuva asiakkaan kokonaistilanteesta hämärtyy. Eri toimijat tekevät työtä asiakkaan asioiden äärellä, mutta usein toisistaan tietämättä. Haastateltavat näkevät tämän vahvasti myös yhteiskunnallisena ongelmana.

Yhteiskunnan ongelma Suomessa on vähän, että kaikki tekee saman asiakkaan äärellä siellä eri tontilla ja tietämättä sen toisen tekemisestä. [H3]

Nuorten aikuisten parissa tehtävää sosiaalityötä tutkinut Rauno Perttula (2021, 95) toteaa, että kyse on palvelujärjestelmän pirstaleisuudesta ja tietojen siirtymisen rajoitteista. Asiakkaiden ongelmista ei välity tietoa auttajaverkoston eri toimijoille, ja usein asiakkaat tippuvat palvelusektoreiden väliin ja ulkopuolelle. Yhteistyön tekeminen on todellisuudessa hyvin vaikeaa, ja haastattelussa nousee toistuvasti esiin kokemus siitä, että kaikki eri tahot ovat ”kädet täynnä töitä”, ja koko ajan on kiire.

Järjestelmälähtöisyyteen liittyy myös *yksin pärjäämisen vaatimus* palvelujärjestelmässä toimimiseen. Järjestelmä odottaa, että asiakas on aktiivinen ja koko ajan tavoitettavissa. Juhila (2008, 49–50) puhuu tästä *yksityisen vastuun diskurssina*. Asiakkaan tavoitteeksi asettuu aktiivinen ja vastuullinen kansalaisuus, ja sosiaalityön tehtäväksi puolestaan asiakkaan aktivointi ja vastuullistaminen. Asiakkaan ongelmia myös tarkastellaan yksilölähtöisesti. Haastateltavat kuvaavat tätä niin, että asiakkaan saaminen itse avun piiriin on työlästä, ja todellinen avunsaanti kaatuu usein yhteen ainoaan yritykseen järjestelmän puolelta. Todellisuudessa yksin pärjäämisen vaatimus johtaa siihen, etteivät asiakkaat saa apua, ja tämän haastateltavat kokevat kohtuuttomana.

Ei voi ajatella, että yksin pärjää, jos on kaikki asiat sekasin. Sillai jotenki se yksilön pärjääminen ehkä korostuu. [H1]

Tämä vaikuttaa myös sosiaalityön roolin rakentumiseen, ja haastateltavien puheessa sosiaalityöntekijän ensisijaiseksi tehtäväksi määrittyykin asiakkaan asianajajana toimiminen ja avusta taistelija suhteessa muuhun verkostoon. Työntekijöiden suhdetta kuvastaa *huollollinen ote* asiakkaisiin. Tässä näkyy piirteitä Juhilan (2012, 151–200) jäsentämään huolenpitosuhteeseen. Haastateltavien puheessa korostuu asi-

akkaan auttaminen ja tukeminen. Asiakkaan vaikea ja haavoittuva asema tunnustetaan niin sosiaalipalvelujärjestelmässä kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Asiakas ymmärretään avun ja tuen tarpeessa olevana, ja välttämättä asiakas ei aina itse osaa myöskään sanoittaa tarpeitaan. Sosiaalityöntekijän tehtäväksi määrittyy ensisijaisesti huolehtia siitä, että asiakas saa tarvitsemansa palvelut ja sosiaalityöntekijän rooli näyttäytyy asianajajana ja avusta taistelijana (mt., 176, 179). Sosiaalityö näyttäytyy tällaisessa tilanteessa altavastaajana suhteessa muihin toimijoihin ja koko järjestelmään. Sosiaalityöntekijän asiantuntemus ja aika valuvat avusta taistelemiseen, ja asiakkaan asema määrittyy ensisijaisesti avun vastaanottajaksi. Arjen tilanteet ja asiakkaan heikko asema pakottavat sosiaalityöntekijää keskittymään työssään avunsaannin turvaamiseen järjestelmän ehdoilla. Yksittäisen sosiaalityöntekijän mahdollisuudet muuttaa näitä ehtoja jäävät vähäiseksi.

Järjestelmälähtöisyys ilmenee myös *rakenteellisen tason haasteina*. Haastateltavat tuovat rakenteellisina haasteina toistuvasti esiin ajan ja ajattelemisen tilan puutteen, liian suuren asiakasmäärän ja esimiestason tuen. Tämä näkyy niin, että asiakkaiden asioiden äärelle ei ehdi pysähtyä riittävästi ja usein työssä hoidetaan vain akuutti asia pois, kunnes seuraava akuutti tilanne yllättää. Nämä rakenteelliset haasteet näkyvät myös suunnitelmallisuuden puutteena. Haastateltavien puheessa nousee toistuvasti esiin toive suunnitelmallisesta työstä, jossa työlle asetetaan tavoitteita. Aineistossa kiinnittää huomiota usein toistuva puhe siitä, että nykyinen työote ei mahdollista asiakkaiden ongelmien juurisyihin pääsemistä, vaan työ jää ”tulipalojen sammuksiksi”.

Että me tehään sellasta työtä, että pyöritetään sellasta pyörää, että ne ihmiset ei saakkaan lopullisesti sitä kunnollista apua. [H1]

Tämä herättää kysymyksen siitä, mitä aikuissosiaalityöllä tavoitellaan ja millaisin keinoin työssä päästäisiin kiinni juurisyihin. Haastateltavien mielestä aikuissosiaalityön tulisi olla vaikuttavaa, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä, jossa ihmisen tilanteeseen saataisiin kestävä muutos parempaan. Tämän edellyttäisi aikaa ja tilaa kohdata asiakas, paneutua hänen asioihinsa ja rakentaa luottamusta asiakkaan kanssa. Haastateltavat toteavat, että työn tavoitteen tulisi nousta asiakkaasta ja hänen omista tarpeistaan, ja työllä tulisi vastata niihin ongelmiin, joita asiakkaalla on.

Tavoite lähtee tietenkin sieltä asiakkaasta, mikä se hänen tilanteensa ja tavoitteensa siinä on. [H1]

Puheessa nousee kuitenkin esiin, että tällä hetkellä organisaation tai lainsäädännön asettama tavoite on usein ristiriidassa asiakkaan oman tavoitteen kanssa tai sen kanssa, minkä sosiaalityöntekijä näkisi ensisijaiseksi tavoitteeksi. Haastateltavat kertovat, että asiakas on myös usein tilanteessa, jossa hän odottaisi ja tarvitsisi elämäänsä paljon enemmän tukea, mutta sitä ei voida antaa, koska ei ole aikaa paneutua asiakkaan tilanteeseen.

Haastateltavat tuovat esiin, että aikuissosiaalityöhön liittyy vahvasti asiakkaiden työllistäminen, ja tämä on yksi järjestelmän asettama työn tavoite. Aikuissosiaalityön keskeinen osa on työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu, johon kuuluu tiivis yhteistyö TE-toimiston ja Kelan kanssa. Tässä palvelussa asiakkaalle tehdään sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jonka seurauksena asiakkaalle tarjottavia aikuissosiaalityön palveluita voivat olla kuntouttava työtoiminta, sosiaaliohjaus tai sosiaalinen kuntoutus. Sosiaaliohjaus ja sosiaalinen kuntoutus pitävät kuitenkin asiakkaan edelleen työttömänä työnhakijana, ja näin työllisyystoimien velvoitteiden alla. (Perttula 2021, 93.) Työllistämisen tavoite ohjaa aikuissosiaalityötä työskentelemään asiakkaiden työllistymisen kanssa. Alkukyselyssä vastaajat nimesivät asiakkaiden keskeisiksi ongelmiksi päihde- ja mielenterveysongelmat sekä erilaiset taloudelliset haasteet. Nämä ongelmat kytkeytyvät asiakkaiden arjenhallinnan puutteisiin ja ihmissuhdeongelmiin. Työttömyys itsessään ei tule aineistossa esiin asiakkaiden ongelmana, vaan ennen kaikkea järjestelmän asettamana ongelmana. Tästä huolimatta aikuissosiaalityössä työllistymisen kanssa tehdään paljon töitä, ja vastavasti muiden asioiden kanssa työskentelylle jää selvästi vähemmän aikaa.

Haastateltavien mielestä tämä aiheuttaa ristiriidan sosiaalityön omien tavoitteiden ja näkökulmien valossa. Tuomo Kokkosen (2021, 44) mukaan aikuissosiaalityötä tarkastellaan liian yksipuolisesti työhön aktivoinnin näkökulmasta. Tämä on johtanut siihen, että aikuissosiaalityön sosiaalisen tehtävän ja työelämän ulkopuolella olevien kansalaisten työhön kannustamisen raja on hämärtynyt. Haastateltavat toteavat, että asiakkaat ovat tosiasiallisesti niin huonossa kunnossa, ettei työllistyminen ole mahdollista, mutta kunnat asettavat odotuksia ja paineita aikuissosiaalityölle saada nämä asiakkaat pois *lokeroimattomasta tilasta*.

Paine kunnista tulee, että teidän täytyy nyt laittaa nämä ihmiset johonkin, vaikka sosiaalityö voisi nähdä, ettei nyt ole minkään muun aktiivitoimen aika kuin esimerkiksi sosiaalisen kuntoutuksen. [H4]

Perttulan (2021, 88) mukaan asiakkaiden ongelmat ja hyvinvoinninvajeet ovat monisyisiä ja vaativat aikaa sekä kokonaisvaltaista perehtymistä. Työllistymiseen tai koulutukseen ohjaaminen ei ole aina tarkoituksenmukaista, sillä usein asiakkaat tarvitsevat sosiaalista kuntoutusta sen takaamiseksi, että tehdyt toimenpiteet tuottaisivat kestävämpiä ratkaisuja. Tämä näkyy myös haastateltavien kokemuksissa. He kertovat, että käytännössä työllisyyspalveluissa pyörii kymmeniä asiakkaita, joiden paikka ei tosiasiallisesti olisi siellä. He myös kyseenalaistavat sen, onko sosiaalityöntekijän oikein ohjata ja asettaa asiakas työttömän työnhakijan lokeroon.

Tilanteesta tekee mahdottoman myös se, että asiakkaiden toimeentulo on tämän järjestelmän varassa. Haastateltavat kuvaavat tilanteen vaikeutta konkreettisesti niin, että etuudet ovat sidottu työttömän työnhakijan statukseen, ja jos asiakas jäisi esimerkiksi sairauslomalle, tarkoittaisi se toimeentulossa vielä suurempaa epävarmuutta.

Päätöksien odottaminen Kelalta ja tämän myötä etuuksien saaminen viiveellä ja taakautuvasti johtaisi taloudellisen tilanteen lopulliseen romahtamiseen. Haastateltavat toivoisivat tähän muutosta. He toivoisivat yksinkertaisempaa ja oikeudenmukaisempaa järjestelmää, mutta näkevät sen hyvin isona ja sosiaalityöntekijän toimista riippumattomana asiana. Haastateltavat näkevät, että irtautuminen työllistymisestä voisi olla sosiaalityön näkökulmasta yksinkertaisempaa, mutta toisaalta he myös irrottavat itsensä tästä keskustelusta toteamalla, että se on liian iso asia heidän ajateltavaksi. Sosiaalityöntekijän mahdollisuus vaikuttaa järjestelmään näyttäytyy puheessa hyvin pienenä. Huolimatta siitä, että työllistymisen tavoite nähdään monessa mielessä ongelmallisena ja ristiriitaisena, haastateltavat mieltävät, että työllistymisen tulee olla osa aikuissosiaalityötä. Tämä on tärkeää erityisesti siksi, että olemalla mukana sosiaalityöntekijä voi yrittää vaikuttaa vääriin tai liian enneaikaisiin toimiin.

On tärkeää, että siellä on se sosiaalityö ja sosiaalityön näkökulma mukana. Ja silloin ainaki yritetään vaikuttaa vääriin ja liian enneaikaisiin toimenpiteisiin. [H4]

Tämä kuvastaa aikuissosiaalityön ajautumista reaktiiviseksi toimijaksi ja asiakkaan asianajajaksi suhteessa muihin toimijoihin. Sosiaalityöntekijät joutuvat taipumaan työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin, koska asiakkaiden toimeentulo on riippuvainen siitä.

Järjestelmästä nousevat työn tavoitteet ja sosiaalityöntekijöiden näkemys aikuisosiaalityön tehtävästä ovat ristiriidassa keskenään. Tämä asettaa sosiaalityöntekijän vaikean eettisen ongelman eteen. Asiakkaiden todellisiin ongelmiin vastataan järjestelmälähtöisesti työllisyystoimilla, eivätkä asiakkaat saa oikeanlaista apua. Työ on resursoitu myös järjestelmän asettamien tavoitteiden näkökulmasta käsin, jolloin todellisuudessa asiakkaiden ongelmiin ei voida tarjota riittävää tukea. Tämä ristiriita johtaa aikuissosiaalityössä tilanteeseen, jossa todellista muutosta asiakkaan tilanteeseen on vaikea saada aikaan. Perttulan (2021, 94–95) mukaan aikuissosiaalityötä ohjaa aktiivointityö, joka on peruslähtökohdiltaan järjestelmäkeskeistä. Järjestelmän näkökulmasta asiakkaan ongelmat on ratkaistu, kun palveluprosessit on toteutettu säädösten mukaisesti. Sosiaalityöntekijä näyttää tässä tilanteessa ajautuvan työtä määrittävien tavoitteiden sekä käytännön mahdollisuuksien ja oman asiakaslähtöisyyttä korostavan työtavan väliseen ristiriitaan.

Haastattelemiini sosiaalityöntekijät tunnistavat muutoksentarpeen aikuissosiaalityössä ja ilmaisevat myös haluavansa muutosta. Heidän näkemyksensä mukaan aikuissosiaalityöhön tarvitaan enemmän aitoa moniammatillisuutta sekä toimivaa ja jatkuvaa yhteistyötä niin sosiaalityön toimialojen sisällä kuin myös muiden toimijoiden kanssa. Keskeistä olisi asiakkaan tilanteen kokonaisvaltainen tarkastelu, ja näin

myös kokonaisvaltainen työskentely. Aikaa tulisi myös olla luottamuksellisen asiakassuhteen rakentamiseen. Haastateltavat toivoisivat, että asiakas saisi niitä palveluita, mitä hän todellisuudessa tarvitsee.

Saada se moniammatillinen niinku oikeesti, ettei se oo mitään vaan silloin tällön palaveeraamista, vaan se on ihan jatkuvaa yhteistyötä ja sujuvaa yhteistyötä. [H3]

Sen ottaminen jotenki kokonaisuutena. Se ei mun mielestä Suomessa kyllä toimi. [H3]

Haastateltavat näkevät, että suunnitelmallinen työ ja työskentely asiakkaiden ongelmien juurisyiden kanssa olisi tärkeää. Useassa kohdin puheessa nousee, että muutos kohti tätä edellyttää ylemmältä tasolta sen sallimista ja rohkaisua siihen, että työntekijät voivat tehdä työtänsä moniammatillisesti ja yli ”lokeroiden rajojen”. Yksittäisen sosiaalityöntekijän vaikuttamismahdollisuudet tähän nähdään pienenä. Analyysini tulosten valossa järjestelmälähtöisyys näyttäytyy nykyisen aikuissosiaalityön keskeisimpänä haasteena, ja näin samalla myös syynä muutoksen tarpeelle.

4.2 Muutosta kohti?

Ekososiaalisen sosiaalityön teoriasta nousevat teemat *yhteisöllisyys, voimavaralähtöisyys, luontolähtöisyys* sekä *asiakkaan elinympäristön mukaan ottaminen työskentelyyn* ovat analyysini tulosten perusteella muutoksen tuojia nykyiseen tilanteeseen. Haastateltavat suhtautuvat ekososiaalisen sosiaalityön tuomiin elementteihin myönteisesti, mutta katsovat niitä myös etäältä. Toisaalta ne eivät ole täysin vieraita, sillä yksittäisinä interventioina tai menetelminä eri sosiaalityön alueilla niitä on myös toteutettu. He mieltävät ekososiaalisen sosiaalityön ulottuvuudet tärkeiksi, ja vaikuttavan ja suunnitelmallisen työn mahdollistajiksi. He näkevät ne keinoiksi päästä asiakkaiden ongelmien juurisyihin ja saada aikaan kestäväää muutosta asiakkaan elämässä. Seuraavassa tarkastelen nykyistä aikuissosiaalityön tilannetta ja ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksia ja esteitä siinä kontekstissa.

4.2.1 Välineitä asiakassuhteen syventämiselle

Luontolähtöisyys, asiakkaan elinympäristöön jalkautuminen ja voimavaralähtöinen työote näyttäytyvät tulosteni perusteella tärkeinä erityisesti asiakassuhteen syvenemisen ja kokonaisvaltaisen työskentelyn mahdollistumisen kannalta.

Ekososiaaliselle sosiaalityölle tyypillinen elementti on *luontolähtöisyys*, jonka yksi merkitys syntyy asiakkaan kuin myös sosiaalityöntekijän luontosuhteen syventämisen kautta (Helne & Hirvilammi 2017, 39–40). Aineistossa luontolähtöisyys osana

sosiaalityöntekijän työtä näyttäytyy kuitenkin ensisijaisesti merkityksellisenä asiakas-suhteen kannalta ja itse luonto asiakassuhdetta lähentävänä ympäristönä. Luonto tarjoaa asiakastapaamiselle toisenlaisen ympäristön, joka voi tuoda vapautta ja rentoutta työskentelyyn. Luonto on myös neutraali paikka, joka luo pohjaa tasavertaiselle kanssakäymiselle ja irrottaa hierarkkisesta suhteesta asiakkaan ja työntekijän välillä. Tämä mahdollistaa paremman luottamuksellisuuden ja toinen toisensa ihmisenä kohtaamisen.

Se ehkä tuo myös sellasta keveyttä ja ollaan niinko ihmisiä molemmat. Ja on semmosia muitakin asioita kuin se, minkä äärellä siinä tavallaan niinku ollaan. [H1]

Myös *asiakkaiden omaan elinympäristöön jalkautuminen* liittyy syvemmän asiakas-suhteen rakentamiseen. Se auttaa näkemään, mitä asiakkaan elämässä tapahtuu, millaisessa ympäristössä hän asuu tai työskentelee, ja myös sen, millainen sosiaalinen yhteisö asiakkaan elämässä mahdollisesti on. Työskentely yhdessä asiakkaan kanssa hänen omassa ympäristössään, nähdään kiinnostavan myös asiakasta työskentelyyn ja auttavan sosiaalityöntekijää työskentelemään kokonaisvaltaisemmin.

Että saatas niitä ihmisiä kiinnitettyä myös siihen työskentelyyn, ni se ois silloin sitä, että tehään sitä heijän kans yhdessä siellä kodeissa ja lähellä sitä heijän omaa ympäristöä. [H1]

Käytännössä asiakkaan omaan ympäristöön meneminen mielletään asiakkaan kotiin menemiseksi ja haastateltavat puhuvatkin kotikäyntityöstä. Toisaalta puheessa nousee esiin, että tärkeää olisi mennä sellaiseen ympäristöön, minkä asiakas itse kokee merkitykselliseksi riippumatta siitä, onko se juuri koti. Haastateltavat toteavat, että asiakkaan elinympäristön mukaan ottaminen työskentelyyn tai sinne jalkautuminen on usein vaikeaa, koska käytännössä ei ole aikaa ja resursseja tehdä työtä niin. Jalkautuminen vaatisi koko työyhteisön sitoutumista suunnitelmalliseen työtapaan, ja esimiehen tukea.

Voimavaralähtöisyys määrittyy haastateltavien puheessa kokonaisvaltaiseksi työksi, jossa pureudutaan syvemmälle asiakkaan asioihin. Voimavaralähtöisyys nähdään pohjana, jolle työtä olisi hyvä rakentaa. Voimavaralähtöinen ote tukisi asiakasta, ja toisi työskentelyyn paneutuvan, suunnitelmallisen ja vaikuttavan otteen. Tämä mahdollistaisi muutostyön ja kokonaisvaltaisen otteen työskentelyssä.

Se on aika keskeinen loppupeleissä se, että mitkä ne asiakkaan voimavarat, että niihin panostettaski, että missä sitä on hyvä. – Että kaivettas enemmän myös sitä hyvää, mihin pystyis rakentaa. [H1]

Voimavaralähtöinen työskentely kiinnittyy osaksi asiakkaan elinympäristöihin jalkautumista ja asiakkaan oman lähiyhteisön mukaan ottamista työskentelyyn. Työskentely yhdessä asiakkaan kanssa hänen omassa ympäristössään mahdollistaisi asia-

kassuhteen syvenemisen ja myös voimavarojen mukaan ottamisen helpommin. Tärkeää tässä kuitenkin on asiakkaan oma tahto ja yksilökohtainen harkinta, miten tämä tapahtuisi.

Voimavarakeskeinen työskentely näyttäytyy kuitenkin hyvin toisenlaisena työnä kuin se, mitä tällä hetkellä tehdään. Voimavaralähtöisyyden vähäisyydestä kertoo se, että alkukyselyssä neljä (4) vastaajaa ei nähnyt asiakkaillaan minkäänlaisia voimavaroja tai koki niiden löytämisen vaikeaksi. Seitsemän (7) vastaajaa puolestaan nimesi asiakkaan keskeisiksi voimavaroiksi lähipiirin, sukulaiset ja ystävät. Näiden ottaminen osaksi sosiaalityötä oli kuitenkin ollut vähäistä, ja osalla ei ollut itsellä kokemusta sellaisesta työskentelystä, jossa asiakkaan lähipiiri tai ylipäänsä asiakkaan voimavarat olisivat olleet mukana.

Haastateltavat toivat esiin, että käytännössä voimavaralähtöinen työ on vaikeaa, koska ei ole yksinkertaisesti aikaa tutustua asiakkaaseen. Aito tutustuminen mahdollistaisi luottamuksen syntymisen asiakkaan ja työntekijän välille, ja tämän he näkevät voimavaralähtöisen työn edellytyksenä. Nykyinen työ on lähinnä "tulipalojen sammuttelua". Asiakkaita on paljon ja aikaa liian vähän. Näin myös voimavarojen liittäminen osaksi työtä on vaikeaa.

Aika- ja resurssipulan ohella esteenä voimavaralähtöisyydelle keskustelussa nousi esiin sosiaalityöntekijän omat taidot ja yhteiskunnallinen rakenne. Keskustelussa tapahtuu roolin ylitys, jossa katse siirtyy asiakkaasta yleisemmin ihmisyyteen ja "meihin kaikkiin". Oman osaamisen ja voimavarojen tunnistaminen ja sanoittaminen on vaikeaa kaikille.

Tää on taas yks aihe, joka on kenelle tahansa vaikea, että mitkäs ne on ne mun voimavarat, missä mä oon jotenki hyvä. Et nehän on aina niitä vaikeita paikkoja. [H1]

Voimavarojen tunnistamisen haaste liittyy myös osaksi "suomalaista kulttuuria". Sosiaalipalvelujärjestelmässä keskitytään huonoihin asioihin, ja niitä asiakas joutuu selittämään usealle eri taholle prosessin eri vaiheissa.

En tiää, onko se sitte tämmönen suomalainen perusluonne. Semmone negatiivinen, et sit ei sais ajatellakkaa niitä hyviä asioita ja semmosia. Ollaan totuttu siihen. Niitä pitäs uskalttaa vaan sit käyttää ja myös hehkuttaa niitä hyviä juttuja. [H1]

Haastateltavien mukaan voimavaralähtöisyyden ottaminen osaksi sosiaalityötä vaatisi muutosta niin rakenteellisella tasolla kuin myös sosiaalityöntekijän omassa ajattelussa ja tavassa toimia. Sosiaalityöntekijän tulisi opetella erilaisia tapoja ja menetelmiä, joilla itse tunnistaa asiakkaan voimavaroja, mutta myös ruokkia asiakkaan uskallusta sanoittaa niitä.

Sen asian äärelle pitää jotenki niinku mennä. Että pitää myös itse opetella niitä semmosia keinoja, millä osaa ruokkia sitä, että se ihminen osais ja uskaltais sieltä sanoa niitä. [H1]

Voimavaralähtöisyys näyttäytyy hyvin tärkeänä ja usein esiin nousevana teemana. Toive voimavaralähtöiseen työskentelyyn on olemassa, mutta esteet sille nousevat merkittäviksi. Sosiaalityöntekijät myös hakevat syytä sen vähäisyydelle niin suomalaisesta kulttuurista kuin yleisesti ihmisyydestä. Tässä näyttäisi järjestelmän ehdot ja puitteet asettavan vahvan esteen sosiaalityöntekijän voimakkaallekin halulle tehdä toisin.

Luontolähtöisyys, asiakkaan elinympäristöön jalkautuminen ja voimavaralähtöisyys kietoutuvat toisiinsa. Luontolähtöisyys ja asiakkaan elinympäristö tarjoavat ensisijaisesti toimistoympäristöstä poikkeavan ympäristön asiakassuhteelle ja tämä mahdollistaa asiakassuhteen syvenemisen. Sosiaalityöntekijällä itsellään on myös pyrkimys pois toimistossa tapahtuvasta kohtaamisesta ja hierarkkisesta suhteesta, joka järjestelmälähtöisessä työssä korostuu. Voimavaralähtöisyys puolestaan edellyttää luottamuksellista asiakassuhdetta, eikä onnistu ilman sitä.

Analyysini tulosten perusteella näyttää siltä, että järjestelmälähtöisessä työssä asiakassuhde jää ohueksi, ja työntekijät pyrkivät ekososiaaliselle sosiaalityöllä syventämään asiakassuhdetta. Tätä kautta tavoitellaan kokonaisvaltaista ja juurisyihin pureutuvaa sosiaalityötä. Haastateltavien puheessa ilmenee, että ekososiaalisen sosiaalityön tekeminen on kuitenkin vaikeaa, sillä aikaresurssi on pieni. Samalla, kun järjestelmälähtöisyys luo erityisen tarpeen ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumiselle, se asettuu myös sen keskeiseksi esteeksi. Järjestelmälähtöisyyden haaste kehittämistyölle tunnustetaan aikuissosiaalityössä laajemminkin (mm. Matthies, Svenlin, Rantamäki & Viitasalo 2021), joten sen asettuminen ekososiaalisen sosiaalityön kehittämisen esteeksi ei ole yllättävää. Olennaista on, että ekososiaalinen sosiaalityö näyttää vastaavan niihin muutostarpeisiin, joita sosiaalityöntekijät nimeävät ja tällöin järjestelmälähtöisyys luo erityisen tarpeen ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumiselle.

4.2.2 Sosiaalityöntekijän rooli ja ammatillinen ymmärrys

Ekososiaalisen sosiaalityön ymmärryksen mukaan sosiaalityöntekijän ja sosiaalityön tulee toimia vahvasti asiakkaiden kanssa yhdessä asiakkaiden omissa ympäristöissä (Matthies & Närhi 2016b, 98.) Tämä ekososiaalisen sosiaalityön lähtökohta näyttäytyy vaikeana nykyisen työtavan valossa. Haastateltavien puheessa sosiaalityöntekijän rooli määrittäytyy *kokonaistilanteen hallitsijaksi*, joka seuraa asioita etäämpää, eikä toimi konkreettisesti asiakkaiden omilla areenoilla. Sosiaalityöntekijän tehtäväksi määrittäytyy kokonaisuuden hallitseminen.

Etä ite pitää enemmän niitä lankoja käsissä sieltä sen kokonaisuuden kannalta asiakastyössä. [H1]

Tämä tulee konkreettisesti esiin puhuttaessa yhteisöllisyyden vahvistamisesta ja luontolähtöisistä menetelmistä.

Yhteisöllisyys ja sen tukeminen nähdään tärkeänä asiakkaan osallisuuden vahvistajana ja arjen mielekkyyden lisääjänä. Se näyttäytyy kuitenkin jonain muuna kuin sosiaalityöntekijän työnä tai suoraan sosiaalityöhön kuuluvana. Yhteisölliseen työhön panostaminen sosiaalityöntekijän roolissa nähdään olevan pois jostain muusta työhön kuuluvasta. Olennaista sen sijaan on, että sosiaalityöntekijä osaa ohjata paikkoihin, jotka voisivat tukea ja olla mielekkäitä asiakkaalle, ei niinkään se, että sosiaalityöntekijä itse järjestäisi tällaista toimintaa tai olisi siinä itse osallisena. Yhteisöllisyys toteutuu jossain muualla aikuissosiaalityön palveluilla.

Osaa niinku johdattaa niihin paikkoihin, joita on jo olemassa, että se on aika arvokasta.
[H1]

Haastateltavat tiedostavat, että asiakkaan voi olla vaikea lähteä yksin etsimään itselleen yhteisöä. Asiakas tarvitsisi jonkun, jonka kanssa mennä ja tutustua uusiin yhteisöihin, mutta tämä ei kuitenkaan ole sosiaalityön sisällä mahdollista nykyisen aikaresurssin puitteissa. Keskustelussa yhteisöllistä työtä ei mielletä suoraan sosiaalityöntekijän työksi, mutta toisaalta sille toivotaan enemmän tilaa ja aikaa. Närhen (2017, 315) mukaan nykyisen sosiaalityön haaste on juuri yksilöorientoineen 'case workin' yhdistäminen ekososiaaliseen näkökulmaan. Suomessa sosiaalityö on muuttunut yhteisölähtöisestä työstä kohti eriytynyttä ja keskitettyä malli. Tällainen työote kaventaa kokonaisvaltaista otetta asiakkaiden elämään. Työn tavoite on muuttunut ja aiemmin kunnallisessa sosiaalityössä hoidetut asiat ovat valuneet kolmannelle sektorille. Tällaisessa työssä paikallisyhteisöjen ja ympäristön merkitys ihmisten elämässä käsitellään kapeasti, ja myös rakenteellisen työn merkitys hämärtyy. (mt., 307–309.)

Luontolähtöisyyden sisällyttämisessä sosiaalityöntekijän työhön näkyy samanlainen piirre. Alkukyselyssä sosiaalityöntekijät kuvailivat omaa luontosuhdettaan. Suurin osa vastaajista (8) totesi, että luonto tai erityisesti metsä on heille tärkeä. He kertoivat liikkuvansa paljon luonnossa ja nauttivansa luonnossa olosta. Metsän antien hyödyntäminen, erilainen viljely, retkeily ja vuodenaikojen kiertokulun seuraaminen nähtiin mieluisana ja omaan arkeen kuuluvina asioina. Luonto koettiin myös merkittävänä hyvinvoinnin lähteenä. Vastaajien mielestä luonto auttaa rauhoittumaan, lisää voimavaroja ja jaksamista, ja luontoympäristö koettiin paikkana jossa on henkisesti helpompi olla. Vastauksissa näkyy, että sosiaalityöntekijät tunnistavat hyvin oman luontosuhteensa ja luonnon merkityksen omalle hyvinvoinnille. Tämä ei kuitenkaan suoraan vaikuta siihen, että luonto määrittäisi sosiaalityöntekijän omaa työtötta tai työskentely-ympäristöä.

Haastateltavat nimeävät luontolähtöisyydeksi sosiaalityössä muun muassa retkeilyn, nuotiohetket, lintubongauksen, sienestyksen, marjastuksen, kalastamisen, vaeltamisen, kestävän kehityksen toimintatapojen vahvistamisen asiakkaan elämässä tai taloudellisuuden tukemisen. Nämä tulevat hyvin lähelle sosiaalityöntekijöiden

omaa tapaa olla luonnossa, mutta tällainen luontoon konkreettisesti suuntautuva toiminta nähdään ensisijaisesti sosiaaliohjaajan työnkuvaan soveltuvaksi. Sosiaaliohjaajan toteuttamana luontolähtöisyys lisää asiakkaan hyvinvointia luonnossa tekemisen ja olemisen kautta.

Sosiaalityöntekijän työssä luontolähtöisyys konkretisoituu selkeimmin asiakastapaamiselle tarjoutuvana erilaisena ympäristönä. Luonto luo neutraalin paikan asiakassuunnitelmien ja palvelutarpeen arvioinnin tekemiselle, ja tuo keveyttä olemiseen.

Se ehkä tuo myös sellasta keveyttä ja ollaan niinko ihmisiä molemmat. [H1]

Kaikki niitten suunnitelmien ja palvelutarpeenarviointien tekeminen ja muu, niin se on mahdollista yhittää myös siihen ekososiaaliseen ajattelutapaan. -- Sen pystyy siihen lähiympäristöönkin yhittää ja siihen semmoseen työhön, mitä enempi siten niinku sosiaalityöntekijänä tulee tehtyä. [H1]

Sosiaalityöntekijällä ei ole mahdollisuutta viettää luonnossa aikaa muuten tai vetää ryhmiä, eikä luontosuhteen vahvistaminen itsesään ole sosiaalityöntekijän tehtävää. Sen sijaan sosiaalityöntekijä näyttäytyy etäämpää tilannetta seuraavana, mutta samalla kuitenkin on havaittavissa sosiaalityöntekijän pyrkimys tasavertaisuuteen. Sosiaalityöntekijän ja asiakkaan kohtaaminen ”ihmisinä” on merkityksellistä, pyrkimys etäällä olosta kohti lähellä oloa on olemassa.

Ekososiaaliselle sosiaalityölle on myös ominaista rakenteellista muutosta vaativa ote ja ymmärrys sosiaalityöntekijästä muutosta aikaansaavana toimijana (mm. Närhi & Matthies 2016a, 32). Haastateltavat kokivat ekososiaalisen rakenteellisen työn vaikeana. Ekososiaalinen sosiaalityö jäsentyy puheessa asiakaspinnassa toteutettaviksi toimenpiteiksi, ja sen rakenteellinen ulottuvuus oli paljon vaikeammin hahmotettavissa. Tämä voi johtua myös siitä, että ekososiaalinen sosiaalityö jäsentyy sosiaalityöntekijöiden ajatuksissa ensisijaisesti toimenpiteiksi, joiden kautta he voivat syventää asiakassuhdetta, tehdä kokonaisvaltaista työtä ja toteuttaa voimavaralähtöisyyttä. Se on työtä, joka on asiakaslähtöisempää ja voimavaralähtöisempää kuin nykyinen aikuissosiaalityö, eikä sen suurempi ekososiaalista muutosta tavoitteleva ote ole vielä jäsentynyt ajattelussa.

Todellisuudessa ekososiaalisessa sosiaalityössä ja muutoksessa kohti sitä, on kyse suuremmasta metatason muutoksesta, joka haastaa katsomaan nykyisiä sosiaalityön käytäntöjä kriittisessä valossa ja irrottautumaan nykyisestä sosiaalityön ymmärryksestä (Matthies & Närhi 2014, 93–94; Boetto 2017, 50–52). Haastateltavat kokivat tämän vieraana ajatuksena. He näkevät ekososiaalisen lähestymistavan nykyiseen järjestelmään sovitettavissa olevana, vaikka samalla yksittäisten menetelmienkin toteuttaminen on siinä hankalaa. Sosiaalityöntekijät toisaalta tunnistavat ekososiaalisen sosiaalityön esiin nostamia sosiaalipalvelujärjestelmän rakenteissa olevia epäkohtia, kuten etuus- ja työllisyyspalveluiden yhteenliittymän, ja ymmärtävät näiden muuttamisen olevan tärkeää. He kuitenkin irrottavat itsensä tästä prosessista, eivätkä miellä

itseään muutoksen toteuttajiksi. Boetton (2017, 50–52) mukaan ekologisen ulottuvuuden lisääminen osaksi nykyistä sosiaalityön orientaatiota ei kuitenkaan muuta todellisuudessa tilannetta. Luonnon hyväksikäyttö, yksilökeskeisyys ja länsimaiden ylivalta pysyvät ennallaan, jos suurempaan muutokseen ei lähdetä.

4.3 Avaimia ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistumiseen

Edellisissä alaluvuissa kuvattiin muutostarpeita nykyiseen tapaan tehdä aikuissosiaalityötä sekä todettiin, että ekososiaalisen sosiaalityön tuomat elementit tarjoavat välineitä näiden muutostarpeiden korjaamiseen. Yksittäiset menetelmät ja tavat tehdä toisin ovat tärkeitä muutosten aikaansaamisessa, mutta haastateltavat korostavat, että *sosiaalityöntekijän oma muutosprosessi* on tärkeää ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistumisessa kokonaisvaltaisemmin. Tämän lisäksi tarvitaan myös koko sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän siirtymistä kohti ekososiaalista ajattelutapaa ja käytännön toimintaa. *Ekologiset kysymykset* ovat haastateltavien mukaan jo läsnä suomalaisessa aikuissosiaalityössä, mikä osaltaan myös edellyttää ja mahdollistaa ekososiaalisen sosiaalityön jalkautumisen aikuissosiaalityöhön.

4.3.1 Ekologisuus osana sosiaalityön itseymmärrystä

Haastatteluaineistossa näkyy, että suomalaisessa aikuissosiaalityössä eletään jo ekologisten kysymysten aikaa. Aineistosta voidaan tunnistaa kaksi erilaista perustetta ekologisuuden mukaan ottamiselle sosiaalityöhön. Laajempi peruste nousee *yhteiskunnallisesta tilanteesta*, joka ”pakottaa” sosiaalityön ottamaan ekologisuuden osaksi omaa itseymmärrystä ja käytännön työtä. Toinen peruste nousee *asiakaspinnasta*, sillä asiakkaat itse tuovat ekologiset kysymykset mukaan sosiaalityön käytäntöihin.

Ekologisuus määrittyy haasteltavien puheessa ensisijaisesti ympäristöystävällisemmäksi elämäntavaksi, joka sisältää jätteiden ja tavaroiden kierrättämisen, metsän antien hyödyntämisen, omavaraisen ruokatalouden, ympäristöystävällisemmät kulutusalinnat, autoilun vähentämisen sekä digitaalisuuden lisäämisen. Ekologisuus nähdään myös sosiaalityön suunnitelmallisuutena, sillä he liittävät suunnitelmallisuuden kestävyyyteen ja näin osaksi ekososiaalista sosiaalityötä.

Haastateltavien puheessa nousee esiin, että ekologisuus on tässä ajassa vahvasti läsnä oleva yhteinen asia ja siksi sosiaalityön tulee tarttua siihen. Haastateltavat mieltävät sosiaalityön profession niin laajana, että se sisältää kaiken sen, mitä ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa tapahtuu. Näin ollen myös ekologiset kysymykset löytävät paikkansa sosiaalityön sisältä.

Nehän on semmosia tässä ajassa olevia asioita, jotka meille kaikille kuuluu. Miksi ei kaikki kuulu siihen sosiaalityöhön, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, mitä maailmassa tapahtuu, mikä on niinku olemassa. [H1]

Sosiaalityön rooli mielletään tällöin hyvin laajaksi, ja osaksi kaikkea elämää, ja näin sosiaalityö voi myös tarttua kaikenlaiseen uuteen. Sosiaalityö ei ole ulkopuolella ihmisten ja ympäröivän yhteiskunnan todellisuudesta. Tämä tulee lähelle Powersin (2017, 292–295) tutkimuksessaan määrittämää sosiaalityöntekijän yhtä identiteetti-roolia, jossa sosiaalityön professio mielletään niin laajana, että siihen voidaan sisällyttää myös ekologiset kysymykset luontevasti riippumatta omasta kiinnostuksesta tai oman työn mahdollisuuksista. Haastateltavat näkivät ekologisten kysymysten mukaan ottamisen osaksi sosiaalityötä ja sen itseymmärrystä myös aikuissosiaalityön laajentumisena kokonaisvaltaisemmaksi työksi, pois toimeentulotukityöstä.

Se on leimaantunu jotenki siihen toimeentulotukeen aika pitkälti se aikuissosiaalityö. Ja sitten nyt, että siihen tulee tämmöstä laajempaa katsantokantaa. Mun mielestä tää liittyy ihan kaikin puolin siihen, että uudistus se aikuissosiaalityöki vähän tähän päivään enemmän.[H1]

Se liittyy siihen, et pitäs olla enemmän kohti siihen suunnitelmallisuuteen ja siihen että on tavoite sille työlle jollaki tavalla. [H1]

Ekologiset kysymykset osana sosiaalityötä asemoituvat kuitenkin ensisijaisesti organisaation velvoitteiksi. Haastateltavat korostavat, että ensiarvoisen tärkeää on, että ekologisuus näkyy arvoissa ja ratkaisuissa, joilla työtä ohjataan. Autoilun vähentäminen, yhteiskäyttöautojen ja -pyörien lisääminen sekä kokousten järjestäminen etäyhteyksin ovat esimerkkejä ekologisuuden lisäämisestä. He nostavat tässä merkitykselliseksi sen, että esimiestason tulee mahdollistaa tämä ja hyväksyä, että näin yksittäisiin työtehtäviin käytetty aika mahdollisesti lisääntyy ja samassa ajassa ei enää saavuteta niin paljon ”tuloksia”. Usein työajansäästö ajaa vielä ekologisuuden ohi, ja tässä eri alueiden maantieteelliset erot ovat merkittävät.

Ekologiset kysymykset ovat osa aikuissosiaalityön käytännön todellisuutta myös asiakkaiden elämän kautta. Asiakkaiden elämässä näkyy niin ekologisen kriisin vaikutukset, kuin myös niukkuudesta aiheutuva ekologinen elämäntapa. Haastateltavat näkevät ekologisen kriisin heijastuvan yhteiskuntaan ja asiakkaiden elämään erityisesti yhteiskunnan yksilökeskeisyytenä, tehokkuuden korostumisena ja yksin pärjäämisen vaateena. He mieltävät nämä asiakkaiden ongelmien taustalla oleviksi juurisyiksi. Haastateltavat liittävät ekologiseen kriisiin myös yhteiskunnassa vallitsevan ero, jossa toiset pärjäävät todella hyvin ja toiset eivät ollenkaan.

Kyllähän tässä kaikki me nähhään se, että osa tippuu tästä valtaisasta sähköisestä viidakosta. Ei yksinkertaisesti vaan kykene siihen, niinku hoitamaan omia asioita tässä nykyajan vaatimuksessa. [H3]

Työn kiireestä ja resurssipulasta johtuen ongelmalliseksi koetaan, ettei asiakkaiden ongelmien todellisiin juurisyihin päästä käsiksi. Nykyisessä työotteessa ei ole mahdollista puuttua taloudellisen tehokkuuden ja ekologisen kriisin aiheuttamiin seurauksiin. Työssä on vaikea pureutua rakenteellisiin ongelmiin, ja siksi joudutaan työskentelemään vain oireiden parissa. Myös Kokkonen (2021, 44) toteaa, että sosiaalityöntekijöiden mahdollisuudet puuttua asiakkaiden ongelmiin ennaltaehkäisevästi ovat heikentyneet.

Haastateltavat kertovat, että ekologisuus näyttäytyy asiakkaiden elämässä myös jatkuvana niukkuutena. Taloudellisista mahdollisuuksistaan johtuen aikuissosiaalityön asiakkaat eivät pysty kuluttamaan kovin paljon, ja näin elävät jo pakotetusti ekologisemmin. Ekologinen elämäntapa itsessään voi olla asiakkaalle elinehto, mutta se tulisi nähdä myös voimavarana ja asiakkaan erityisinä taitoina ja kykyinä nykyisessä ekologisuutta ja vihreitä valintoja korostavassa julkisessa puheessa. Aikuissosiaalityön asiakkaiden kohdalla ekologisuus on kuitenkin usein pakotettua eikä oma valinta. Se näyttäytyy myös mahdottomuutena täyttää perustarpeita. Tämä tekee näkyväksi myös vallitsevan yhteiskunnallisen eriarvoisuuden. Sosiaalityöntekijät kokevat vaikeaksi tästä keskustelemisen niin, että se olisi voimaannuttavaa, eikä alentavaa. Todellisuudessa niin asiakas kuin sosiaalityöntekijä tietävät, että niukkuus ja siitä seuraava ”ekologisuus” on myös voimia vievää ja voi heikentää hyvinvointia. Tämä asettaa sosiaalityöntekijän vaikeaan asemaan, sillä samalla kun ekologisuus on kaikkia koskeva vaatimus, se voi myös olla häpeää aiheuttava asia aikuissosiaalityön asiakkailla. Toisaalta haastateltavat tuovat myös esiin, että ekologisuus on osalle asiakkaista vahva voimavara ja taito, ja kaikkien tulisi ottaa siitä mallia.

4.3.2 Sosiaalityöntekijän oma muutosprosessi avain ekososiaaliseen työorientaatioon

Haastateltavien puheessa ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen käytännön työksi edellyttää sosiaalityöntekijässä itsessä tapahtuvaa prosessia. He kuvaavat tätä prosessiksi, jossa työntekijä reflektoi omaa työn tekemisen tapaa sekä omia arvojaan ja peilaa niitä ekososiaaliseen kriisiin. Olennaista on, että työntekijä tarkastelee myös työyhteisönsä arvoja tässä valossa. Tämä prosessi edellyttää haastateltavien mukaan ekososiaalisen tiedon lisäämistä sosiaalityössä ja myös ekososiaalisen sosiaalityön keiluja käytännön työssä. Tämä sosiaalityöntekijässä tapahtuva prosessi mahdollistaa sen, että työn tekemisen tapa ja koko asennoituminen työhön voi suuntautua toisin, ja asettua osaksi ekososiaalista sosiaalityötä. Haastateltavien mukaan ilman tätä prosessia ei ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen mahdollistu aikuissosiaalityössä.

Kyse ei ole vain yksilötason muutosprosessista, sillä puheessa nousee esiin, että koko palvelujärjestelmän tulisi lähteä joka tasolla prosessiin. Sosiaalityön muuttumi-

nen ekososiaaliseksi ei riitä, vaan tarvitaan muutoksia niin terveystalveissa, työvoimatoimistossa kuin myös Kelan järjestelmissä. Tämä edellyttäisi isoa muutosta, johon kaikki tasot olisivat sitoutuneita ja esimiehet eri tasoilla antaisivat käytännössä luvan toteuttaa muutosta ja tehdä työtä toisin. Ison muutoksen myötä ekososiaalinen sosiaalityö voisi käytännössä toteutua asiakastasolla asti. Tässä näkyy sosiaalityön asemoituminen osaksi laajempaa järjestelmää, jossa aikuissosiaalityön asiakas nähdään osana monen toimijan verkkoa. Ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistuminen edellyttää myös muiden muutosta, koska sosiaalityö ei toimi yksin, vaan yhdessä muiden kanssa. Tämä sosiaalityöntekijöiden ymmärrys ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisesta tulee lähelle Boetton ym. (2020) tutkimuksessa todettua ilmiötä. Ekososiaalisen sosiaalityön tiedon lisääntymisen myötä sosiaalityöntekijät pystyivät suuntaamaan työtänsä ekososiaalisen orientaation mukaisesti myös käytännössä. Tutkimus myös osoitti, että muutos työn rakenteissa oli keskeinen mahdollistaja ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisessa. (mt., 305–307.)

4.4 Yhteenveto

Aikuissosiaalityön nykyiset haasteet palautuvat työn järjestelmälähtöisyyteen ja näin järjestelmälähtöisyys samalla luo perusteen sille, miksi aikuissosiaalityössä tulisi siirtyä kohti ekososiaalista sosiaalityötä. Nykyinen työtapa ei vastaa riittävällä tavalla asiakkaiden tuen tarpeisiin, eikä ekologisten kysymysten sisällyttäminen osaksi aikuissosiaalityön käytäntöjä ole helppoa. Sen sijaan ekososiaalisen sosiaalityön elementit vastaavat tulosten perusteella niihin tarpeisiin, joita sosiaalityöntekijät nimeävät ja ekologisuus itsessään asettaa velvoitteen ekososiaalisen orientaation konkretisoitumiselle. Näin voidaan ajatella, että ekososiaaliselle sosiaalityölle on suomalaisessa aikuissosiaalityössä tilausta, ja uuden ekososiaalisen työorientaation rakentumiselle on käytännön työstä nousevaa vetovoimaa. Samalla on kuitenkin todettava, että ekososiaalisen lähestymistavan rakenteellinen merkitys tai sosiaalityön tehtävä osana ekososiaalista kriisiä eivät vielä merkittävällä tavalla määritä nykyisen sosiaalityön muutostarpeita, vaikka haastateltavat tunnistavatkin ekososiaalisen sosiaalityön lähtökohtia ja sen merkityksen. Ekososiaalisen sosiaalityön elementit perustelevat paikkaansa ensisijaisesti asiakassuhteen syventämisen näkökulmasta.

Ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisen esteeksi muodostuu aikuissosiaalityön järjestelmälähtöisyys, ja ekososiaalisen sosiaalityön tuomat muutokset sosiaalityöntekijän tehtävänkuvaan ja työn rakenteisiin näyttäytyvät vaikeina. Ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistuminen vaatii niin sosiaalityöntekijöissä kuin koko palvelujärjestelmässä käynnistytävää muutosprosessia. Prosessin tuloksena sosiaalityönte-

kijät ja koko palvelujärjestelmä refleктоivat työn tekemisen tapaa sekä vallitsevia arvoja ja peilaavat niitä ekososiaaliseen kriisiin. Tämä edellyttää esimiesten sitoutumista ja lupaa tehdä toisin. Tämän prosessin käynnistyminen ja eteneminen edellyttää ekososiaalisen tiedon jakamista sekä käytännön kokeiluja ekososiaalisen työn äärellä.

5 TOISIN TEKEMISEN ÄÄRELLÄ

Tutkielmani lähtöoletus oli, että ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen edellyttää kentältä nousevan muutostarpeen lisäksi myös käytännön kokeiluja ekososiaalisen sosiaalityön äärellä. Haastattelemani työntekijät olivat omassa työssään toteuttaneet ekososiaalista sosiaalityötä käytännössä. Tässä tulosluvussa tarkastelen näiden kokeilujen kautta muodostunutta ymmärrystä ekososiaalisesta sosiaalityöstä ja sen konkretisoitumisen mahdollistumisesta. Tämän kautta piirtyy kuva siitä, millaista työorientaation muutosta ekososiaalinen sosiaalityö käytännössä tarkoittaa ja edellyttää suomalaisessa aikuissosiaalityössä, ja millaiseksi ekososiaalinen työorientaatio käytännössä rakentuu. Tässä tulosluvussa esitän tutkielmani toisen aineiston analyysin tulokset.

5.1 Tasavertaisuus työtä ohjaavana ymmärryksenä

Analyysini tulosten perusteella sosiaalityöntekijän ammatillinen ymmärrys ja sosiaalityöntekijän rooli jäsenyvät ekososiaalisessa työorientaatiossa *asiakslähtöisyyden* kautta. Aineistossa asiakslähtöisyys on määrittynyt kokonaisvaltaiseksi ja syvälliseksi otteeksi sosiaalityöhön. Asiakas nähdään aktiivisena toimijana, ja työn tavoitteet nousevat asiakkaan omista lähtökohdista. Työn vaikuttavuutta peilataan asiakkaan kokeman hyvinvoinnin kautta.

Työntekijöiden suhtautumista asiakkaisiin ja koko sosiaalityöhön kuvaa *asiakslähtöisyys*. Tämä näkyy sosiaalityöntekijän *pyrkimyksenä tasavertaiseen suhteeseen* asiakkaan kanssa, *sosiaalityön toteuttamisena käytännössä asiakkaiden omilla areenoilla* sekä *sosiaalityön tavoitteiden määrittymisenä asiakkaan lähtökohdista käsin*. Sosiaalityöntekijän rooli jäsenyytään tässä *kokonaisvastuun kantajaksi*, joka pyrkii muutokseen, eikä vain sopeuttamaan asiakasta vallitsevaan tilanteeseen.

Haastateltavien puheesta välittyy pyrkimys *aitoon tasavertaiseen suhteeseen* asiakkaan kanssa. Tasavertaisessa suhteessa niin sosiaalityöntekijän kuin asiakkaan vahvuudet ja osaamisen vajeet ovat läsnä, ja pyrkimys pois hierarkkisuudesta on vahva. Haastateltavat sanoittavat tätä konkreettisesti puhumalla työstä, jossa tittelit ovat tipuneet pois ja jossa he kuuluvat joukkoon osana muita tasavertaisina toimijoina. Sosiaalityöntekijä on asiakkaan rinnalla kulkija, ja toive on, että myös sosiaalityöntekijä nähdään ihmisenä omine puutteineen ja vahvuuksineen. Haastateltavin puheessa erityisesti yhteisöllinen työ nähdään tasavertaisemman suhteen mahdollistajana, sillä se luo yhteisiä tekemisen ja toimimisen paikkoja niin sanotun viranomaistyön ulkopuolella.

Kyllähän se on sitä tasavertaisuutta ja sen asiakkaan on helpompi lähestyä ja tavallaan sen luottamuksen löytyminen. Ne asiakkaatkin huomaa tai näkee, et minäkin olen ihan tavallinen ihminen omine virheineni ja en osaa kaikkea, enkä tiedä kaikkea. [H6]

Sosiaalityöntekijän tavoite tasavertaisuuteen näyttäytyy pyrkimyksenä astua ulos viranomaisroolista kohti professionaalisen auttajan roolia. Asiakas mielletään tasavertaiseksi osapuoleksi vuorovaikutussuhteessa, ja sosiaalityöntekijä hyväksyy ja myös itse asettuu rooliin, jossa hän ei tiedä, eikä osaa kaikkea. Tätä kuvastaa *roolinylittämismekanismi*, jossa sosiaalityöntekijä ja asiakas kohtaavat toisensa ensisijaisesti ihmisinä, eikä hierarkkisissa auttajan ja autettavan rooleissa. Tämä edellyttää molemmilta halua ja rohkeutta astua ulos perinteisistä rooleista. (Svenlin, Matthies & Turtiainen 2021a, 19–20; Matthies, Svenlin, Rantamäki & Viitasalo 2021, 194.)

Tasavertaisessa asiakassuhteessa on myös piirteitä Juhilan (2012, 103–149) määrittämästä kumppanuussuhteesta sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välillä. Asiakas ja työntekijä ovat vuorovaikutussuhteessa, jossa tieto rakentuu horisontaalisesti ja molempien äänen kuuluminen työskentelyssä on yhtä tärkeää. Haastateltavat korostavat asiakkaiden oman äänen kuuluminen tärkeyttä. Nykyisiä asiakkaita halutaan tavoittaa entistä syvällisemmin, ja heidän aito osallisuutensa ja osallistuminen niin sosiaalityössä kuin myös laajemmin yhteiskunnassa ja heidän omassa elinpiirissään nähdään tärkeänä.

Jotenki saaha osalliseksi niitä asiakkaita ja heidän äänensä kuuluviin, mitä he haluais tehdä. Varmaan se on se lähtökohta. [H5]

Ekososiaalisen sosiaalityön lähtökohdaksi näyttäisi rakentuvan asiakkaan ja työntekijän tasavertainen suhde, jossa niin asiakkaan kuin työntekijän ääni ja osallisuus ovat yhtä tärkeässä asemassa.

Sosiaalityöntekijän ekososiaalista työorientaatiota kuvaa myös etsivä ote. Haastateltavien mukaan sosiaalityössä on tärkeä tavoittaa ja löytää myös niitä ihmisiä, jotka eivät vielä ole aikuissosiaalityön piirissä, mutta hyötyisivät sosiaalityön tuesta ja

avusta. Sosiaalityön tehtäväksi asettuu näin asiakkaiden yhä vahvempi sitouttaminen työskentelyyn, mutta myös uusien avun tarpeessa olevien asiakkaiden etsiminen.

Haastateltavien puheessa sosiaalityöntekijä mielletään avun ja tuen antajana sekä kokonaisvaltaisten ratkaisujen etsijänä, joka pyrkii luomaan yhteistä avun ja tuen verkkoa asiakkaan ympärille. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on toimia *kokonaisvastuun kantajana*, joka pyrkii muuttamaan asiakkaan tilannetta parempaan. Tämän kokonaisvastuu nähdään velvoittavan ja johtavan siihen, että asiakkaan ja hänen elinympäristönsä aito ja syvällinen tunteminen on todella tärkeää. Tässä kuitenkin asiakas nähdään aktiivisena toimijana, jonka kanssa yhdessä toimien tilanne muuttuu parempaan. Haastateltavat näkevätkin sosiaalityöntekijän *toimimassa asiakkaiden omilla areenoilla*.

Toivoisin tämän jalkautuvan työn vain lisääntyvän ja sitä tehtäis siellä asiakkaiden areenoilla enempi. Ja toimistot vois olla liikkuvia ja semmosesta byrokraattisesta työstä päästäisiin pois tai se saataisiin minimoitua mahdollisimman vähäiseksi. [H4]

Tässä on nähtävissä ekososiaaliselle sosiaalityölle tunnusomaisia piirteitä. Ekososiaalinen sosiaalityö korostaa asiakkaiden omaan ympäristöön jalkautumista konkreettisesti ja pyrkii löytämään asiakasta voimaannuttavia osallistumisen muotoja. Sosiaalityöntekijän rooli ymmärretään myös muutokseen pyrkivänä ja muutosta aikaansaavana toimijana. (Närhi & Matthies 2016b, 98; Närhi & Matthies 2016a, 32.)

Aineistossa kiinnittää huomiota myös *työn tavoitteiden ja sisällön rakentuminen asiakkaan omista lähtökohdista käsin*. Haastateltavien puheessa tulee toistuvasti esiin asiakkaan rooli työn mahdollistajana ja sen keskeisenä määrittäjänä. Työn tekemisen tapaa määrittää merkittävällä tavalla asiakkaan kokemus sen mielekkyydestä. Työn tavoitteet nousevat asiakkaiden elämismaailmasta, ja työn onnistumisina koetaan pienetkin muutokset asiakkaan elämänhallinnan parantumisessa, omatoimisuuden kasvussa tai kyvyssä sitoutua työskentelyyn.

Haastateltavien näkemystä ohjaa ymmärrys siitä, että asiakkaiden elämässä pienet yksittäiset asiat voivat kertautua suuriksi ongelmiksi. Työorientaatioissa halutaan luoda mahdollisuuksia työskennellä (järjestelmän näkökulmasta) pienten asioiden kanssa, ja sitä kautta ehkäistä suurempien ongelmien syntymistä tai ratkaista suurempia ongelmakimppuja. Sosiaalityö kiinnittyy asiakkaan elämismaailman tasolle ja tavoitteena on pienten ongelmien ratkaiseminen.

Ne ei tarte olla kovin isoja asioita elämässä, mitä vaivaa ja mietityttää ja voi vaikuttaa yöuniin ja kaikkiin mahollisiin. Mut sit kun ne uskaltaa kysyä, niin se voi lähteä siitä selviämään se vyyhti. [H6]

Tätä kautta pyritään pääsemään kohti suurempaa muutosta. Asiakkaiden elämässä syntyy niin sanotusti *lumipalloefekti*. Tavoitteiden asettelu on hyvin erilainen verrattuna järjestelmälähtöisyydestä kumpuavaan tavoitteiden asetteluun. Kun työssä ei

lähdetä liikkeelle järjestelmän lokeroimista ongelmista, voidaan saavuttaa kestäviä muutoksia asiakkaan elämässä ja niissä asioissa, jotka asiakas itse mieltää tärkeiksi.

Haastateltavat tuovat esiin, että työtä ohjaavat myös rakenteelliset raamit ja lainsäädäntö. Muun muassa aikuissosiaalityölle ulkopuolelta asettuva asiakkaiden työllistämisen tavoite ja riittämätön työvoimaresurssi suhteessa asiakasmäärään aiheuttavat ristiriitaisen tilanteen työn arjessa. Keskustelussa nousee esiin tarve asetukselle aikuissosiaalityön enimmäisasiakasmäärästä, työllistymisen ja aikuissosiaalityön välisen suhteen kriittisestä tarkastelusta sekä konkreettisen työn lisäämisestä asiakkaiden omissa elinpiireissä. Näistä erilaisista ristipaineista huolimatta haastateltavat pyrkivät aktiivisesti toimimaan omalle työorientaatiolleen uskollisina. He myös tulkitsevat Sosiaalihuoltolain (1301/2014) velvoittavan sosiaalityöntekijää asiakaslähtöisyyteen ja jalkautuvaan työhön, ja saavat näin omalle näkemykselleen vahvistusta laista.

Yhteenvetona voi todeta, että työntekijöiden puheessa on nähtävissä ekososiaalisen sosiaalityön keskeisiä olettamuksia, ja ne ovat alkaneet määritellä sosiaalityöntekijän ammatillista ymmärrystä sosiaalityön luonteesta ja sosiaalityöntekijän omasta roolista. Sosiaalityöntekijän motivaatio työlleen nousee siitä, että asiakas kokee sen myötä merkityksellisyyttä ja hyvinvoinnin kasvua omassa elämässään. Asiakas nähdään tasavertaisena kumppanina, jonka kanssa työtä rakennetaan ja tehdään. Päivi Rissasen (2021, 141–142) mukaan tällainen asiakkaan ja työntekijän yhteistyötä korostava työtapa vahvistaa asiakasosallisuutta ja näkee asiakkaan toimijana, eikä toiminnan kohteena. Tällaisessa suhteessa työn tavoitteet määritellään yhdessä, työssä pyritään löytämään yhteisiä näkemyksiä ja ymmärrystä asioihin sekä keskustellaan tasa-arvoisesti.

5.2 Asiakkaan kokema hyvinvointi työn keskiössä

Analyysin tuloksena ekososiaalinen työorientaatio voidaan jakaa neljään käytännön kokonaisuuteen, jotka ovat 1) *asiakkaan omaan elinympäristöön jalkautuminen*, 2) *yhteisöllisyyden tukeminen*, 3) *luontolähtöisyys ja ekologisen tietoisuuden jakaminen* ja 4) *voimavaralähtöisyys*. *Voimavaralähtöisyys* kietoutuu osaksi muita menetelmiä ja on läsnä kaikessa tekemisessä. Näitä toteuttamalla sosiaalityöntekijät pystyivät tekemään työtänsä ekososiaalisen ymmärryksensä mukaisesti ja asiakkaan hyvinvointia aidosti lisäten. Ekososiaalisen sosiaalityön tavoitteeksi jäsentyy ensisijaisesti asiakkaan hyvinvoinnin lisääminen asiakkaan omista lähtökohdista käsin.

5.2.1 Asiakkaan elinympäristö toiminta-areenana

Toimiminen asiakkaan omilla areenoilla näyttäytyy aineistossa tärkeänä asiakkaan hyvinvoinnin vahvistumisen tekijänä. Haastateltavat näkevät asiakkaan fyysisen

elinympäristön sosiaalityön keskeisenä kenttänä, sillä he mieltävät sen erittäin tärkeänä asiakkaan hyvinvoinnin kannalta. Asuminen ja kaikki sen ympärille rakentuva on tärkeä osa ihmisen elämää, ja näin myös sosiaalityön tehtävää.

Asuminen on aika tärkeä asia ja kaikki toiminnot, mitä siellä tapahtuu, kuuluu siihen asiakkuuteen ja sosiaalityön tehtäviin. [H6]

Haastateltavat kertovat, että asiakkaan fyysinen elinympäristö itsessään voi olla asiakasta voimaannuttava tekijä, mutta siellä voi myös olla asioita, jotka haittaavat hyvinvointia. Puheessa kuuluu ymmärrys siitä, että asiakkaan elinpiirin tunteminen on tärkeää, jotta sosiaalityöntekijä voi tehdä oikeita päätöksiä asiakkaan asioissa ja ohjata työskentelyä oikeaan suuntaan. Anne Tuikka ja Seija Okulov (2021, 163) ovat tutkineet yhteisöllisen ja paikallisen työn merkitystä aikuissosiaalityössä Suomessa. Heidän mukaansa elinympäristöihin jalkautuminen ja näin toiminnan tarkastelu sisältäpäin tukee aikuissosiaalityön mahdollisuuksia tehdä oikeita ratkaisuja asiakkaan elämässä.

Haastateltavien puheessa nousee kuitenkin esiin ristiriita palvelujärjestelmän ja asiakkaiden fyysisen elämysmaailman kohtaamattomuuden välillä. Palvelujärjestelmä ei aina tunnista fyysisen elinympäristön merkitystä asiakkaan hyvinvoinnille ja voi päätöksillään heikentää asiakkaan kokemaa hyvinvointia. Närhen (2017, 307) mukaan suomalaisen sosiaalityö muutos yhteisöllisestä ja paikallisesta työstä kohti eriytynyttä mallia on kaventanut kykyä katsoa asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti ja myös asiakkaan elinympäristön kautta. Usein asioita katsotaan järjestelmän lähtökohdista käsin. Tämä näkyy haastateltavien mukaan usein juuri asiakkaan luontosuhteen kohdalla. Haastateltavat kertovat, että moni aikuissosiaalityön asiakas asuu luonnon lähellä, ja luonto on heille hyvin tärkeä. Asiakkaan luontosuhde voi olla asiakkaan elämän keskeisin kannattelijä ja voimavara.

Viranomaisten puheessa ja päätöksissä luonnon läheisyys kuitenkin näyttäytyy lähinnä ongelmana. Haastateltavat kertovat, että asiakkaille tuotetaan viranomaisten taholta puhetta siitä, että he asuvat kaukana kaikesta ja syrjässä, ja se on kustannustehotonta. Asiakkaita pyritään saamaan pois luonnon läheisyydestä, koska siellä asuminen on kaikin tavoin hankalaa. Toimeentulotuki ja asumisen tuet eivät myöskään huomioi asumista luonnon läheisyydessä, mikä usein tarkoittaa asumista omakotitalossa. Haastateltavat tuovat esiin, että jalkautuminen asiakkaan elinympäristöön tekee luonnonympäristön voimaannuttavan merkityksen uudella tavalla näkyväksi sosiaalityöntekijälle. Jalkautuminen elinympäristöön on myös keino tukea asiakkaan luontosuhdetta. Se voi estää tekemästä asiakkaan hyvinvoinnin kannalta vääränlaisia päätöksiä.

Tuli esille se hieno luontosuhde, minkä takia hän ei todellakaan halua muuttaa sieltä ikinä pois. [H7]

Elinympäristöön jalkautuminen lähentää myös sosiaalityöntekijän ja asiakkaan suhdetta, ja antaa sosiaalityöntekijälle välineitä toteuttaa rooliaan kokonaisvastuun kantajana. Se auttaa työntekijää ymmärtämään asiakkaan elämää, sekä niitä ongelmia ja voimavaroja, minkä keskellä asiakas elää.

Kyllähän se asiakas on silloin omalla reviirillään ja keskustelut voi olla aivan toisenlaisia. Ja toisaalta sosiaalityön näkökulmasta se kotikäynti antaa paljon sellasta lisätietoa asiakkaan elämästä ja tilanteesta, ja haasteista tai ongelmista, minkä keskellä hän elää. [H4]

Elinympäristöön jalkautumisessa korostuu asiakkaan fyysisen elinympäristön kuvaaminen ja tavoittaminen. Sosiaalityöntekijän kokonaisvastuu asiakkaan tilanteen selvittämisestä ja muuttamisesta kohti parempaa ikään kuin velvoittaa sosiaalityöntekijää ottamaan asiakkaan oman elinympäristön osaksi työtä ja fyysinen ympäristö nähdään myös hyvinvoinnin keskeisenä ulottuvuutena. Haastateltavien puheessa painottuu enemmän elinympäristön merkitys työn kenttänä kuin itse kohteena, mutta nämä myös lomittuvat toisiinsa. Tässä näkyy ekososiaaliselle sosiaalityölle ominaisia piirteitä. Ekososiaalinen sosiaalityö korostaa kokonaisvaltaista otetta asiakkaan elämään, jossa niin sosiaalinen kuin fyysinen elinympäristö nähdään keskeisenä työn välineenä ja kohteena, ja myös ihmisen hyvinvoinnin kannalta merkityksellisenä. (Närhi 2017, 313–314; Tuikka & Okulov 2021, 153; Närhi & Matthies 2014, 93.)

5.2.2 Yhteisöllisyys osallistavana ja voimaannuttavana elementtinä

Yhteisöllisyys asettuu haastateltavien puheessa erityisesti asiakkaan osallisuutta vahvistavaksi ja asiakasta voimaannuttavaksi asiaksi. Yhteisöllisessä työssä pyritään tekemään erilaisia asioita yhdessä asiakkaiden kanssa. Toiminta rakentuu asiakkaiden lähtökohdista käsin ja tärkeää on myös vahvistaa asiakkaiden omaa osaamista ja voimavaroja.

Tulee usein esiin jotain semmosta osaamista, mitä asiakkailla on, mistä minä en tiedä mitään. Se on asiakkaille voimaannuttavaa, kun he kokee olevansa asiantuntijoita jossakin asiassa, missä se sosiaalityöntekijä ei oo. [H4]

Yhteisöllisyydessä havainnollistuu asiakkaan ja työntekijän välisten roolien vaihtelu sekä työntekijän pyrkimys tasavertaisuuteen. Haastateltavat mielsivätkin yhteisöllisen työn luontevana osana sosiaalityötä ja sosiaalityöntekijän työtä, ja heillä oli myös vahva halu lisätä sitä. Sosiaalityöntekijän paikka on olla mukana yhteisöissä tekemässä ja toimimassa tasavertaisina asiakkaiden rinnalla. Erityisen tärkeänä haastateltavat pitivät myös sitä, että yhteisöllinen työ mahdollistaa sosiaalityössä asiakassuhteen syvenemisen ja luottamuksen vahvistumisen. He kokivat, että asiakas pystyy lähestymään työntekijää paremmin ja kertomaan asioistaan luontevammin.

Tulee paljon semmosta keskustelua, mitä sitten toimistoissa tai tämmösellä asiointikäynnillä ei tuu juteltua. Enemmän siitä omasta arjesta ja elämästä ehkä. [H5]

Yhteisöllisessä työssä myös vertaistuen ja sosiaalisten suhteiden merkitys hyvinvoinnille korostuu. Haastateltavat ilmaisevat tätä kertomalla, että asiakkaat tapaavat muita ihmisiä, voivat vapaasti keskustella erilaisista asioista sekä pyytää apua pienempiin tai suurempiin ongelmiin ja viettää aikaa kaikessa rauhassa. Yhteisössä mukana olo tuo arkeen myös kaivattua säännöllisyyttä. Haastateltavat kuvaavatkin, että monelle asiakkaalle yhteistyön tapaamiset ovat arjen kohokohta.

Yhteisöllinen työ määrittyy aineiston perusteella luontevaksi osaksi sosiaalityötä, sillä sen merkitys asiakkaan hyvinvoinnin lisäämisessä on vahva. Tämä on yhtenevää ekososiaalisen sosiaalityön ymmärryksen kanssa, jossa hyvinvoinnin nähdään lisääntyvän juuri yhteisöissä ja sieltä saatavan arvostuksen kautta. Elämän merkityksellisyys liittyy toisiin ihmisiin, ja hyväksytyksi tuleminen, ihmisten välinen aito yhteys sekä sosiaalinen yhteenkuuluvuus luovat yhdessä hyvinvoinnin kehää asiakkaan ympärille. (Närhi 2017, 314; Hirvilammi 2015, 69; Helne & Hirvilammi 2014, 2176; Salonen 2013, 59; Salonen 2012, 142–143.)

5.2.3 Luontolähtöisyys tasavertaisuuden vahvistajana

Luontolähtöisyys jäsentyy haastateltavien puheessa osaksi sosiaalityötä, koska se tuottaa hyvinvointia asiakkaille ja liittyy myös maapallon hyvinvoinnin kysymyksiin. Luontolähtöisyys on luonnossa olemista ja konkreettista tekemistä, mutta myös kaikkea, mikä voidaan liittää ekologiseen elämäntapaan ja ilmastonmuutoksen kysymyksiin. Haastattelussa on nähtävissä kaksi erilaista ulottuvuutta ja merkitystä luontolähtöisyydelle sosiaalityössä. Ensinnäkin luonto tarjoaa sosiaalityölle tasavertaisen paikan, jossa asiakkaan hyvinvointi vahvistuu toisella tavalla kuin muissa ympäristöissä. Toiseksi luontolähtöisyys tarjoaa sosiaalityölle välineen vahvistaa maapallon ja sitä kautta asiakkaan hyvinvointia ekologisen elämäntavan opettelun kautta.

Haastateltavien puheessa luonto ja luonnonympäristö näyttäytyvät sosiaalityön ympäristönä merkityksellisenä, sillä ne koetaan monella tapaa tasavertaisena paikana. Asiakassuhteelle luonto ympäristönä tarjoaa tasavertaisuutta, sillä se irrottaa hierarkkisesta suhteesta asiakkaan ja työntekijän välillä. Luonto lähentää työntekijää ja asiakasta. Luonnossa olemisen voi tuoda rentoutta työskentelyyn ja auttaa muodostamaan uudenlaisen suhteen niin muihin ihmisiin kuin myös omaan itseen. Tämä mahdollistaa paremman luottamuksellisuuden ja toinen toisensa ihmisenä kohtaamisen. Luonnossa olemisen ja tekeminen yhdessä asiakkaan kanssa mielletään näin osaksi sosiaalityöntekijän työtä.

Luonto on myös ilmainen ja kaikille mahdollinen paikka olla, ja se on myös siksi sosiaalityön ympäristönä merkityksellinen. Haastateltavat sanoittavat luonnon tarjoavan ”ilmaisia henkisen hyvinvoinnin lähteitä” kaikille. Sosiaalityössä luontoa on tärkeä hyödyntää sen tuoman hyvinvoinnin vuoksi. Luonnossa olemisen ei myöskään

vaadi taloudellisia resursseja, mutta siellä voidaan tarvita osaamista, joka ei ole riippuvainen taloudellisesta toimintakyvystä. Haastateltavat kertovat, että monella aikuissosiaalityön asiakkaalla on paljon osaamista ja taitoa toimia luonnossa. Asiakkaat osaavat hyödyntää luonnonantimia ja osa toimii hyvin omavaraisesti arjessaan. Luonto ja siellä toimiminen on luontevaa myös sen vuoksi, että moni asiakas asuu luonnon lähellä. Luonto on näin hyvin luonteva osa sosiaalityötä ja luonnollinen toimintaympäristö sille.

Tällainen ymmärrys luonnon merkityksestä auttaa sosiaalityötä tukemaan asiakkaan voimavaroja, luontosuhdetta ja hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Tämä tulee lähelle ekososiaalisen sosiaalityön ymmärrystä luonnon merkityksestä. Hyvän luontosuhteen ajatellaan tuottavan ihmisen elämään kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä vahvistavan ekologista kestävyyttä. Sosiaalityöntekijä myös nähdään toimimassa erilaisissa ympäristöissä asiakkaan kanssa tasavertaisena. (Helne & Hirvilampi 2017, 39–40; Boetto 2016, 61; Närhi & Matthies 2016a, 32–34.)

Haastateltavat sanoittavat luontolähtöisyyden olevan merkityksellinen sosiaalityössä myös koko maapallon hyvinvoinnin näkökulmasta. Tällöin tärkeäksi nousee ekologisesta elämäntavasta keskustelemien ja yhteinen opettelu sen äärellä. Haastateltavien mukaan sosiaalityöntekijällä on jopa velvollisuus ottaa ekologiset kysymykset ja maapallon hyvinvointi osaksi asiakkaan kanssa tehtävää työtä.

Ilmastonmuutos ja kierrätysteemat ja luonnonvarojen väheneminen, niitä voi ja pitääkin myös asiakkaille tuoda esille. Semmosta tietouden lisäämistä ja tekemällä oppimista vielä enemmän. [H5]

Tällainen ymmärrys sosiaalityön tehtävästä asettuu selkeästi ekososiaalisen sosiaalityön viitekehykseen. Ekososiaalinen sosiaalityö tunnustaa luonnonympäristön merkityksen yhteiskuntien ja ihmisten hyvinvoinnille, mutta myös näkee ekososiaalisen sosiaalityön tehtäväksi kansalaisten ympäristötietoisuuden kasvattamisen (Matthies 2017, 24; Peeters 2016, 190; Närhi & Matthies 2016b, 100).

5.3 Rakenteet ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistajana

Asiakkaan kokemaa hyvinvoinnin lisääntyminen sekä sosiaalityöntekijöiden ammatillinen ymmärrys omasta roolistaan ja sosiaalityöstä avaavat mahdollisuuksia ekososiaaliselle sosiaalityölle aikuissosiaalityön kentällä. Nämä edellyttävät kuitenkin taakseen ja tuekseen rakenteellisia mahdollisuuksia (mm. Boetto ym. 2020, 307; Powers 2017, 297). Haastattelemani työntekijät tekevät työtään samanlaisen lainsäädännön ja aikuissosiaalityön realiteettien todellisuudessa kuin muutkin aikuissosiaalityötä tekevät ammatillaiset.

Haastateltavat toivat toistuvasti esiin, että *esimiesten tuki* ja vaatimus tehdä työtä toisella tavalla on keskeinen ekososiaalisen sosiaalityön mahdollistaja. Työn kehittämistä odotetaan ja siihen kannustetaan. Sille varataan myös aikaa, vaikka sitä voisi olla myös enemmän. Organisaatiossa on myös luotu rakenteita tämän tueksi. Haastateltavat kertovat, että työntekijät tapaavat toisiaan säännöllisesti tiimeissä, ja näissä puhutaan työn kehittämisestä ja suunnitellaan sitä. Esimiehet ovat sitoutuneita yhdessä työntekijöiden kanssa työn kehittämiseen. Keskustelussa nousee esiin, että kehittäminen tarkoittaa juuri asiakkaan nostamista keskiöön ja esimerkiksi asiakkaan elinympäristöön jalkautumista sekä yhteisöllisen työn vahvistamista. Haastateltavat ilmaisevat, että esimiehet ovat joutuneet myös puolustelemaan tätä päätöksentekijöille. Matthies, Svenlin, Rantamäki ja Viitasalo (2021, 196) toteavat, että viime kädessä organisaatioiden johtamis- ja esimiesrakenteet ratkaisevat sen, mitä ja miten aikuisosiaalityössä kehitetään. Johtajuus, joka puolustaa ja tukee työntekijöiden ja asiakkaiden näkemyksiä myös hallinnon ylemmillä tasoilla kannustaa ja tukee kehittämistä.

Ekososiaalisen sosiaalityön tekemisellä ja kehittämisellä nähdään olevan myös *työhyvinvointia lisäävä vaikutus*. Haastateltavat tuovat useissa kohdin esiin, että yhteisöllisyys, luontolähtöisyys ja asiakkaan elinympäristöön astuminen katkaisevat työntekijän työpäivää ja -viikkoa. Ne auttavat jaksamaan ja irtautumaan työn välillä puuduttavistakin rutiineista.

Se on semmosta irtautumista mulle ainakin henkilökohtaisesti siitä työstä siellä toimistossa. Ja mä toivosin että sitä ois niinku enempi. [H5]

Asiakkaiden kanssa yhdessä tekeminen ja keskusteleminen erilaisten asioiden äärellä erilaisissa ympäristöissä antaa sosiaalityöntekijälle mahdollisuuden olla tasavertainen kumppani sekä tuo virkeyttä, voimavaroja ja rauhaa myös sosiaalityöntekijälle itselleen.

Ekososiaalisella työorientaatiolla voi myös olla koko työyhteisöä virkistävä vaikutus. Yhteinen suunnittelu, ideointi sekä erilaisten toimintojen toteuttaminen koetaan mukavana vaihteluna toimistotyöhön. Työntekijöillä oli selvä halu lisätä ekososiaalisen sosiaalityön elementtejä työssään ja vähentää toimistossa tehtävää työtä. Haastattelussa nousee esiin, että toimistotyöstä ei pystytä kokonaan luopumaan, mutta toive sen vähentämisestä on selvä.

Se on jäänyt sieltä kaukaisilta ajoilta, ja ehkä se on semmonen perinne, josta nyt pyritään tietysti eroon. [H5]

Toimistotyön edut ja merkitys näyttäytyvät työhyvinvointiin liittyvinä asioina. Sosiaalityöntekijän työ sisältää väistämättä tehtäviä, jotka vaativat omaa tilaa, rauhaa ja hiljaisuutta. Näiden tehtävien hoitamiseen tulee olla riittävä ja sopiva mahdollisuus, mutta niiden tulee olla sopivassa suhteessa muun työn kanssa.

5.4 Yhteenveto

Ekososiaalista sosiaalityötä virittävä lähtökohta suomalaisessa aikuissosiaalityössä näyttää olevan asiakaslähtöisyys. Se luo raamit ekososiaalisen sosiaalityön asettumiseksi luontevaksi osaksi niin sosiaalityöntekijän omaa työtä kuin laajemminkin aikuisosiaalityötä. Tämä edellyttää esimiesten tukea ja rakenteissa luotuja konkreettisia mahdollisuuksia tehdä työtä asiakaslähtöisesti.

Yhteenvetona voidaan todeta, että suomalaisessa aikuissosiaalityössä on toimipisteitä, joissa ekososiaalinen sosiaalityö on alkanut määritellä sosiaalityöntekijöiden ammatillista ymmärrystä sosiaalityön luonteesta ja sosiaalityöntekijän roolista. Näissä työyhteisöissä ekososiaalinen sosiaalityö on konkretisoitunut käytännön toimiksi ja ekososiaalinen työorientaatio on alkanut rakentua. Analyysini tulosten perusteella ekososiaalisen työorientaation pohjalla vaikuttava ammatillinen ymmärrys korostaa asiakkaan ja työntekijän tasavertaista suhdetta, jossa molempien osallisuus ja asiantuntijuus ovat yhtä merkittävässä roolissa. Sosiaalityöntekijä nähdään kokonaisvastuun kantajana asiakkaan tilanteen parantumisessa ja muutoksen mahdollistumisessa. Tämä edellyttää asiakkaan aitoa tuntemista ja luottamuksellista asiakassuhdetta. Sosiaalityöntekijä toimii yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan omilla areenoilla ja työn tavoite on lisätä asiakkaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Työn tavoitteet ja konkreettiset toimet määrittävät asiakkaan omista lähtökohdista käsin. Sosiaalityön velvollisuudeksi asettuu myös ekologisten kysymysten käsittely ja maapallon hyvinvoinnista huolehtiminen osana asiakastyötä.

Käytännössä ekososiaalinen työorientaatio rakentuu asiakkaiden omiin elinympäristöihin jalkautumisesta, yhteisöllisyyden vahvistamisesta sekä luontolähtöisyydestä ja ekologisen tietoisuuden jakamisesta. Voimavaralähtöisyys kietoutuu osaksi kaikkea tekemistä ja sosiaalityöntekijän ammatillista asennoitumista. Näitä toteuttamalla sosiaalityöntekijät pystyvät tekemään työtänsä ekososiaalisen ymmärryksensä mukaisesti ja asiakkaan hyvinvointia aidosti lisäten.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän maisterintutkielman lähtökohtana oli vastata kysymykseen siitä, millaisia esteitä ja mahdollisuuksia ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumiselle suomalaisessa aikuissosiaalityössä muodostuu, ja millaisista asioista ekososiaalinen työorientaatio suomalaisessa kontekstissa rakentuu. Tässä luvussa esittelen tutkielmani johtopäätökset ja pohdin sitä, millaisia näköaloja ekososiaalisen sosiaalityön myötä suomalaiselle sosiaalityön kentälle avautuu.

6.1 Ekososiaalinen työorientaatio ja sen mahdollisuudet suomalaisessa aikuissosiaalityössä

Teorialuvussa määritin ekososiaalisen työorientaation keskeisiksi ulottuvuuksiksi rakenteellisen vaikuttamisen, voimavaralähtöisyyden, yhteisöllisyyden ja ihmisten välisen yhteyden vahvistamisen, ihmisten elinympäristöön jalkautumisen sekä luontolähtöisyyden. Tulosluvuissa käsittelin näiden teemojen kautta ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksia ja esteitä suomalaisessa aikuissosiaalityössä, sekä myös sitä, millaista vetovoimaa ekososiaaliselle sosiaalityölle käytännössä muodostuu. Näiden lisäksi tarkastelin sitä, millaisista asioista ekososiaalinen työorientaatio rakentuu. Tutkimuksessani merkittävässä roolissa oli aikuissosiaalityön ammattilaisten omat näkemykset, ja kokeilujen kautta syntynyt ymmärrys ekososiaalisesta sosiaalityöstä. Tästä johtuen aineisto tarjosi kirjavan kuvan ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksista ja konkretisoitumisesta.

Tutkimukseni johtopäätöksenä voidaan todeta, että ekososiaalinen työorientaatio on suomalaisessa aikuissosiaalityössä rakentumassa ja tutkimukseni tulosten perusteella sen rakentumisesta piirtyy kaksi keskenään erilaista tilannekuvaa. Ensimmä-

mäisessä kuvassa sosiaalityöntekijöillä on pyrkimystä kohti ekososiaalista työorientaatiota, mutta aikuissosiaalityön järjestelmälähtöisyys asettuu sen konkretisoitumisen esteeksi. Toisessa kuvassa ekososiaalinen sosiaalityö on jo alkanut määritellä sosiaalityöntekijöiden ammatillista ymmärrystä sosiaalityön luonteesta ja sosiaalityöntekijän omasta roolista, ja ekososiaalinen sosiaalityö on konkretisoitunut työorientaatioksi. Näissä tilannekuvissa aikuissosiaalityön järjestelmälähtöisyys ja vastaavasti asiakaslähtöisyys asettuvat ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisen jakolinjoiksi. Nämä kuvat täydentävät toisiaan ja kertovat myös siitä, että ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen käytännön kentälle on prosessinomaista ja riippuen työyhteisöjen tilanteesta tämä prosessi on joko pidemmällä tai ottamassa ensiaskeleitaan.

Tutkimukseni tulosten perusteella voidaan todeta, että niissä työyhteisöissä, joissa asiakaslähtöisyyteen on sitouduttu vahvasti käytännön tasolla, ekososiaalinen työorientaatio näyttää mahdollistuvan. Asiakaslähtöisyys asettuu ekososiaaliseen työorientaatioon virittäväksi lähtökohdaksi. Tässä kontekstissa ekososiaalisen sosiaalityön elementit ovat asettuneet osaksi työkuultuuria ja alkaneet myös määritellä sosiaalityöntekijän ymmärrystä niin hänen omasta tehtävästään kuin sosiaalityön luonteesta laajemmin. Työ rakentuu asiakkaan ja työntekijän tasavertaiselle suhteelle, jossa niin asiakkaan kuin työntekijän ääni ja osallisuus ovat yhtä tärkeässä asemassa. Sosiaalityöntekijällä on pyrkimys pois hierarkkisesta viranomaisuudesta. Työn tavoitteena on asiakkaan kokeman hyvinvoinnin lisääntyminen ja tällöin tavoitteet nousevat ensisijaisesti suoraan asiakkaiden elämästä. Työntekijät mieltävät sosiaalityön velvollisuudeksi käsitellä myös ekologisia kysymyksiä ja maapallon hyvinvoinnista huolehtimista osana asiakastyötä, sillä ne liittyvät niin asiakkaan kuin koko maapallon hyvinvointia vahvistaviin asioihin.

Sosiaalityöntekijä ymmärtää roolinsa kokonaisvastuun kantajana ja muutoksen mahdollistajana asiakkaan tilanteessa. Tämä edellyttää asiakkaan aitoa tuntemista ja luottamuksellista asiakassuhdetta. Sosiaalityöntekijä mieltää itsensä toimimassa asiakkaiden omilla areenoilla yhdessä asiakkaan kanssa ja asiakas nähdään aktiivisena ja tasavertaisena toimijana. Käytännössä ekososiaalinen työorientaatio rakentuu asiakkaiden omiin elinympäristöihin jalkautumisesta, yhteisöllisyyden vahvistamisesta sekä luontolähtöisyydestä ja ekologisen tietoisuuden jakamisesta. Voimavaralähtöisyys kietoutuu osaksi kaikkea tekemistä ja sosiaalityöntekijän ammatillista asennoitumista. Näitä toteuttamalla sosiaalityöntekijät pystyvät tekemään työtänsä ekososiaalisen ymmärryksensä mukaisesti ja asiakkaan hyvinvointia aidosti lisäten. Sosiaalityöntekijöiden työskentelyä motivoi asiakkailta saatu palaute uudenlaisen orientaation merkityksellisyydestä ja hyödyllisyydestä. Järjestelmästä nousevat työn tavoit-

teet ovat läsnä työssä, mutta tästä huolimatta työtä pyritään tekemään aidosti asiakkaan lähtökohdista käsin ja hänen äänensä halutaan saada kuuluviin ja myös kuuluksi.

Toisessa tilannekuvassa ekososiaalinen työorientaatio on vielä rakentumassa ja on siksi jäsentymätön. Sosiaalityöntekijät tunnistavat ekososiaalisen sosiaalityön merkityksen, mutta tämä ei ole vielä konkretisoitunut käytännön työksi. Keskeiseksi esteeksi konkretisoitumiselle muodostuu aikuissosiaalityön järjestelmälähtöisyys. Järjestelmälähtöisyys ohjaa työn tavoitteita ja tekemisen tapoja toisin, ja yksittäisen sosiaalityöntekijän on vaikea irrottautua siitä. Ekososiaaliselle lähestymistavalle löytyy tulkintani mukaan kuitenkin tilausta aikuissosiaalityön sisällä ja näin uuden ekososiaalisen työorientaation rakentumiselle on käytännön työstä nousevaa vetovoimaa. Kiinnostavaa on, että samalla kun aikuissosiaalityön järjestelmälähtöisyys asettuu ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisen esteeksi, se myös muodostuu merkittäväksi syyksi sille, miksi aikuissosiaalityössä tulisi kurkotella kohti ekososiaalista työorientaatiota.

Tutkimukseni tulosten perusteella järjestelmälähtöisyys näyttää johtavan siihen, että aikuissosiaalityölle asetetut tavoitteet ja resurssit eivät kohtaa asiakkaan tarvitseman avun ja tuen kanssa. Merkittävä työn haaste on liian ohueksi jäävä asiakassuhde, ja tämä heikentää kestäväen muutoksen mahdollisuuksia asiakkaiden elämässä. Sosiaalityöntekijöillä ei ole riittävästi aikaa tutustua asiakkaaseen, paneutua hänen tilanteeseensa kokonaisvaltaisesti ja pureutua ongelmien takana oleviin juurisyihin. Asiakkaat ajautuvat myös pirstalaisen järjestelmän pompoteltavaksi, ja kokonaiskuva asiakkaan tilanteesta valuu tämän järjestelmän notkelmiin. Sosiaalityöntekijän tehtäväksi jää asiakkaan asianajajana toimiminen ja avusta taistelija. Nykyinen työtapa ei myöskään tarjoa riittäviä välineitä vastata asiakkaiden elämismaailmasta nouseviin ekologisuuden kysymyksiin tai ekologisen kriisin vaikutuksiin. Asiakkaan elämismaailman ohella ekologisuuden vaatimus nousee yhteiskunnallisesta tilanteesta. Sosiaalityön tulisi tarttua ekologisuuteen, jotta se pysyisi ajan hermolla ja olisi enemmän tässä päivässä kiinni. Tämä ei kuitenkaan ole helposti sovitettavissa nykyisiin aikuissosiaalityön käytäntöihin. Sosiaalityöntekijät tunnistavat aikuissosiaalityön muutostarpeet. He toivovat enemmän aitoa moniammatillisuutta, yhteistyötä, aikaa paneutua asiakkaiden tilanteisiin kokonaisvaltaisesti ja mahdollisuuksia saada aikaan kestävää muutosta asiakkaiden elämässä.

Tutkimukseni tulosten valossa ekososiaalisen sosiaalityön tuomat näköalat ja konkreettiset työmenetelmät vastaavat näihin sosiaalityöntekijöiden nimeämiin muutostarpeisiin. Ekososiaalisen sosiaalityön elementit mahdollistavat hyvän ja luottamuksellisen asiakassuhteen rakentamisen, ja sen myötä mahdollistuu voimavaralähtöinen työskentely. Näiden kautta tavoitellaan kokonaisvaltaista ja juurisyihin pureu-

tuvaa sosiaalityötä. Tässä kontekstissa ekososiaalisen sosiaalityön merkitys näyttäytyy kuitenkin ensisijaisesti asiakassuhteen syventämisen ja kokonaisvaltaisen työskentelyn kautta. Tutkimukseni tulosten perusteella ekososiaalisen sosiaalityön oletta-
mus asiakkaiden areenoilla toimimisesta tai työn tavoitteiden rakentumisesta asiakas-
pinnasta käsin on vaikeasti sovitettavissa järjestelmälähtöisen aikuissosiaalityön to-
dellisuuteen. Järjestelmälähtöisen työn tavoitteet pakottavat keskittymään työssä toi-
sin ja asettavat sosiaalityöntekijän niin sanottuun viranomaistyöhön, joka tapahtuu
ensisijaisesti toimistoissa. Sosiaalityöntekijä määrittyy etäämpää tilannetta seura-
vaksi kokonaistilanteen hallitsijaksi, ja asiakkaiden kanssa yhdessä toimiminen erilai-
sissa ympäristöissä asettuu ensisijaisesti sosiaaliohjaajan työtehtäviksi. Ekososiaalisen
sosiaalityön toteuttaminen vaatii myös enemmän aikaa, ja tämän löytäminen on ny-
kyisessä työssä vaikeaa.

Ekososiaaliselle sosiaalityölle ominainen ekokriittinen suhtautuminen ja luonto-
lähtöisyyden korostaminen eivät myöskään vielä merkittävällä tavalla näy haastatel-
tavien puheessa tai luo yksistään vahvaa velvoitetta ekososiaaliseen sosiaalityöhön.
Asiakkaiden elämästä nousevat ekologiset kysymykset tai yhteiskunnallinen keskus-
telu tunnistetaan, mutta niiden suhde sosiaalityöhön hakee vielä paikkaansa ja on jä-
sentymätön. Luontolähtöisyys on läsnä sosiaalityöntekijän työssä, mutta sen merkitys
rakentuu ensisijaisesti asiakastapaamiselle tarjoutuvana erilaisena ympäristönä, ei
niinkään asiakkaan luontosuhteen syventämisen tai ekologisen kestävyuden näkökul-
mien kautta. Luontolähtöisyys ymmärretään myös luonnon tarjoamien hyvinvointi-
vaikutusten kautta, mutta tällainen luonnossa olemisen asiakkaiden kanssa asettuu
ensisijaisesti osaksi sosiaaliohjaajan tehtävänkuvaa. Ekososiaalinen sosiaalityö aset-
tuu myös ensisijaisesti asiakaspinnassa tehtäväksi työksi ja sen rakenteellinen taso on
vaikeasti hahmottuva. Sosiaalityöntekijät tunnistavat ekososiaalisen sosiaalityön nos-
tamat nykyisen aikuissosiaalityön rakenteelliset haasteet ja järjestelmälähtöisyyteen
palaavat ongelmat, mutta irrottavat itsensä niiden ratkaisupyrkimyksistä. Ekososiaa-
lisen sosiaalityö itsessään rakenteellisena työnä, asiakastason ulkopuolella, ei myös-
kään jäsentynyt haastateltavien puheessa. Ekososiaalisen sosiaalityön merkitys raken-
tuu tässä kontekstissa toisin kuin asiakaslähtöisyyttä korostavissa työyhteisöissä, eikä
ekososiaalinen sosiaalityö ole vielä konkretisoitunut käytännössä.

Tutkielmani johtopäätöksenä voidaan todeta, että ekososiaalisen työorientaation
mahdollistuminen edellyttää aidosti asiakaslähtöistä suhtautumista sosiaalityön si-
sällä. Tulosten perusteella asiakaslähtöisyyteen pyrkivässä työssä ekososiaalisen sosi-
aalityön työmenetelmät mahdollistuvat ja ekososiaalinen työorientaatio voi asettua
osaksi sosiaalityötä. Keskeinen mahdollistaja tälle on esimiesten tuki ja velvoite kehit-
tää työtä tähän suuntaan. Tämä edellyttää, että kehittämiselle on konkreettisesti va-
rattu aikaa ja organisaatiossa on luotu rakenteita sen tueksi. Esimiesten tulee olla yh-

dessä työntekijöiden kanssa sitoutuneita asiakaslähtöiseen työn kehittämiseen. Vastaavasti työn rakenteiden ja esimiehen tuen puutteet estävät ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumisen. Ekososiaalisen sosiaalityön tekemisellä ja kehittämisellä näyttää myös olevan työhyvinvointia lisäävä vaikutus, ja tämä itsessään myös rohkaisee sen lisäämiseen käytännössä.

Asiakaslähtöisyyden ohella ekososiaalisen työorientaation mahdollistaja ja edellytys on sosiaalityöntekijän henkilökohtainen muutosprosessi. Tämä on prosessi, jossa työntekijä reflektoi omaa työn tekemisen tapaa ja omia sekä työyhteisönsä arvoja, ja peilaa niitä ekososiaaliseen kriisiin. Tämän lisäksi koko palvelujärjestelmän tulee lähteä tähän prosessiin joka tasolla. Sosiaalityön muuttuminen ekososiaaliseksi ei riitä, vaan tarvitaan muutoksia niin terveystaloudessa, työvoimatoimistossa kuin myös Kelan järjestelmissä. Kyse on isosta muutoksesta, johon kaikki tasot ovat sitoutuneita ja esimiehet eri tasoilla antavat käytännössä luvan toteuttaa muutosta ja tehdä työtä toisin. Tämän myötä ekososiaalinen sosiaalityö voi käytännössä toteutua asiakastasolla asti. Tämän prosessin käynnistyminen edellyttää ekososiaalisen tiedon lisäämistä ja myös ekososiaalisen sosiaalityön kokeiluja käytännön työssä. Ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen suomalaisen sosiaalityöhön edellyttää näin ekososiaalisen ajattelun jakamista sosiaalityöntekijöille ja lisää kokeiluja ekososiaalisuuden äärellä. Se vaatii myös yksittäisiltä työyhteisöiltä ja työntekijöiltä rohkeutta toimia toisin.

6.2 Pohdinta

Luvussa kaksi esitin, että ekososiaalinen sosiaalityö tarjoaa uudenlaista ymmärrystä hyvinvoinnista ja käytännön työhön konkreettisia toisin tekemisen tapoja. Se näkee asiakkaan elinympäristön työn keskeisenä areenana, ja korostaa asiakkaiden tunteista. Tämän lisäksi luontolähtöisyys, asiakkaan voimavaroille rakentuva työ sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen ovat sille ominaisia työn tekemisen tapoja. Ekososiaaliselle sosiaalityölle määrittyy myös rakenteellista muutosta vaativa ote ja sosiaalityöntekijä nähdään muutosta aikaansaavana toimijana. Tutkimukseni tulokset osoittavat, että nämä vaativat aikaa ja paneutumista sekä lisää tietoa ekososiaalisesta sosiaalityöstä. Ei ole myöskään itsestään selvää, että tämä onnistuu helposti. Ekososiaalinen lähestymistapa näyttää haastavan suomalaista aikuissosiaalityötä muutokseen, jossa niin asiakkaan asema kuin myös sosiaalityöntekijän rooli ja tehtävä on ymmärrettävä uudella tavalla.

Ekososiaalisen sosiaalityön tarjoama yksi merkittävä avaus suomalaiseen aikuisosiaalityön keskusteluun on asiakkaan aseman ymmärtäminen uudella tavalla ja tä-

män konkretisoituminen käytännön työssä. Tutkimuksessani asiakaslähtöisyys asettuu ekososiaalisen sosiaalityön keskeiseksi mahdollistajaksi ja siihen virittäväksi lähtökohdaksi, ja järjestelmälähtöisyys puolestaan sen mahdollisuuksia heikentäväksi. Aikuissosiaalityössä on jo pitkään puhuttu asiakkaan osallisuuden vahvistamisesta ja asiakkaan äänen kuulumisen tärkeydestä (mm. Karjalainen ym. 2021, 17–18; Karjalainen ym. 2019, 11, 24; Juhila 2012, 39–43.) Oma tutkimukseni ei mahdollista yleistysten tekemistä, mutta se avaa näköaloja aikuissosiaalityön käytännön arkeen. Ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoituminen näyttää vaikealta erityisesti siksi, että se vaatii aikaa ja tilaa ajatella, tutustua asiakkaaseen ja pureutua kokonaisvaltaisesti asiakkaan tilanteeseen. Tämä on yllättävää aikuissosiaalityön yleisten tavoitteiden ja julkilausumien valossa. Ekososiaalinen sosiaalityö herättelee aikuissosiaalityötä keskusteluun sen nykytilasta ja sen itse itselleen asettamien tavoitteiden ja todellisuuden välisestä ristiriidasta. Tällöin kyse ei ole enää vain järjestelmälähtöisyyden ja asiakaslähtöisyyden vuoropuhelusta, vaan paljon syvemmälle menevästä sosiaalityön ammatillisesta ymmärryksestä ja sen tehtävästä osana suomalaista yhteiskuntaa.

Tähän liittyy myös keskustelu sosiaalityöntekijän roolin ja tehtävän ymmärtämisestä. Ekososiaalinen sosiaalityö haastaa sosiaalityöntekijää konkreettisiin tekoihin yhdessä asiakkaiden kanssa erilaisissa ympäristöissä (mm. Matthies & Närhi 2016b, 98). Tutkimukseni osoittaa, että tämä on mahdollista, kun työ rakentuu asiakaslähtöisyydelle, mutta järjestelmälähtöisen työn puristuksessa sosiaalityöntekijän työnkuva ei rakennu näin. Sosiaalityöntekijän on myös vaikea sovittaa itseään ekososiaalisen sosiaalityön tarjoamaan rooliin. Tulosten perusteella ekososiaalisten menetelmien hyödyntäminen asettuu helpommin osaksi sosiaalihojajien työnkuvaa. Ekososiaalinen sosiaalityö jäsentyy näin sosiaalityöntekijän tehtäväkentän ulkoreunalla tapahtuvaksi toiminnaksi. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko suomalainen aikuissosiaalityö lipunut liian kauas ytimestään, jos asiakkaan elämismaailmassa työskentely koetaan vieraaksi ja useammin etäiseksi kuin tutuksi. Närhen (2017, 314) mukaan aikuisosiaalityön 'eriytyminen' ja työn siirtyminen pois ihmisten konkreettisista elinympäristöistä on voinut kaventaa ajatusta siitä, mitä sosiaalityössä tehdään ja millaisiin asioihin siinä kiinnitetään huomiota. Tällöin myös sosiaalityöntekijän rooli määrittyy tämän mukaisesti.

Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän asema ja tehtävät nostavat myös ekososiaalisen sosiaalityön paikallisuuden tarkastelun alle. Tutkimukseni perusteella näyttää siltä, että ekososiaalinen sosiaalityö määrittyy erilaiseksi, riippuen siitä, missä sitä tehdään. Ekososiaalisen sosiaalityön aikaisemmissa tutkimuksissa (mm. Ranta-Tyrkkö & Jojo 2017; Rambaree 2017; Alston 2017) ekososiaalinen sosiaalityö on paikantunut työksi, jossa kohdataan ympäristöongelmien konkreettiset vaikutukset ja jossa olennaista on ollut kansalaisten hyvinvoinnin ja elämänedellytysten turvaaminen. Sosiaalityöntekijät ovat työskennelleet osana paikallista yhteisöä yhdessä niiden asiakkaiden kanssa,

joiden elämään ja yhteisöihin ympäristöongelmat ovat vaikuttaneet. Ihmisten elinympäristö itsessään on ohjannut sosiaalityöntekijöiden työn tekemisen tapaa ekososiaaliseen suuntaan.

Oman tutkimukseni valossa suomalaisessa aikuissosiaalityössä ekososiaalinen sosiaalityö näyttäisi rakentuvan toisista lähtökohdista käsin. Työskentely-ympäristö ei itsessään sanele työn tekemisen tapoja, ja harvoin asiakkaiden ympäristöt ovat suoraan ympäristötuhojen runtelemia. Suomalaisessa yhteiskunnassa, länsimaisen talouskasvuhanteen keskellä, ekososiaalisten haasteiden hahmottaminen asiakkaiden elämässä ja elinympäristöissä vaatii aikaa, tietoa ja ajatusten reflektointia. Se vaatii astumista ”laatikon ulkopuolelle”, josta myös sosiaalityöntekijät itse puhuvat. Ekologisten ja sosiaalisten epäkohtien hahmottaminen on helpompaa yhteisöissä, joissa ne näkyvät konkreettisesti ja syyseuraus -suhteet ovat suoremmin vedettävissä. Näin voidaan ajatella, että ekososiaalinen sosiaalityö suomalaisessa kontekstissa on vaativa tehtävä sosiaalityöntekijälle. Ekologisten ja sosiaalisten kysymysten monimutkainen kietoutuminen toisiinsa suomalaisessa todellisuudessa voi tehdä rakenteellisesta työstä ja ylipäänsä ekososiaalisesta työstä vaikeasti jäsentyvän. Tämä voi olla myös syy sille, miksi ekososiaalisen sosiaalityön rakenteellinen taso jää vielä hahmottomaksi sosiaalityöntekijöiden ajattelussa.

Haastattelemani sosiaalityöntekijät hahmottivat ekologisen kriisin vaikutuksia yhteiskunnan tehokkuusvaatimusten ja yksilön pärjäämisen vaatimusten kautta, ja myös Salonen (2012, 142) liittyy osattomuuden ja syrjäytymisen osaksi talouskasvu-keskeisyyttä ja näin ekologista kriisiä. Tutkimukseni tulosten perusteella ekososiaalinen sosiaalityö paikantuu suomalaisessa kontekstissa työksi, jossa tavoitellaan asiakkaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhteisöllisyys, luontolähtöisyys, voimavaroille rakentuva työ ja asiakkaiden elinympäristöön jalkautuminen luovat edellytyksiä tälle. Asiakas on keskeinen työn määrittäjä, ja sosiaalityön konkreettiset ympäristöt ja yhteisöt voivat olla hyvin kirjavia. Tällä tavalla rakentuva sosiaalityö yhtäältä haastaa näkemystä hyvinvoinnista vain taloudellisena hyvinvointina ja toisaalta laajentaa aikuissosiaalityötä taloudellisen avustamisen ulkopuolelle. Näin se myös asettuu osaksi ekokriittistä paradigmaa ja ekososiaalisen sosiaalityön viitekehykseen.

Suomalainen konteksti kuitenkin haastaa sosiaalityöntekijää toisella tavalla, ja vaatii paljon tietoa tuekseen, jotta sosiaalityöntekijä voi toimia ekososiaalisen työorientaation mukaisesti. Samalla se edellyttää ottamaan asiakkaan aseman tosissaan ja tämä vaatii myös ekososiaalisen sosiaalityön toimintaympäristöjen sekä ekokriittisen paradigman tarkastelua avoimesti. Suomalainen konteksti velvoittaa ekososiaalista sosiaalityötä etsimään kulloisestakin ympäristöstä asiakkaan hyvinvointia lisäävät ja heikentävät asiat ja näiden liittymäkohdat ekososiaaliseen kriisiin. Ekososiaalisen sosiaalityön katse ei kohdistu vain kehittyvien maiden tilanteisiin ja siellä elävien ihmisten hätään, vaan se kohdistuu myös länsimaisen yhteiskunnan todellisuuteen ja

näissä yhteiskunnissa elävien ihmisten ongelmiin. Ekososiaalisen sosiaalityön täytyy nähdä ekologisen kriisin vaikutukset laajemmin kuin vain konkreettisina ympäristötuhoina ja työskennellä niiden parissa kaikkialla myös asiakastasolla.

Ekososiaalisen sosiaalityön määrittelypyrkimyksille tämä tarkoittaa myös sitä, että paikallisuus ja asiakkaiden elämismaailma tulee ottaa todesta ja antaa sen aidosti määrittää niitä sisältöjä ja oletuksia, joita ekososiaaliselle sosiaalityölle rakentuu. Jotta ekososiaalisen sosiaalityön mahdollisuuksia tai konkreettisia ilmenemismuotoja voidaan suomalaisessa kontekstissa tutkia tai kehittää, täytyy olla valmis kyseenalastamaan ne käsitykset ja kuvat, jotka ekososiaalisesta sosiaalityöstä globaalilla tasolla on piirtynyt. Asiakkaan elinympäristöön jalkautuminen ja asiakaslähtöisyyden vaade haastaakin näin myös ekososiaalisen sosiaalityön tutkimusta reflektion äärelle. Länsimainen yhteiskunta piilottaa ekososiaalisen kriisin vaikutukset selvemmin, ja tällöin ekososiaalisen sosiaalityön niin teoreettisella kuin käytännön tasolla täytyy tehdä entistä voimakkaammin töitä näiden vaikutusten tavoittamiseksi. Tässä kokeilut ekososiaalisuuden äärellä ovat ratkaisevassa asemassa. Närhen (2107, 315) mukaan yhteisöllinen ja ihmisten elinympäristöihin jalkautuva työ on mahdollisuus ekososiaalisen ymmärryksen rakentumiselle. Ekososiaalisen sosiaalityön konkreettinen toteuttaminen itsessään voi tehdä näkyväksi sen, miksi ekososiaalista sosiaalityötä tarvitaan ja miksi sitä tulee tehdä myös Suomessa. Samalla se tekee näkyväksi sen, että ekososiaalisen sosiaalityön toimintaympäristö itsessään voi olla kaupunkien betonilähiö, maaseudun vihreä omakotitaloalue tai pikaruokaravintolan autokaista. Suomalainen yhteiskunta asettaa ekososiaalisen sosiaalityön tutkimukselle ja käytännön työlle haasteen löytää ja kehittää väylät ekososiaalisen sosiaalityön konkretisoitumiseksi niin, että se voi vastata niihin ekososiaalisiin haasteisiin, joiden keskellä suomalainen kansalainen elää. Avoimuus sille, että ekososiaalinen sosiaalityö ja työorientaatio voi myös määrittyä toisin kuin on totuttu, on siksi tärkeää.

6.3 Mitä tämä tutkimus minulle antoi?

Näen tämän tutkimuksen matkana, jossa minä ja tutkimukseeni osallistuneet työntekijät yhdessä ja erikseen pysähdyimme niin yhteisille kuin erillisille etapeille. Näiden etapppien kautta löytyi tie kohti päämäärää, ekososiaalisen työorientaation määrittämistä suomalaisessa aikuissosiaalityössä. Tämä tutkimus on ollut matka uuteen ja näin se on avannut koko ajan uudenlaisia näkökulmia, oivalluksia ja tiedontarpeita. Se on myös asettanut minut yhä uudelleen etsimään tietoa ekososiaalisen sosiaalityön pirstaleisestakin tutkimuskentästä ja määrittämään tutkimukseni fokusta kirkkaimin.

Tutkimukseni sijoittuminen osittain käytäntötutkimuksen viitekehukseen, on tarjonnut mahdollisuuden kurkottaa ruohonjuuritasolle asti, ja tuoda siellä olevaa tietoa osaksi suomalaista ekososiaalisen sosiaalityön teoreettista keskustelua. Käytäntötutkimus tunnustaa ja tunnistaa tieteen tulosten ja ajankohtaisen käytännön kokemuksen välisen vuorovaikutuksen tärkeyden sosiaalityön kehittämisen kannalta. (Saurama 2016, 78; Satka ym. 2016, 21.) Tässä tutkimuksessa sosiaalityön ammattilaisilta saatavat tieto on ollut merkittävässä roolissa uuden ekososiaalisen työorientaation määrittämisessä. Tieto työssä kohdattavista tarpeista on työntekijöillä ja samalla heillä on tietoa siitä, miten uusi työorientaatio käytännössä voi mahdollistua. Ajattelun, että sosiaalialan työntekijöiden kanssa yhdessä tuotettava ja etsittävä tieto voi näin avata mahdollisuuksia uusille innovaatioille ja myös kestävän siirtymän pyrkimyksille. Tämän ohella ekososiaalisen sosiaalityön teoriatieto on luonut suuntaa työorientaation rakentumiselle, ja teoria ja käytäntö ovatkin käyneet jatkuvaa vuoropuhelua keskenään. Tässä prosessissa on myös korostunut vahvasti se, ettei valmiita vastauksia ole. Asioiden ihmettely, kokeileminen, tutkiminen ja yhteisen tiedon etsiminen ovat olleet tutkimuksessani tärkeitä polkuja. (Satka ym. 2016, 18.)

Tämä matka on vaatinut sinnikkyyttä ja järjestelmällisyyttä. Se on syventänyt osaamistani ekososiaalisen sosiaalityön parissa, mutta opettanut paljon myös tutkimuksen tekemisestä. Ekososiaalisen sosiaalityön kysymysten käsittely teoreettisen tutkimuskeskustelun valossa oli itsessään haastava prosessi. Empiirisen aineiston liittäminen tähän kokonaisuuteen avasi sellaisia näkökulmia ja pohdintoja, joita en olisi pelkän teoreettisen keskustelun kautta tavoittanut. Empiirinen aineisto asettaa myös omia reunaehdoja tutkimuksen toteuttamiselle ja tämä vaikuttaa koko tutkimusprosessiin. Aineiston käsittely ja tulosten esittely edellytti hyvin vahvaa anonymiteettisuojaa tutkimukseeni osallistuneille, ja tämä ei aina ollut yksinkertaista.

Tässä tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden näkemykset ekososiaalisesta sosiaalityöstä ja ekososiaalisen työorientaation rakentumisesta olivat merkittävässä asemassa. Teoreettinen viitekehys yhdessä kokeilujen kanssa loi pohjan näiden näkemysten peilaamiselle. Ekososiaalinen sosiaalityö ja ekososiaalinen työorientaatio sen konkreettisena ilmentymänä näyttävät rakentuvat suomalaisessa aikuissosiaalityössä toisin kuin kansainvälisten tutkimusten konteksteissa. Mielestäni olisi tärkeä jatkossa tutkia vielä enemmän sitä, millaisena ekososiaalinen sosiaalityö näyttäytyy laajemminkin länsimaisissa yhteiskunnissa ja miten ekososiaalinen työorientaatio niissä rakentuu. Kestävän siirtymän mahdollistamiseksi ekososiaalisen sosiaalityön tulee yhä enemmän konkretisoida myös länsimaisen sosiaalityön piirissä. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, millaisia vaikutuksia ekososiaalisella sosiaalityöllä on asiakkaiden elämään ja millainen merkitys tällä voi olla suomalaisen aikuissosiaalityön kannalta.

LÄHTEET

- Alston, Margaret (2017) Ecosocial work. Reflections from the Global South. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) *The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy*. Lontoo: Routledge, 91-104.
- Alston, Margaret & Hazeleger, Trizia & Hargreaves, Desley (2016) Social work in post-disaster sites. Teoksessa McKinnon, Jennifer & Margaret Alston (toim.) *Ecological social work: towards sustainability*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 158-174.
- Boetto, Heather (2017) A transformative Eco-Social Model: Challenging Modernist Assumptions in Social Work. *British Journal of Social Work* 47 (1), 48-67.
- Boetto, Heather (2016) Developing ecological social work for micro-level practice. Teoksessa McKinnon, Jennifer & Margaret Alston (toim.) *Ecological social work: towards sustainability*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 59-77.
- Boetto, Hether & Bowles, Wendy & Närhi, Kati & Powers, Meredith (2020) Raising awareness of transformative ecosocial work: Participatory action research with Australian practitioners. *International Journal of Social Welfare* 29 (4), 300-309.
- Dominelli, Lena (2013) Environmental justice at the heart of social work practice: Greening the profession. *International Journal of Social Welfare* 22 (4), 431-439.
- Dominelli, Lena (2012) *Green Social Work. From Environmental Crises to Environmental Justice*. Cambridge: Polity.
- Drolet, Julie & Wu, Haorui & Dennehy, Allyson (2016) Social development and sustainability: social work in the Post-2015 sustainable development framework. Teoksessa McKinnon, Jennifer & Margaret Alston (toim.) *Ecological social work: towards sustainability*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 39-56.
- Elsen, Susanne (2017) Community-based Economy and Ecosocial Transition. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) *The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy*. Lontoo: Routledge, 54-70.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2003) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Virtanen, Satu & Vastamäki, Jaana (2018) *Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas*. Teoksessa Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Keuruu: PS-kustannus, 27-62.
- Gray, Mel & John Coates & Tiani Hetherington (2012) *Environmental Social work*. New York: Routledge.
- Green Care Finland (2021a) *Mitä on Green Care? Saatavilla* <<https://www.gcfinland.fi/green-care/>>, luettu 7.12.2021.
- Green Care Finland (2021b) *Green Care - hankkeita ja tutkimusta*. Saatavilla <<https://www.gcfinland.fi/kehittaminen/>>, luettu 7.12.2021.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsingin University Press.

- Hirvilampi, Tuuli (2015) Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 136. Helsinki: Kela.
- Helne, Tuula & Hirvilampi, Tuuli (2017) The Relational Conception of Wellbeing as a Catalyst for the Ecosocial Transition. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Lontoo: Routledge, 36–53.
- Helne, Tuula & Hirvilampi, Tuuli (2014) Changing Paradigms: A Sketch for Sustainable Wellbeing and Ecosocial Policy. Sustainability: Science, Practice & Policy 6(4), 2160–2175.
- Helne, Tuula & Silvasti, Tiina (2011) Johdanto. Teoksessa Helne, Tuula & Tiina Silvasti (toim.) Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 10–23.
- IASSAW AIETS (2021) Global definition of social work. Saatavilla <<https://www.iassw-aiets.org/global-definition-of-social-work-review-of-the-global-definition/>>, luettu 7.1.2021
- Juhila, Kirsi (2018) Aika, paikka ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (2012) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (2008) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön yhteiskunnalliset paikat. Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 48–81.
- Kallio, Aku (2011) Litterointi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavilla <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>>, luettu 7.12.2021.
- Karjalainen, Pekka & Metteri, Anna & Strömberg-Jakka, Minna (2019) Tiekartta 2030. aikuisten parissa tehtävä sosiaalityön tulevaisuusselvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Karjalainen, Pekka & Kivipelto, Minna & Liukko, Eeva & Muurinen, Heidi (2021) Osallisuutta ja toimintakykyä vahvistava aikuissosiaalityö – opas ammattilaisille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja, Ohjaus 2021:1. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kokkolan yliopistokeskus Chydenius (2021a) ECOSOS-tutkimushanke. Saatavilla <<https://www.chydenius.fi/fi/sosiaalitieteet/tutkimus/ecosos-2/ecosos-tutkimushanke>>, luettu 7.12.2021.
- Kokkolan yliopistokeskus Chydenius (2021b) TASOS taloudellinen toimintakyky ja osallisuus -hanke. Saatavilla <<https://www.chydenius.fi/fi/sosiaalitieteet/tutkimus/tasos-taloudellinen-toimintakyky-ja-sosiaalinen-osallisuus-hanke>>, luettu 7.12.2021.
- Kokkonen, Tuomo (2021) Osallisuuspolitiikka aikuissosiaalityön asiakkuuden ja työtapojen määrittäjänä. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 42–54.

- Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Liukko, Eeva (2006) Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. SOCCA:n ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 2006:9. Helsinki: SOCCA, Heikki Waris instituutti.
- Matthies, Aila-Leena (2021) Kestävä siirtymä ja aikuissosiaalityön tehtäväkenttä. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 267–282.
- Matthies, Aila-Leena (2017) The Conceptualization of Ecosocial Transition. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Lontoo: Routledge, 17–35.
- Matthies, Aila-Leena (1993) Ekologinen lähestymistapa sosiaalityössä. Teoksessa Granfelt, Riitta & Harri Jokiranta & Synnöve Karvinen & Aila-Leena Matthies & Anneli Pohjola (toim.) Monisärmäinen sosiaalityö. Jyväskylä: Gummerus, 231–252.
- Matthies, Aila-Leena & Svenlin, Anu-Riina & Rantamäki, Niina & Viitasalo, Katri (2021) Aikuissosiaalityössä vaikuttavat sosiaaliset mekanismit. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 189–202.
- Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (2018) Ecological theories. Teoksessa Thompson, Neil & Paul Stepney (toim.) Social Work Theory and Methods. The Essentials. Lontoo: Routledge, 202–214.
- Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) (2017) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Lontoo: Routledge.
- Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (2014) Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. Teoksessa Pohjola, Anneli & Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: UNIPress, 87–116.
- Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (1998) Ekososiaalisia oivalluksia sosiaalityön arjesta. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan työpapereita 102. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Metsämuuronen, Jari (2011) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. e-kirja Opiskelijalaitos. Helsinki: International Methelp.
- Muurinen, Heidi & Lovio, Iikka (2016) Kokeileminen sosiaalipalveluiden kehittämisen menetelmänä ja strategiana. Teoksessa Satka, Mirja & Ilse Julkunen & Aino Kääriäinen & Ritva Poikela & Laura Yliruka & Heidi Muurinen (toim.) Käytäntötutkimuksen taito. Helsinki: Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -instituutti, 136–160.
- Närhi, Kati (2017) The Changing Understanding of the 'Person in Environment' in Organizing Public Social Work Practice. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. London: Routledge, 301–318.
- Närhi, Kati (2015) Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä. Janus 23 (3), 322–328.
- Närhi, Kati (2004) The Eco-Social Approach in Social Work and the Challenges to the Expertise of Social Work. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

- Närhi, Kati & Matthies, Aila-Leena (toim.) (2018) Ympäristökysymys suomalaisessa sosiaalityön tutkimuksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Närhi, Kati & Matthies, Aila-Leena (2017) The Contribution of Social Work and Social Policy in Ecosocial Transition of Society. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Lontoo: Routledge, 319–326.
- Närhi, Kati & Matthies, Aila-Leena (2016a) Conceptual and historical analysis of ecological social work. Teoksessa McKinnon, Jennifer & Margaret Alston (toim.) Ecological social work: towards sustainability. Lontoo: Palgrave Macmillan, 21–38.
- Närhi, Kati & Matthies, Aila-Leena (2016b) Ekososiaalinen ajattelu yhteisötyössä. Teoksessa Roivainen, Irene & Satu Ranta-Tyrkkö (toim.) Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. Tallinna: United Press Global, 95–107.
- Närhi, Kati & Matthies, Aila-Leena (2001) What is the ecological (self)consciousness of social work? Perspectives on the relationship between social work and ecology. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi & Dave Ward (toim.) Eco-social Approach in Social Work. Jyväskylä: Sophi, 16–53.
- Peeters, Jef (2017) Thinking about commons. A post-capital perspective for social work. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Lontoo: Routledge, 71–88.
- Peeters, Jef (2016) A Safe and Just Space for Humanity: The Need for a new Concept of Well-Being. Teoksessa McKinnon, Jennifer & Margaret Alston (toim.) Ecological social work: towards sustainability. Lontoo: Palgrave Macmillan, 177–196.
- Perttula, Rauno (2021) Nuorten aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 86–100.
- Powers, Meredith (2017) Transforming the profession. Social worker's expanding response to the environmental crisis. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Lontoo: Routledge, 286–300.
- Ranta-Tyrkkö, Satu (2018) Tulevat ilmastot ja sosiaalityön etiikka. Alusta! Saatavilla <<https://alusta.uta.fi/2018/11/02/tulevat-ilmastot-ja-sosiaalityon-etiikka/>>, luettu 7.12.2021.
- Ranta-Tyrkkö, Satu (2017) Sosiaalityön tulevaisuuden etiikka epävarmuuden ja ympäristökriisin maailmassa. Teoksessa Enroos, Rosi & Mikko Mäntysaari & Satu Ranta-Tyrkkö (toim.) Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 113–138.
- Ranta-Tyrkkö, Satu & Jojo, Bibin (2017) Scopes for Adivasi-centered ecosocial work in an Indian mining region? Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Kati Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Lontoo: Routledge, 105–120.
- Rambaree, Komalshing (2017) Instrumentalism and environmental justice. People's cooperative renewable energy in Mauritius. Teoksessa Matthies, Aila-Leena &

- Kati Närhi (toim.) *The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy*. Lontoo: Routledge, 121–135.
- Rissanen, Päivi (2021) *Asiakasosallisuus aikuissosiaalityön asiakassuhteessa*. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) *Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus*. Helsinki: Gaudeamus, 137–148.
- Salonen, Arto (2014) *Ekososiaalinen hyvinvointiparadigma. Yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan uusi suunta täyttyvällä maapallolla*. Teoksessa Hämäläinen, Juha (toim.) *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 2014*. Suomen sosiaalipedagoginen seura, 32–62.
- Salonen, Arto (2013) *Ekososiaalinen sivistys kulttuurin kulmakiveksi*. Teoksessa Toivanen, Paula (toim.) *Kestävä kasvatus – kulttuuria etsimässä*. Helsinki: Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura, 40–69.
- Salonen, Arto (2012) *Sosiaalinen saneeraus – tie ekososiaaliseen sivistykseen*. Teoksessa Helne, Tuula & Tiina Silvasti (toim.) *Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 134–149.
- Saurama, Erja (2016) *Sosiaalityön käytäntötutkimus ja pragmatismi*. Teoksessa Satka, Mirja & Ilse Julkunen & Aino Kääriäinen & Ritva Poikela & Laura Yliruka & Heidi Muurinen (toim.) *Käytäntötutkimuksen taito*. Helsinki: Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -instituutti, 78–98.
- Satka, Mirja & Julkunen, Ilse & Kääriäinen, Aino & Poikela, Ritva & Yliruka, Laura & Muurinen, Heidi (2016) *Johdanto*. Teoksessa Satka, Mirja & Ilse Julkunen & Aino Kääriäinen & Ritva Poikela & Laura Yliruka & Heidi Muurinen (toim.) *Käytäntötutkimuksen taito*. Helsinki: Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -instituutti, 8–30.
- Sosnet (2021) *Sosiaalityön määritelmä*. Saatavilla <<https://www.sosnet.fi/FI/Sosnet/Sosiaalityon-maaritelma>>, luettu 7.12.2021.
- Stranius, Leo (2011) *Degrowth, ihmisten hyvinvointia ekologisissa rajoissa*. Teoksessa Pohjola, Anneli & Riitta Särkelä (toim.) *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 37–45.
- Svenlin, Anu-Riina & Matthies, Aila-Leena & Turtiainen, Kati (2021) *Johdanto: Aikuissosiaalityö ja KAIMEr-teoria sen tietopohjan jäsentäjänä*. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) *Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus*. Helsinki: Gaudeamus, 7–24.
- Tuikka, Anne & Okulov, Seija (2021) *Paikallisuudelle rakentuva aikuissosiaalityö harvaan asutun maaseudun yhteisöissä*. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) *Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus*. Helsinki: Gaudeamus, 149–163.
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Valli, Raine (2018) *Aineistonkeruu kyselylomakkeella*. Teoksessa Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Keuruu: PS-kustannus, 92–116.

- Valli, Raine & Perkkilä, Päivi (2018) Sähköinen kysely ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Keuruu: PS-kustannus, 117–128.
- Värri, Veli-Matti (2019) Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.
- Värri, Veli-Matti (2014) Halun kultivointi ekologisen sivistyksen mahdollisuutena. Teoksessa Saari, Antti & Olli-Jukka Jokisaari & Veli-Matti Värri (toim.) Ajan kasvatus. Kasvatusfilosofia aikalaiskriittinä. Tampere: Tampere University Press.
- Yhteinen tulevaisuutemme. Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti. (1987) Ympäristöministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Ylhäisi, Jussi & Koponen, Juhani (2007) Ympäristö ja kestävä kehitys. Teoksessa Koponen, Juhani & Jari Lanki & Anna Kervinen (toim.) Kehitysmatkatutkimus. Johdatus perusteisiin. Helsinki: Gaudeamus, 257–282.

LIITTEET

LIITE 1 KYSELYLOMAKKEEN SAATEKIRJE

Hei,

Olen sosiaalityön maisteriopiskelija Kokkolan Yliopistokeskus Chydeniuksessa. Teen maisterintutkielmaa ekososiaalisen lähestymistavan ja luontolähtöisten menetelmien vaikutuksesta sosiaalityöntekijän työotteeseen ja sosiaalityön tavoitteiden määrittelyyn. Tutkielmaani ohjaavat sosiaalityön professori Aila-Leena Matthies ja sosiaalityön yliopistonopettaja, YTT Anu-Riina Svenlin.

Kerään tutkielmani aineiston TASOS-hankkeessa mukana olevilta sosiaalityöntekijöiltä. Aineisto koostuu sosiaalityöntekijöille tehtävästä alkukyselystä sekä haastatteluista.

Olet saanut tämän sähköpostin sen vuoksi, että olet mukana TASOS-hankkeessa. Organisaatiosi on myöntänyt tutkimusluvan aineiston keräämiseen.

Kysely on Webropol-kysely ja linkki siihen on tässä sähköpostissa.

Kysely on auki 26.1.2021 asti. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia.

Vastaaminen on vapaaehtoista.

Haastattelut tehdään luontolähtöisten menetelmien käytännön kokeilun jälkeen.

Kyselyyn vastaaminen ei tarkoita suostumista myös haastateltavaksi.

Mahdollisiin haastateltaviin otetaan yhteyttä myöhemmin.

Toivon, että ehdit vastaamaan alkukyselyyn mahdollisimman pian!

Vastaamalla kyselyyn suostut vastausten käyttämiseen tutkimuksen aineistona.

Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti. Kyselyaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston palvelimilla suojatusti. Aineisto arkistoidaan myös Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkeeseen anonymisoituna tutkijoiden käyttöön.

Jos sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen, voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin,

Elisa Rainerma

LIITE 2 KYSELYLOMAKKEEN KYSYMYKSET

Luontolähtöiset menetelmät sosiaalityössä

1. Sukupuolesi

Nainen

Mies

2. Minkä ikäinen olet?

3. Kuinka kauan olet työskennellyt sosiaalityöntekijänä?

4. Kuinka kauan olet työskennellyt aikuissosiaalityössä?

Vastaa seuraaviin kysymyksiin aikuissosiaalityön näkökulmasta.

1. Mikä on mielestäsi tärkeintä työssäsi aikuissosiaalityöntekijänä?

2. Millaisia ovat mielestäsi tyypillisimmät voimavarat ja ongelmat, joita asiakkailasi on?

3. Miten kuvailisit omaa luontosuhdettasi?

4. Mitä ekososiaalinen lähestymistapa ja luontolähtöiset menetelmät voisivat sosiaalityössä mielestäsi tarkoittaa?

5. Miten näet asiakkaiden ongelmien ja voimavarojen suhteen ekologisiin kysymyksiin?

6. Kyselyni voi yhdistää haastatteluuni, jos päädyn myöhemmin osallistumaan siihen

Kyllä

Ei